

דברי הכנסת

כנס מיוחד

הישיבה השתים-עשרה של הכנסת השלוש-עשרה
יום שלישי, כ"ו באב התשנ"ב (25 באוגוסט 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 10:01

תוכן העניינים

הצעה לסדר

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הודעה על הפסקת הבנייה במזרח-ירושלים המונעת הרחבת היישוב היהודי

בעיר העתיקה

התפשטות ההתיישבות והבנייה במזרח-ירושלים ובשטחים

עמדת הממשלה בקשר להסדר ביניים ברמת-הגולן

הצעות לסדר

תאונות אימונים בצה"ל

מינוי כונס נכסים לקופת-חולים

המשבר במערכת הבריאות

הבטחת קליטת מאות ילדי עולים במעברת "חצרות יסף" בבית-הספר

לקראת שנת הלימודים הקרובה

מצוקת דיור של יהודים יוצאי אתיופיה באשקלון

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק רשות השידור (אישור תוקפן של אגרות רדיו וטלוויזיה), התשנ"ב–1992

(קריאה ראשונה)

הצעה לסדר

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בוקר טוב, שלום לכם. אנחנו פותחים את הישיבה. זהו כנס מיוחד של הכנסת – יום שלישי, כ"ו מנחם-אב התשנ"ב, 25 באוגוסט 1992. זה כנס פגרה, כמקובל לפי החוק, על-פי התקנון, על-פי דרישות של חברי כנסת.

למעשה, יהיו לנו היום שלושה כנסים, זה אחר זה, וזאת בשל ריבוי ההצעות, ורצינו לרכז אותן ביום אחד, עד כמה שאפשר. אנחנו נשתדל לעשות זאת באופן רצוף. על כל פנים, צפוי לנו יום עבודה ארוך.

ברשותכם, אני רוצה ליידע אתכם, שגם ועדות הכנסת פועלות באופן אינטנסיבי במשך הפגרה, ובעידוד נמרץ שלנו. ועדת הכספים קיימה תשע ישיבות וסיור אחד; ועדת העלייה והקליטה – ארבע ישיבות; ועדת העבודה והרווחה – שתי ישיבות וסיור; הוועדה לענייני ביקורת המדינה – ארבע ישיבות; ועדת החוץ והביטחון – ארבע ישיבות; ועדת הכנסת קיימה ישיבה, וצפויות לה עוד ישיבות רבות; ועדת החינוך – שתי ישיבות. גם לוועדות אחרות צפויות ישיבות, וכל זאת במשך השבועיים שהמליאה בפגרה; הכנסת איננה בפגרה. אני רוצה להודות גם לחברי הכנסת וגם לראשי הוועדות על פעילותם הענפה. בית-הנבחרים ממשיך לפעול.

חברי הכנסת, יש לנו הצעה לסדר, כמקובל ועל-פי התקנון, של חבר הכנסת עמנואל זיסמן. תואיל בטובך לגשת למיקרופון. אתה יודע מה הם הכללים. עליך לקרוא בדיוק את החומר שהגשת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מלחמת האזרחים העקובה מדם בפדרציה היוגוסלבית לשעבר הולכת ומחמירה, הולכת ומחריפה. אנחנו שומעים על מעשי זוועה, שניתן אולי להשוות אותם במקצת למה שהיה במלחמת העולם השנייה, לדברים שפקדו גם את עמנו.

ברצוני להעלות הצעה כדי לדעת מה עושה ממשלת ישראל ומה עושים אנחנו כמדינה נאורה ומתקדמת, מדינה למודת סבל, כדי שמה שמתרחש שם ייפסק. זה נוגע לא רק לבני עמנו הנמצאים שם, שחלק מהם מגיע לכאן, לשמחתנו הרבה, אלא נוגע לכל מי שנמצא במקום שבו מתרחשים מעשי זוועה, שחשבנו שכמותם לא יתרחשו עוד בעולמנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, בתשובה על ההצעה לסדר של חבר הכנסת זיסמן, אני מבקש למסור לכם קצת מידע, עד כמה שהדברים ידועים לי, ואחר כך נברר איך פרוצדורלית אנחנו יכולים להעביר את הנושא הזה לטיפול.

לפני שבועיים היתה בכנסת יוזמה של חברי הכנסת מאיר שטרית, רפי אלול ודדי צוקר, וכן יוזמות נוספות של חבר הכנסת מיכאל איתן ואחרים, ואנחנו העלינו את הנושא כאן לפני שבועיים, באמצעות מוסד השאילתא בעל-פה. היתה תשובה של שר החוץ, ועד כמה שזכור לי, שר החוץ גם גינה את תופעות הזוועה, וגם הודיע על נכונותה של מדינת ישראל לסייע סיוע הומניטרי.

לאחר מכן מונה חבר הכנסת יוסי שריד, על-ידי שר החוץ, לאיזו שליחות מיוחדת. חבר הכנסת יוסי שריד פנה אלי, וביקשתי ממנו שיראה בזה גם שליחות של הכנסת. הרי הדברים פורסמו והם ידועים.

אחר כך עלה הרעיון, שאנחנו נשלח לשם משלחת של הכנסת. התייעצתי עם שר החוץ, ומבחינתו, הוא היה סבור שזה יהיה נכון גם מבחינת מדינת ישראל, אם כי הכנסת היא ריבונית בהחלטות כאלה. פניתי אל מנהל משרד החוץ, מר יוסי הדס, וביקשתי שיבדוק, האם אנחנו יכולים להגיע באמצעות משלחת של הכנסת אל המחנות, אל המקומות האלה, שהרי זה העיקר. הוא פנה אל מזכיר האומות המאוחדות, והסתבר שאין שום אפשרות לוגיסטית להבטיח את הגעתנו אל המחנות או אל המקומות החשודים שנעשים בהם מעשי זוועה.

אנחנו הכנו משלחת, והיא כבר היתה על המזוודות, עם דרכונים ביד, בהרכב: סגן השר נואף מסאלחה, חבר הכנסת רוני מילוא וחבר הכנסת יוסי שריד. המשלחת לא יצאה, מכיוון שלא היה שום הסדר לוגיסטי שיביא אותם אל המקום שאליו אנחנו רוצים שהם יבואו. הפעלנו באמצעים שונים קשרים נוספים. חבר הכנסת שריד עמד בקשר עם אלי ויזל ועם ג'אן קאן, כדי ליצור איזה גשר עם ממשלת צרפת על מנת להגיע לשם. בינתיים לא הצלחנו. ג'אן קאן, יושב-ראש "קריף", מנהיג חשוב של היהדות האירופית, היה הבוקר גם בלשכתי. ביקשתי ממנו לסייע לנו באמצעים שלו דרך ממשלת צרפת, שמגיעה לשם דרך כוחות האומות המאוחדות, ששם יש לה נציגות – ולאחרונה גם מתקשה.

מזון ותרופות העברנו כפי שהעברנו. את זאת עשתה מדינת ישראל. אני מלא רגשי בושה על שלא הצלחנו להגיע לשם. אנחנו נמשיך במאמץ לעשות זאת. אני חושב שבכל מקום שמתרחשת בו זוועה כזאת אנחנו צריכים להיות ולהשמיע את קולנו.

אני אעביר שוב את הצעתך למשרד החוץ, ואבקש כל סיוע שיאפשר לנו להגיע לשם. אני מודה גם לחברי הכנסת שהזכרתי על ההתעניינות השיטתית והיומיומית שלהם בעניין הזה. תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

1. דין-וחשבון כספי ליום 31 בדצמבר 1991, חלק א', מטעם החשב הכללי במשרד האוצר; 2. דין-וחשבון שנתי מס' 20 של נציב תלונות הציבור. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה למזכיר הכנסת.

הודעה על הפסקת הבנייה במזרח-ירושלים המונעת הרחבת היישוב היהודי

בעיר העתיקה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לסדר-היום שלנו, כנס א': הודעה על הפסקת הבנייה במזרח-ירושלים המונעת הרחבת היישוב היהודי בעיר העתיקה. ינמק חבר הכנסת אריאל שרון; וזאת גם הזדמנות לאחל לו איחולי החלמה ובריאות אחרי הניתוח שהוא עבר. בבקשה.

אריאל שרון (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, הרשה לי להודות לך על איחולך, וכן לחברים אחרים שאיחלו לי איחולי החלמה.

אתמול, בתוך יממה אחת הדהדו בכלי התקשורת שלנו במעורב הידיעות הבאות: ראש הממשלה החליט לשחרר 800 מחבלים ערבים מארגוני הטרור; ערפאת מודיע על המשך הטרור; בתי מחבלים שנאטמו – ומדובר בדרך כלל בכאלה שהיו מעורבים בפעולות טרור קשות – ייפתחו מחדש; סמטאות שמהן הגיחו מחבלים ערבים לביצוע פשעיהם ונסגרו – ייפתחו; הקלות ניתנו לתנועת ערבים בשטחי ישראל. לעומת זאת, הבית שבנו יהודים בגבעת-החרסינה בחברון ייהרס.

חיים אורון (מרצ):

הבית?

אריאל שרון (הליכוד):

הבית שהוא אחד מבתי רבים שייבנו.

אזור הר-יהודה הוכרז שטח צבאי סגור רק ליהודים. כ-50 יהודים שניסו להגיע לגבעת-החרסינה נעצרו. ובהמשך, ראש הממשלה הורה לבטל את צווי הגירוש נגד 11 מראשי המחבלים. זה – כאן.

ובוויינגטון מתחרים נציגינו בקבוצות המשא-ומתן השונות, מי מביא באמתחתו עוד ויתורים. וצריך להודות, התחרות ביניהם קשה.

על זה נוספה גם ההודעה הבוקר, ההודעה על הנסיגה ברמת-הגולן, מוסווית תחת יישום החלטה 242 ברמת-הגולן, דבר שמעולם לא העלינו בדעתנו לעשות.

והכול חד-צדדי – אנחנו מוותרים יותר, הערבים תובעים יותר.

הכול ביממה אחת, הכול בנשימה אחת, הכול ביד אחת ולפי הוראת ממשלה אחת; מסע מהיר במדרון ללא בושה, ללא כלימה, ללא אחריות.

"שלוש ערים תפסו מקום גדול ויחיד במינו בהיסטוריה הקדומה של עמנו, שכם, חברון וירושלים" – אומר דוד בן-גוריון בהקדמתו לספר "חברון" ב-25 בינואר 1970; בן-גוריון כינה אותה "אחותה של ירושלים". לא אקרא את כל ההקדמה. אני מציע לעיין בהקדמה הזאת, יצירה נפלאה בפני עצמה. אצטט רק כמה משפטים: "בחברון מתחילה ההיסטוריה העברית – – – ושם קם הצבא העברי הראשון". כמה המלכות הגדולה ביותר שהיתה לישראל עד היום הזה. "אין לשכוח" – אומר בן-גוריון – "ראשיתו של גדול מלכי ישראל היתה בחברון, העיר שאליה בא העברי הראשון כ-800 שנה לפני דוד המלך, ונעשה משגה עצום ונורא אם לא ניישב את חברון, שכנתה וקודמתה של ירושלים, ביישוב יהודי גדול והולך בזמן הקצר ביותר. זה יביא גם ברכה לשכנים הערבים. ראוייה חברון להיות אחותה של ירושלים". כך אמר בן גוריון על חברון. אבל מה קורה כעת בירושלים?

אדוני היושב-ראש, תבעתי את כינוס המושב המיוחד הזה של הכנסת כדי לדון בהתנכלויות להתיישובות היהודית בעיר העתיקה בירושלים. ומי המתנכל? – השלטון העות'מאני הרקוב, ממשלת המנדט הבריטי המדכאת? לא, אף לא אחד מאלה, אלא ממשלת ישראל, ממשלה יהודית בארץ-ישראל.

בטרם בנתה הממשלה הזאת בית אחד, בטרם הקימה מפעל אחד, בטרם יצרה מקום תעסוקה אחד קמה הממשלה כדי לעקור תושבים יהודים מהעיר העתיקה בירושלים, לב-לבו של העם היהודי.

אמרתי, זה לא קרה בימי השלטון הטורקי. בימי השלטון הטורקי פרח היישוב היהודי בעיר העתיקה, רובו ברובע המערב, מה שמכונה הרובע המוסלמי, מיעוטו ברובע היהודי. יש חומר נפלא, נכתבו ספרים אין-ספור, יש פרקים נפלאים בספר "ההגנה" על הגנת ירושלים בשנים 1920, 1921, 1929, שמציינים שמות של בתים. יש תיאור של רחל ינאית בן-צבי על הגנת העיר העתיקה, עם ציון שמות הבתים שעליהם מדברים עכשיו. הזמן קצר. יכולתי לקרוא בפניכם רשימה שלמה של בתים יהודיים שנרכשו או נבנו על-ידי יהודים לפני 150 שנה, 100 שנה, בתים שכל אחד מהם מגלם היסטוריה יהודית בלתי רגילה.

בתחילת המאה הנוכחית היוו היהודים רוב בעיר העתיקה בירושלים, יותר מהמוסלמים ומהנוצרים גם יחד, והם מנו 19,000 נפש לפחות. היו 22 בתי-כנסת, שש ישיבות מפורסמות רק ברובע המוסלמי. רק אחרי פרעות 1920, 1921, 1929 ומאורעות הדמים של 1936 הצטמצם היישוב היהודי לרובע היהודי בלבד. זה היה פרק מפואר גם בהיסטוריה החדשה של העם היהודי בארץ-ישראל, פרק קסום מעורר התרגשות; כל בית, כל חצר וההיסטוריה שלהם, הסיפור המיוחד רק להם.

אמרתי: המתנכל – זה לא המנדט הבריטי הזר. התאמינו? בפרעות תר"פ, כשנשרף בית-הכנסת על ספרי התורה שבו על-ידי פורעים ערבים, סביהם של חברי המפלגות האנטי-ציוניות שאפשרו לכם להרכיב את הממשלה, ונהרסה ונשדדה ה"חצר" של ויטנברג – מי שיפץ אותה? ממשלת המנדט הבריטי, שהקציבה 2,000 לירות שטרלינג, הרבה כסף אז.

הבריטים שיפצו מה שאתם רוצים עכשיו להרוס. עצרו רגע, חשבו רגע. מה אתם עושים? האם אינכם מתביישים? מה אתם "מגנים" ועל מי אתם מגינים? את רכישת מלון "שפר" בשיח'ג'ראח, שנבנה בזמנו על-ידי אנטוניוס, מזכירו של הארכי-רוצח המופתי חאג' אמין אל-חוסייני, והפך להיות רכושו של המופתי, שנרכש על-ידי יהודי אוהב ירושלים בשנת 1985, ובמקום היום בסיס מג"ב. ממקום זה יצאו הרוצחים שתקפו את שיירת הרופאים להר-הצופים בתש"ח. מה יש לגנות כאן?

ובשיח'ג'ראח נמצא כרמו של אותו מופתי רוצח, כרם בן 30 דונם, כיום בבעלות המדינה, ותוכנן על-ידי משרד הבינוי של הממשלה הקודמת להקים שם שכונה בת 200 יחידות דיור. עם הקמת הממשלה החדשה בוטל הדבר והוקפא. על מי אתם מגינים? על יורשיו של חאג' אמין אל-חוסייני? על מי?

מה מקפיץ אתכם כשעיר-דוד, שהיתה מהמקומות הפרועים ביותר בירושלים, הפכה שכונה שקטה וילדים יהודים מטיילים ברחובותיה, ובעקבות זה גם קן המחבלים בסילואן שממול נרגע?

אפשר לספר במשך שעות, ואולי טוב שיהיה כאן דיון על לב-לבו של העם היהודי, העיר העתיקה. כולנו לא יודעים ד'. אנחנו מתעסקים בבוסניה – – –

היו"ר ש' וייס:

גם זה חשוב.

אריאל שרון (הליכוד):

זה חשוב. אבל כדאי גם לדעת, קודם כול לדעת משהו שהוא שלנו. ובהזדמנות זאת כדאי גם לדעת, שהמתנדבים הבוסנים המוסלמים שבאו הנה במלחמת העצמאות, שלא לדבר על מעשי הרצח הנוראים שלהם באס.אס. במלחמת העולם השנייה, אדוני היושב-ראש, היו מהאזרים שברוצחים שהיו כאן בימי מלחמת תש"ח.

צריך לדעת. חשוב שיודעים. כשלא יודעים גם לא גאים על מורשת, וכשאינ מורשת אין ולא כלום, פרט לריקנות, ריקנות שמביאה להרס חלומם ומעשיהם של מייסדי היישוב היהודי בעיר העתיקה בירושלים ומחדשיו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שרון, ברשותך – – –

אריאל שרון (הליכוד):

בכל זאת ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

כן, אנחנו כבר נתנו לך ארבע דקות מעבר לזמן. אעשה זאת גם לנואם השני. אבל תשתדל להתמצות.

אריאל שרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תכננתי את זה – הרי לפעמים מתכננים וטועים – על חשבון קריאות הביניים שתהיינה, אבל לא היו.

היו"ר ש' וייס:

זהו, אני ביקשתי שלא תהיינה, ואני מציע שגם לא תהיינה, כי אז זה יימשך.

אריאל שרון (הליכוד):

האינכם מבינים, שבפעולותיכם ובדיבוריכם אתם מסכנים חיי יהודים בעיר העתיקה, נשים, ילדים, שבגלל הבדידות חיים בסכנה מתמדת? תושביה היהודים של העיר העתיקה, ואלה הגרים ברובע המוסלמי בפרט, הם גיבוריה האמיתיים של ירושלים בעת הזאת, ולהם אני שולח מעל דוכן הכנסת ברכת אחים נאמנה. בטוחני שפרט לחברי שתי המפלגות הלאומניות והאנטי-ציוניות כולכם תצטרפו לברכותי.

אני גא על כך שלחמתי למען ירושלים במלחמת העצמאות, ושעסקתי וסייעתי במלאכת הקודש של אכלוס העיר העתיקה ביהודים במשך 15 השנים האחרונות כחבר הממשלה. אמשיך בכך בכל כוחי. לא ארשה לכל עניין או נושא אחר להסיחני מסיוע להמשך ההתיישבות היהודית בכל חלקי ארץ-ישראל. כעת, היום, אין דבר חשוב יותר לעשותו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שרון. אדוני שר הבינוי והשיכון, אתה מעוניין לענות על שתי ההצעות לסדר-היום יחד?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

כן.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, זאת זכותך.

התפשטות ההתיישבות והבנייה במזרח-ירושלים ובשטחים

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש עכשיו מחבר הכנסת חיים אורון לעלות אל הדוכן. הנושא – התפשטות ההתיישבות והבנייה במזרח-ירושלים ובשטחים.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם חבר הכנסת אורון מדבר במסגרת בקשה מיוחדת של הגשת 30 חתימות?

היו"ר ש' וייס:

אין כלל אפשרות אחרת. בהחלט.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לצרף את איחולי להחלמתו של חבר הכנסת אריאל שרון. אני מאחל לו הרבה בריאות. ואם אני יכול להציע לו גם עצה כאיש הנגב, אם הוא מתלבט איפה להחלים, במרחבים שבין דורות לרוחמה או במרכז הרובע המוסלמי, אני מציע לו: טוב בנגב, מחלימים הרבה יותר ומהר הרבה יותר, ואני מקווה שהוא ינצל את הזכות הזאת – – –

דן תיכון (הליכוד):

מה, אתה דוקטור לרפואה?

חיים אורון (מרצ):

לא. אני אומר את זה מידע אישי.

היו"ר ש' וייס:

הוא פרופסור לנגב.

חיים אורון (מרצ):

אני אומר את זה מידע אישי, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע לשאול את חיים רמון.

מיכאל איתן (הליכוד):

רוחמה תהיה הבירה החדשה של מדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ראו עד כמה עבר הנאום הראשון בשקט ובהקשבה. בואו נחזור על זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

ירושלים היא אחת ויחידה.

חגי מירום (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת מירום וזאבי, אם ירדתי לסוף דעתו של חבר הכנסת אורון, הוא אמר את זה ברוח טובה. אני בטוח שהוא לא רצה לפגוע בירושלים.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, תחזור בכך.

חיים אורון (מרצ):

על מה אני צריך לחזור בי?

היו"ר ש' וייס:

הוא דיבר על הבראה ולא על דירה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת ביבי, אני עברתי עכשיו את הקטע האישי של חבר הכנסת שרון, אני משוכנע שכל דונם במרחב שבין רוחמה ודורות חשוב יותר שנתיישב בו מאשר באמצע רחוב הגיא במזרח-ירושלים. על זה הוויכוח, על זה אנחנו מתווכחים עכשיו לא בפעם הראשונה, בלי שום קשר למחלתו ולבריאותו של חבר הכנסת שרון. ואל תהפכו את זה לוויכוח בין נאמני ירושלים יותר או פחות. אתם, במהלכים שלכם, אלה שמערערים בציבור ובעולם אותה הסכמה שקיימת בקרב רוב רובו של הבית הזה בנושא ירושלים, משום שאתם דוחפים את הוויכוח לאותן פינות שאינן קשורות לחלוטין בזכותנו – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה הבטחתם לפייצל חוסייני בפגישות האישיות שלכם? איזה פתרון לירושלים? אילו הצעות הציעו לו אנשי מרצ? אתה עומד פה ומדבר על כך שכולנו מאוחדים. זה לא נכון. לא מאוחדים. הבטחתם לו – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, זה כבר מעבר לקריאת ביניים. זה לא ילך כך. זו לא היתה קריאת ביניים, אלו היו שבע שאלות. הוא לא יספיק לענות על זה.

חיים אורון (מרצ):

חברי הכנסת, מה שמזעיק את אנשי הימין לכנס את הכנסת, ומה שמזעיק אותם לעשות תהלוכות בירושלים, אינו עניין ירושלים, אלא העובדה שהתחיל תהליך שלום אחר, לא בדמותו של תהליך השלום שאתם רציתם לעשות – – –

רון נחמן (הליכוד):

נראה את הסוף.

חיים אורון (מרצ):

– – – שהמשלחת יושבת במדריד, ובסילואן מסלקים את התושבים מהבתים; שבייקר מוזמן לירושלים, והשר שרון מקים את רבבה.

רון נחמן (הליכוד):

ובשומרון מגרשים אנשים. מדובר בחיים שלנו. שלא יעשה דמגוגיה. שידבר על היהודים.

היו"ר ש' וייס:

זה לא ילך כך. הרי הוויכוח מתמצה בין חבר הכנסת שרון, שמייצג עמדה ברורה אחת, לבין חבר הכנסת אורון – – –

רון נחמן (הליכוד):

עוד 120,000 תושבים, שהוא לא מייצג אותם, גרים שם.

היו"ר ש' וייס:

הרי הדברים באו לביטוי נמרץ בדברי חבר הכנסת שרון. עכשיו תן לו לבטא עמדה אחרת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ומה עם המיליון – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, זה מופנה גם אליך.

חיים אורון (מרצ):

מדובר בתהליך שהתחיל אתמול בשלב הזה בווינגטון, שהממשלה מצהירה ופועלת בו במתכונת שונה לחלוטין מהממשלה הקודמת. ואתם חוששים, אוי כמה אתם חוששים, שייתכן שהמסלול הזה מוליך למקום שאתם ניסיתם למנוע מלהגיע אליו במשך כל השנים האחרונות. לכן פעלתם כפי שפעלתם.

אתם יוצאים כנגד המחוות? רבים מכם יודעים, שאותם אמצעים שהופעלו בתקופה האחרונה, היה ספק גדול גם בקרב אנשי המקצוע לגבי מידת תקפותם, אבל תפקיד מרכזי אחד היה להם תמיד: לרצות את הזעם, את ההפגנות של המתנחלים, ולהחמיר עוד ועוד במדיניות שהביאה אתכם למבוי סתום. אתם יוצאים כנגד מה שהחליט אתמול ראש הממשלה על ביטול המדיניות של הגירוש, על פתיחת שורה של רבעים בערים השונות בגדה המערבית וברצועת-עזה, וכבר מזמן יודעים שהמשך חסימתם אין לו שום תרומה, לא לביטחון, לא לתהליך השלום, לא לנורמליזציה ביחסים –

מיכאל איתן (הליכוד):

מי חסם?

חיים אורון (מרצ):

– שבינינו לבין השכנים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, מיצית את המנה שלך.

חיים אורון (מרצ):

היה להם תפקיד מרכזי אחד: לרצות את הזעם, את חוסר האונים של המתנחלים ושל התומכים שלהם פה, ובכל פעם לעשות פעולה נוספת, חריפה יותר וחסרת תוחלת יותר.

חבר הכנסת שרון אמר: מי ביצע את הפעולות הללו בחודשים האחרונים, בשבועות האחרונים במזרח-ירושלים, ממשלה עות'מאנית מסואבת, ממשלת מנדט מתנכלת? מי ביצע את הפעולות הללו במזרח-ירושלים בשנים האחרונות? ממשלה עות'מאנית, ממשלת המנדט? למה הממשלה החדשה צריכה להקים ועדה מיוחדת בראשות מנכ"ל משרד המשפטים כדי לברר את העובדות, לדעת מה קרה, לדעת כיצד הועברו הבתים, לדעת מאילו מקורות תקציביים הועברו, לדעת באילו מסלולים הם הועברו? כנגד איזו ממשלה היו הפעולות הללו? מי ביצע אותן? למה העלמתם מהכנסת? למה לא נתת לנו את כל האינפורמציה? מה זאת, ממשלת מנדט, זו ממשלה עות'מאנית, או שזו ממשלה של עם ישראל, שמבצעת מדיניות ותציג אותה בפני הכנסת? מי מינה את "עטרת כוהנים", את עמותת אלע"ד כקבלני משנה של הממשלה, שפעלו באמצעים חוקיים, חצי-חוקיים, בלתי חוקיים, תוך עקיפת תקנות, תקציבים, נהלים תקינים? מי עשה את הפעולה הזאת – ממשלה עוינת, ממשלת מנדט, או הממשלה שלכם?

כאשר הפכתם באופן מתמשך את שאלת ירושלים לשאלה מרכזית בוויכוח הפנימי ובוויכוח הבין-לאומי – איזו תוחלת יש? מי שרוצה באמת להתקדם בתהליך השלום, מי שרוצה באמת, מתוך מודעות למורכבות של בעיית ירושלים, לפתור אותה באותו שלב שבו יבשיל המשא-ומתן, כך שניתן

יהיה לפתור אותה, מי שמתכוון לזה לא מבצע את הפרובוקציות המתמשכות שביצעתם ואתם מבצעים גם עכשיו בירושלים.

חברי הכנסת, חבר הכנסת שרון אמר לא אחת: הכלבים נובחים והשיירה עוברת. אני לא אתחרה אתך, חבר הכנסת, באוצר הביטויים הזואולוגיים, אבל אני יודע, שככל שזעמכם גדול יותר, ככל שכעסכם רב יותר, ככל שאתם תוקפים יותר את הממשלה – – –

אריאל שרון (הליכוד):

לא תמצא במקום אחד שאמרתי את הביטוי הזה. אני אמרתי: אתם מדברים ואנחנו עושים. עכשיו אנחנו מדברים ואתם הורסים. זה המצב. מעולם לא השתמשתי בביטוי הזה.

חיים אורון (מרצ):

ככל שאתם זועמים יותר וכועסים יותר אנחנו יודעים והציבור חש, שאומנם אנחנו עולים על דרך אחרת, ואנחנו עולים על דרך אחרת שהיא נכונה. עם זה הלכנו למערכת הבחירות – – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

זה לא שאנחנו כועסים; הערבים שמחים.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת בן-אלישר, מידת שביעות הרצון שלי איננה נמדדת על-פי מידת שביעות הרצון של הפלשתינים, אלא על-פי מידת אמונתי שהפעולות הללו שהממשלה הזאת עושה – ואני בטוח שהיא תמשיך לעשות אותן – הן למיטב תפיסתנו לטובת עם ישראל, מדינת ישראל וקידום תהליך השלום בינינו לבין הפלשתינים. ככל שאתם מרימים את קולכם, ככל שאתם מחריפים את אמירותיכם, אנחנו משוכנעים יותר שהדרך שאנחנו הולכים בה היא הדרך הנכונה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שר הבינוי והשיכון, בבקשה תתייחס לשתי ההצעות לסדר-היום.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה להוסיף איחולי החלמה לחבר הכנסת שרון. אני מאחל לו עוד הרבה שנים של בריאות ושל פעילות.

יש לי תחושה, שמדי פעם אנחנו חייבים להזכיר, בוודאי לאופוזיציה, למה מחויבת הממשלה הזאת שנבחרה. יש לי תחושה, שאנחנו חייבים להוסיף ולהדגיש מחדש: ממשלה זו נבחרה כאשר בקווי היסוד שלה היא מחויבת לשני דברים מרכזיים – מחד גיסא, עשיית השלום, ומאידך גיסא, תשובות שמתבטאות בשינוי סדר העדיפויות החברתי שלנו. מי שבא היום ובוחן את כל הפעילות שלנו – ואנחנו רק בתחילת הדרך – רואה שזו רק נגזרת של ההגדרות הברורות האלה. המשלחות נמצאות כרגע בוושינגטון; מתחיל תהליך – אני חוזר ומדגיש – תהליך מתוך מגמה להגיע דרכו, בתחום זמן שלא יעלה על שנה, להסכם מסגרת על תקופת מעבר. זו היתה המחויבות שלנו לכנסת ישראל ולעם ישראל וכך נעשה, וכל אשר אנחנו עושים בתחום הזה נגזר מההחלטה הזאת.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם נסיגה בגולן?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אנחנו נגיע גם לרמת-הגולן.

היו"ר ש' וייס:

זה הסעיף הבא בסדר-היום, חבר הכנסת זאבי.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני מענה לך על רמת-הגולן.

בנימין נתניהו (הליכוד):

תגיעו, תגיעו גם לרמת-הגולן.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

במסגרת כל התחייבויותינו, במסגרת כל ההצהרות של הממשלה הזאת, מעולם לא אמרנו דבר על ירושלים. אמרנו, שבראיתנו ירושלים היא מחוץ לכל חשבון, בוודאי של משא-ומתן. ירושלים היא אחת ומאוחדת. יתירה מזאת: אנחנו באנו והגדרנו בצורה חד-משמעית, שכאשר אנחנו מדברים על ירושלים, אנחנו מדברים על החלק הפריפריאלי של ירושלים. אפילו כאן, מעל במת הכנסת הזאת, התפלמס חבר הכנסת שרון – איזה ערך יש במתן אישור. ואני חוזר: אנחנו כן הולכים להוסיף בכביש הזה המחבר בין ירושלים לגוש-עציון. הוא ניסה להסביר כאן – איזה ערך ביטחוני או אסטרטגי, האם האויב הוא מדרום. אני מקווה שאני מצטט נכון. כך אנחנו רואים את הדבר.

אריאל שרון (הליכוד):

תצטט נכון. מכל הכבישים – – –

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

זה הכביש היחיד שהתרנו להמשיך ולבנות אותו.

אריאל שרון (הליכוד):

שאלתי אם זה נכון. מכל הכבישים שעצרתם את בנייתם הכביש שהתרתם את בנייתו הוא הביטחוני פחות ובעל המשמעות הביטחונית הפחותה, כי לאיזה אויב מדרום אתם מחכים? זה מה ששאלתי.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אנחנו פשוט רוצים ליצור רצף בין ירושלים לבין גוש-עציון.

אריאל שרון (הליכוד):

מה נקרא גוש-עציון – – –

היו"ר ש' וייס:

השאלה הובנה.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת שרון צודק. גם מבחינה כלכלית אסור לעשות את זה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, קריאות ביניים – בישיבה ולא בעמידה.

אלי דיין (העבודה):

אתם מציעים לבטל – – –

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

יותר מאשר בהזדמנות אחת, אדוני היושב-ראש וחברי חברי הכנסת, אמרנו והצהרנו, שהעיקרון המנחה הוא, שכל יהודי יכול ללכת ולבחור את מקום מגוריו באזור ירושלים היכן שהוא רוצה, אבל מדוע הממשלה צריכה לסבסד במזרח העיר את הדבר הזה? מדוע צריכה הממשלה ללכת ולהתערב בדבר הזה? מדוע? מישו יכול לבוא ולהסביר לי, איזו סיבה יש להזרמה של מיליונים לתוך אזורים, שכל אזרח שרוצה לקנות בהם בית יכול ללכת ולקנות אותו באופן חופשי? מדוע הממשלה צריכה להוסיף את הדבר הזה?

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

תרשה לי. מדוע הדבר הזה צריך להיעשות במנותק מעיריית ירושלים? האם יש טעם ללכת ולתאם עם העירייה, שהיא אחראית לקיומה של העיר הזאת?

משה קצב (הליכוד):

— — —

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לא זו היתה הבעיה.

קריאה:

מה היתה הבעיה?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

על כן, אדוני, ההחלטה בדבר הקפאת הפעילות שלנו – ואני אומר זאת ברחל בתך הקטנה: הפסקת רכישת דירות, שיפוצן ואכלוסן נובעת מהצורך בהערכה מחודשת, האם זה סדר העדיפויות שלנו. אנחנו חוזרים ואומרים: יהודים יכולים ללכת ולקנות באופן פרטי היכן שהם רוצים, ובלבד שהדבר הזה יהיה בתיאום עם עיריית ירושלים.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה רוצה – – –

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

הצורה שבה זה נעשה עד היום הזה רק גרמה, לפי מיטב הכרתנו, חוסר יציבות, רק גרמה מתיחות, רק גרמה לכך שיישאלו השאלות הנשאלות היום בעולם סביב ירושלים, במקום ללכת ולהפוך את שני אזורי ירושלים לאזור טבעי אחד, ליחידה אחת. כאשר יש רגישות, ובאופן טבעי, כי יש בעיה דמוגרפית – יש ערבים שגרים שם, אבל איש לא מנע משום יהודי ללכת ולגור שם; ללכת בכוח, כאשר משרדי הממשלה מתערבים שם בכוח, לפי דעתי והערכתי, הדבר הזה מביא בסופו של דבר רק את ההיפך הגמור.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לכן קמה ועדה כלשהי מטעם הממשלה, בראשותו של שר המשפטים. ועדה זו עובדת על הערכה מחודשת, כאשר בעת ההערכה מובאים בחשבון, ראשית, בעיית היחס הדמוגרפי בין יהודים לערבים במזרח העיר, היבטים ביטחוניים וביטחוניים, רגישויות מדיניות ופוליטיות, היבטים חוקיים, ורק לאחר ביצוע הערכה מחדש והסקת המסקנות תתקבלנה החלטות לגבי מגמות עתידיות של פעילות המשרד במזרח-ירושלים, אם בכלל.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתה יכול למנוע מיהודים לגור שם? אני לא מבין.

היו"ר ש' וייס:

לפיכך מה אתה מציע, אדוני השר? חבר הכנסת ביבי, תהיה לך עוד הזדמנות לשאול.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לפיכך אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

רן כהן (מרצ):

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת רן כהן, תאר לעצמך שאני אקרא סגן שר לסדר. חבר הכנסת ביבי.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

יגאל ביבי (מפד"ל):

רון כהן (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

זהו, סיכמנו בזה את הפרשה.

חברי הכנסת, יש כאן הצעה של השר להסיר את שתי ההצעות מסדר-היום. אם כן, נעבור להצבעה.

אריאל שרון (הליכוד):

הצעתי לקיים דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

בוודאי, בעלי ההצעה מבקשים לקיים דיון במליאה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הצבעה נפרדת.

היו"ר ש' וייס:

בוודאי, זו גם בקשת הצדדים, ונעשה את זה.

כיוון שאנחנו עדיין לא מפעילים את ההצבעה האלקטרונית, עד שנגיע להסדר סופי עם הסיעות בדבר מיקומן וסדר הישיבה, אנחנו נמנה שני מונים: חבר הכנסת רון נחמן וחבר הכנסת רפי אלול.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מודה שאיחרתי בדקה, אבל אולי אני יכול לקבל דקה על-מנת להסביר הצעה להעביר את הנושא לוועדה?

היו"ר ש' וייס:

סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דב שילנסקי, מבקש להציע הצעה אחרת, אומנם באיחור קל, אבל אנחנו נאפשר לו להעלות את הצעתו להעביר את הנושא לוועדה. אם תהיה עוד הצעה אחת, אני אאפשר להעלות אותה גם כן.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם אני מבקש.

היו"ר ש' וייס:

רצוי שזה לא יהיה סגן שר.

רק רגע אחד, חבר הכנסת דב שילנסקי, יש כאן עוד סיפור. כיוון שאנחנו בסדר תיקונים, אני רוצה גם לאפשר לשר לחזור בו מהצעתו במקצת. הוא מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת שרון, ולגבי ההצעה של חבר הכנסת אורון הוא מבקש להסתפק בהודעה. חבר הכנסת אורון, האם אתה מסכים?

חיים אורון (מרצ):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, כל העניין עובר עכשיו להצעתו של חבר הכנסת שרון. בבקשה, חבר הכנסת שילנסקי, אתה מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שרון לוועדה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדובר פה בשאלה של יישוב יהודים בירושלים, יהודים אשר מבקשים לקנות שם בית בכוחות עצמם, בהשקעותיהם, ובמידה מסוימת בהקרבתם, היות שיש הבדל בין יהודי שרוכש דירה כלשהי בתל-אביב או במקום אחר לבין יהודי שרוכש דירה בחלק המזרחי של

ירושלים, ולית מאן דפליג שמותר ליהודים להתיישב שם. היהודי הזה גם מסכן את עצמו בזריקת אבנים. אני מלא הערצה לאידיאליזם של האנשים האלה, ולכן אני מבקש מהכנסת ואני מציע: הבה לא ננהג בדרסטיזם, בואו נתעלה מעל חילוקי דעות ומעל מפלגתיות באותה נקודה. אני מבקש מהכנסת להראות רצון טוב וכבוד והערכה, גם אם מישהו לא מסכים עם אותם אנשים שמתיישבים במזרח-ירושלים, ולכבד את האידיאליזם. יש דברים שאני לא מסכים עם מישהו לגביהם, אבל כשאני רואה שאותו איש עושה במסירות, עם כל הנפש – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

נישול בני אדם – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

– – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה אידיאליזם?

היו"ר ש' וייס:

סליחה. חברי הכנסת. חבר הכנסת דראושה.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה. שמענו אותך שלוש פעמים, זהו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

איזה אידיאליזם זה?

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אנא.

דב שילנסקי (הליכוד):

לכבד את האידיאליזם ואת המסירות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

דב שילנסקי (הליכוד):

הבעיה רצינית וקשה. הבה לא ---

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת שילנסקי, אני מאפשר לך לסיים באופן כזה שיקשיבו לך. חבר הכנסת דראושה, אתה יודע שהצעה אחרת היא במסגרת דקה; אין לנו זמן לקריאות ביניים.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אבל לקרוא לטרנספר אידיאליזם?

היו"ר ש' וייס:

אבל, סגן השר וליד צאדק, אפשרתי את קריאות הביניים.

כן, בבקשה, חבר הכנסת שילנסקי, מה ההצעה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

שמענו אותך.

רחבעם זאבי (מולדת):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה.

שאול יהלום (מפד"ל):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה, תקשיב לי. חבר הכנסת יהלום, מספיק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה, תקשיב לי רגע. קראתי לך היום לפחות עשרים פעם, הערתי לך. אי-אפשר כך. תסלח לי, אתה מורה בישראל, אני מתבייש לקרוא אותך לסדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

עשרים פעם ביקשתי ממך. אני מאפשר לך קריאת ביניים. כמה פעמים? גם לקריאת ביניים יש מינון נכון. באמת. אני אפילו לא רוצה לקרוא אותך לסדר. אתה מחנך.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני פונה לכנסת ומבקש שלא להפעיל רוב, ובשאלה של ירושלים להסכים להעביר את הנושא לוועדה, שתדון בזה בצורה יסודית. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, האם אתה שינית את עמדתך בעקבות הפנייה? לא.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. ההצבעה היא רק על הצעתו של חבר הכנסת אריאל שרון. הצבעה בעד פירושה שיתקיים דיון במליאה, בוועדה, כשיש הצעה להעברה לוועדה. חבר הכנסת שרון, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

אריאל שרון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

הצבעה בעד, המשמעות שלה היא העברת הנושא לוועדה. לי יש ויכוח תקנוני, אבל נסדיר זאת עם ועדת הכנסת. זו בינתיים הפרשנות שנתנו קודמי בתפקיד, אחד מהם גם מי שהיה ראש הממשלה. כשהוא היה יושב-ראש הכנסת, הוא יצר נוסחה כזאת. נגד, פירוש הסרת הנושא.

אני שואל עכשיו: מי בעד קיום דיון בהצעתו של חבר הכנסת אריאל שרון בוועדה – באיזו ועדה?

קריאה:

ועדת הפנים.

היו"ר ש' וייס:

מה ההצעה של חבר הכנסת שילנסקי, איזו ועדה?

דב שילנסקי (הליכוד):

ועדת הפנים.

היו"ר ש' וייס:

ועדת הפנים. אנחנו מצביעים.

קריאה:

אנחנו מבקשים בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

קודם כול שאלתי, מי בעד דיון בוועדה. חברי הכנסת, מי בעד קיום דיון בוועדה?

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תיכון, לא מדברים בזמן הצבעה. חבר הכנסת דן תיכון, אתה היית סגן יושב-ראש הכנסת.

קריאה:

איפה ש"ס?

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת לוי, לא מדברים בזמן הצבעה. חבר הכנסת משה פלד, אין מצביעים בעמידה. אנחנו נחשיב, כמובן, את קולך, אבל להבא. אנחנו מצביעים. מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום?

רחבעם זאבי (מולדת):

כל הציונים.

היו"ר ש' וייס:

לא להעיר. לא לדבר, חבר הכנסת חגי מירום. להוריד את הידיים. אני לא יכול לקיים הצבעה בזמן שחבר הכנסת רן כהן וחברים אחרים מדברים. אינני רוצה שיהיו דיבורים.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

עכשיו לא. קודם כול הצבעה, אחר כך נברר. כרגע, חברים יקרים, אין שום שאלה. יש רק הצבעה. אחר כך נשאל שאלות.

הצבעה נגד פירוש הסרת הנושא מסדר-היום. אנחנו מצביעים. בלי דיבורים.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם הסמנים הימניים?

היו"ר ש' וייס:

בלי דיבורים. חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה מפריע לי.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 40

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 41

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' שרון

בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, תוצאות ההצבעה הן: 40 בעד, 41 נגד. המשמעות היא הסרת הנושא מסדר-היום. ההצעה הוסרה מסדר-היום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היתה הערה גזענית מצד חבר הכנסת חנן פורת, שאמר שבגלל חברי הכנסת הערבים נפלה הצעתם.

היו"ר ש' וייס:

אין שומעים אותך. אני מבקש לשבת. חבר הכנסת דראושה, היתה לך איזו קריאת ביניים. משפט אחד, אתן לך אפשרות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר ההצבעה נשמעה הערה גזענית בדבריו של חבר הכנסת חנן פורת, שאמר שבגלל הערבים נפלה ההצעה, כאשר הכוונה שלו היתה לפגוע בזכותם של חברי הכנסת הערבים בבית הזה.

אנחנו גאים להצביע כשאר חברי הכנסת. זו זכותנו הדמוקרטית. להשתמש בנימה גזענית, גם בתוך הבית הזה, זה דבר מסוכן ביותר. לכן אני קורא לחבר הכנסת חנן פורת לחזור בו מהביטוי הגזעני, ואם לא – שהכנסת כולה תגנה בחריפות את ההתבטאות הגזענית הזו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו לא נפתח פה סימפוזיון. רגע, חבר הכנסת חנן פורת, אני אאפשר לך להשיב.

אני לא שמעתי את ההערה. אילו שמעתי אותה, הייתי בהחלט מפנה תביעה שלא להשמיע הערות כאלה. מכיוון שאתה, חבר הכנסת דראושה, שמעת והעלית זאת, אני רוצה לפנות אליך, חבר הכנסת חנן פורת, אם אומנם ההערה הזו הושמעה, שתחזור בכך, בלי פרשנויות, בלי נאום פרשנויות, כי אז אין טעם לכל העניין.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, ראשית, העובדה היא שבקולות חברי הכנסת הערבים נפלה ההצעה.

היו"ר ש' וייס:

לא לזה התכוונתי. עזוב את המיקרופון. אם זה כך, עזוב את זה.

חנן פורת (מפד"ל):

שנית, הבה נזכור שראש הממשלה עצמו אמר: אינני רוצה ממשלה שנשענת על קולות הערבים. מדוע? מפני שבשאלות ציוניות ויהודיות מרכזיות, אינני יכול לקבל הכרעה כזאת. כך שההערה הזאת לגיטימית בתכלית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה גזען.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, שב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה לא מתבייש.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אנא ממך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גזען.

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש שקט עכשיו. חבר הכנסת צאדק, אני מבקש ממך.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש שקט עכשיו. אין דיון על הנושא הזה. אני רוצה למסור הודעה. מי שרוצה דיון, שיעלה הצעה לסדר.

חברי הכנסת, אני לא שמעתי בשלב ראשון את ההערה.

קריאה:

הוא לא הכחיש.

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע לי. אילו שמעתי, הייתי תובע מכל חבר כנסת, מכל סיעה, לחזור בו ולא להשמיע הערות מסוג כזה באולם המליאה. לא צריך פה להתפלפל. לכל אחד מובן מה משמעות ההערה הזאת.

קריאה:

גזענות.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש שלא להפריע לי. 43 שנות הפרלמנטריזם הישראלי עמדו בסימן של שיתוף פעולה דמוקרטי-פרלמנטרי כאן, בין כל העדות, בין כל העמים, פה במליאה. כיוון שאתה חזרת על זה עוד פעם אחת, אני אומר בשמי, ואני חושב שכל יושב-ראש היה תובע מחברי הכנסת פה, באולם המליאה, ובכל מקום – פה אני יכול לתבוע, במקום אחר אני יכול רק לבקש – שלא להשמיע ארגומנטים כאלה. אני לא חושב שיש היום מפלגה אחת בישראל שהארגומנט הזה אפילו עולה בקנה אחד עם מצעה. בזה תם הדיון בסוגיה הזאת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

אם הוא לא רוצה, אני לא יכול להכריח אותו. אני אומר לכם, שכאן לא יישמעו עוד דברים כאלה, ואם יישמעו, נגנה זאת. זהו הגינוי. תודה. הסיפור נגמר, עוברים לסעיף הבא.

רן כהן (מרצ):

יוסי שריד (מרצ):

אתם לא מתביישים? אתם שילמתם להם כסף.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שריד. חבר הכנסת רן כהן.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת וליד צאדק, סגן השר.

יוסי שריד (מרצ):

רן כהן (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יוסי שריד. חבר הכנסת רן כהן, כשאני מדבר אליך תפנה אלי. חבר הכנסת רן כהן, אני פונה אליך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש להפסיק.

יוסי שריד (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שריד, ההתבטאות של חבר הכנסת פורת גונתה כאן מן המקום הזה. אינני חושב שאפשר להגיב תגובה חריפה יותר. אני בטוח שזה בשם כל הבית. כל הוספה תגרע.

עמדת הממשלה בקשר להסדר ביניים ברמת-הגולן

היו"ר ש' וייס:

הסעיף הבא בסדר-היום – עמדת הממשלה בקשר להסדר ביניים ברמת-הגולן. ינמק חבר הכנסת אבנר שאקי, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אני אוציא אותך בסוף. מה זה פה, שיחה חופשית? זה אולם המליאה. אין גבול? תשע שנים אתה חבר הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

תגיש תלונה לוועדת האתיקה. זה המקום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חגי מירום, את העצה הזאת אפשר למסור בפתק.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכל הנושאים השנויים במחלוקת בציבוריותנו – — —

רחבעם זאבי (מולדת):

מי השר המשיב?

היו"ר ש' וייס:

לפי הרשום אצלי – שר הבינוי והשיכון. כל שר רשאי להשיב בשם הממשלה במסגרת חוק האחריות הקולקטיבית.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

מכל הנושאים השנויים במחלוקת בציבוריותנו, שניים זוכים למה שנקרא הסכמה לאומית, קונסנזוס לאומי: 1. ירושלים; 2. רמת-הגולן. ולא בכדי זכו שני אלה לחקיקה – ירושלים לחוק-יסוד: ירושלים, ורמת-הגולן לחוק רמת-הגולן.

בימים אלה יצאו משלחות ישראל לחידוש שיחות השלום בווינגטון. נמיתי עם אלה שתמכו בוועידת-מדריד משום שהאמינו ומוסיפים להאמין כי ישראל חייבת להראות לעולם כולו את רצונה הכן בניהול שיחות שלום מתוך כוונה להגיע ליציבות ולשלום באזור הזה. עם זאת, אותם תחומים שזכו לחקיקה ישראלית מפורשת, שהחילה עליהם את המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל, ירושלים מצד זה ורמת-הגולן מצד זה, שני אלה – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

אל תשווה. אתה משווה את ירושלים לרמת-הגולן? אסור להשוות.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

איסור – בוודאי לא. לגבי ירושלים יש חוק-יסוד, וכאן זה חוק. אבל זה מראה שיש הסכמה לאומית רחבה ביותר, המקיפה את כל המפלגות הציוניות בישראל, הרוצות לראות את הנוכחות הישראלית ברמת-הגולן כעובדה של קבע. החלת משפט, שיפוט ומינהל פירושה למעשה הפיכת רמת-הגולן לחלק ממדינת ישראל, לחלק מארץ-ישראל. זו היתה הכוונה, ו-750,000 החתימות שהושגו אז, ו-75 חברי הכנסת שחתמו על הבקשה להחלת החוק הישראלי בגולן הוכיחו ומוסיפים להוכיח בכל יום ובכל שעה, כי רמת-הגולן הפכה זה 25 שנים, מאז מלחמת ששת-הימים, לחלק בלתי נפרד מארץ-ישראל, ממדינת ישראל.

לא רק היסטורית, לא רק מדינית ולא רק ביטחונית, אלא גם מוסרית, זכאים יהודים שדורות רבים התגוררו ברמת-הגולן, שדורות רבים פעלו כיהודים – והשרידים המתגלים מדי שנה בשנה ולפעמים מדי חודש בגולן מוכיחים עד כמה השטח הזה של רמת-הגולן המה חיים יהודיים ופעילות יהודית במשך דורות רבים. יעידו בתי-הכנסת, יעידו בתי-המדרש, יעידו השרידים המופלאים שמתגלים שם פעם בפעם.

והנה יצאה משלחתנו לווינגטון, והיום הזה אנחנו שומעים, כי ראש משלחתנו, מזרחן מעולה, ואני מאחל לו את מלוא ההצלחה, אומר שהגולן או סוריה נכללים בתוך 242. זו סטייה מקו ברור על פני כל השנים. מאז 1967 ועד היום נהגו ממשלות ישראל שלא לכלול את סוריה ואת רמת-הגולן בנושאים הנכללים במה שנקרא 242, ההחלטה המפורסמת של מועצת הביטחון. כי כל השנים ציפתה ישראל, ובצדק, לשמוע ממנהיגי סוריה, ולמעשה ממנהיג סוריה, כי אותו מנהיג ממשיך להנהיג את סוריה מאז, דיקטטור יחיד ששולט בארצו אף שהוא מייצג מיעוט עלוואי קטן, השולט על הרוב הסוני הגדול – מעולם הוא לא השמיע דברים בזכות קיומה העצמאי של מדינת ישראל, מעולם הוא לא אמר דברים חד-משמעיים בזכות הכרה במדינת ישראל ובזכות חוזה שלום של קבע עם ישראל.

אני רוצה להזכיר לחברי הבית, כי בוועידת-מדריד הודיעה ממשלת ישראל חד-משמעית, כי היא באה למדריד כדי לנהל שיחות ללא כל תנאים מוקדמים. זה היה התנאי החשוב ביותר בקיום השיחות במדריד. וכשאומרים ללא תנאים מוקדמים, פירושו שישראל אינה צריכה מראש לנדב הודעות, הצהרות, ויתורים, ולהודיע שאכן אנחנו הולכים על-פי קו זה וזה, שמישהו יפרש אותו כהכנה לנסיגה או לויתור טריטוריאלי זה או זה.

עיינתי עיין היטב במצע מפלגת העבודה לכנסת הזאת ואני שמח לומר, ששם אין נמצאת מלה בזכות ויתורים טריטוריאליים בגולן. ההיפך הוא הנכון. נאמר שם: "ישראל מחייבת משא-ומתן לשלום עם סוריה ללא תנאים מוקדמים". בהמשך: "היא רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום". ונאמר עוד: "ברמת-הגולן, שעליה הוחל המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל, בכל הסכם שלום עם סוריה ובהסדר הביטחון יימשכו הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל". ועוד זאת: "יימשכו מאמצים לחיזוק היישובים הקיימים ברמת-הגולן".

עמנואל זיסמן (העבודה):

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

היתה לי הזכות להיות בטקס במלאות 25 שנים לשחרור הגולן, וזה היה למניינם 10 ביוני שנה זו, כאשר בקצרון, בפני למעלה מרבעה של יהודים מן הגולן ומכל הארץ, הצהיר מי שהיה אז המועמד לראשות הממשלה מטעם מפלגת העבודה והיום ראש הממשלה, בלשון ברורה, חד-משמעית, פסקנית, שניכר היה בה שהיא נובעת ממעמקי וממעמקי אמונתו ותפיסתו הביטחונית-המדינית, כי לעולם לא נרד מרמת-הגולן. אלה היו דברים שזכו לתשואות סוערות, ובצדק, כי בעניין הזה חשוב היה וחשוב היום שבעתיים לשמור על הסכמה לאומית.

לכן, כל הצהרה שיש בה נידוב ויתור או ויתורון כלשהו בשלב זה או בשלב אחר, לא זו בלבד שאיננה תורמת לריכוך התפיסה הקיצונית של אסד ואנשיו – שכן עד היום הזה לא שמענו ולו פעם אחת על זכותה המוסרית, ההיסטורית, המשפטית של ישראל להתקיים כמדינה ריבונית במזרח התיכון, שלא כמו מצרים ואפילו שלא כמנהיגים ערבים אחרים שלפחות שילמו מס שפתיים בתחום זה.

לכן, אני בא כאן בשם תנועתי, בשם התנועה הדתית-הלאומית, שיש לה ברמת-הגולן כ-25% מהיישובים, מ-32 היישובים הנפלאים הפורחים שם, עם כל הציבור בישראל שידוע באיזו הקרבה, באיזו גבורה עילאית נפדה הגולן, באיזו גבורה עילאית במלחמת ששת-הימים הופסק הטרור הרצחני של סוריה על עמק-החולה והגליל, באיזו הקרבה הוחזר הגולן לידיים הנאמנות של עם ישראל. משום כך, כשמדובר היום על הסדר ביניים עם סוריה, אין דבר נכון יותר מלומר, אף שהמשפט הזה מעורר באחדים גיחוך, אינני יודע מה טבעו ומדוע הגיחוך – שלום תמורת שלום.

סוריה זקוקה לשלום הזה לא פחות מאתנו. היא מבזבזת את רוב משאביה, את המיליארדים שלה על טילים שמטרתם אחת ויעדם אחד – ישראל. היא מתחמשת כל הזמן, ומטרתה אחת – ישראל. לא ישראל תקפה את סוריה במלחמת ששת-הימים, לא ישראל תקפה את סוריה ביום-הכיפורים; ההיפך מזה הוא הנכון. תוקפנותה של סוריה והמיליטנטיות שלה לא פסקו יום אחד. זכור הנאום הנורא במדריד וזכורים הנאומים בווינגטון. כל אלה צריכים להביא אותנו ואת המשלחת הישראלית שלנו שם, בראשותו של אחד מטובי המזרחנים של ישראל, כפי שאמרתי, לבוא ולומר לסוריה: שיחות שלום – כן; ישיבה מסביב לשולחן אחד – כן; דיון בבעיות המים – כן; הבטחת מקורות המים של ישראל, שסוריה התנכלה להם במשך שנים – כן; הבטחת ביטחון הדדי לשתי המדינות – כן; אבל לא ויתורים על אותה טריטוריה קטנה שבה נוצרה במשך זמן קצר כל-כך יצירה לתפארה במקום ארסנל אדיר שהיתה רמת-הגולן, במקום מאגרי הנשק והתחמושת האדירים שהסורים הקימו שם ובאמצעותם רצחו למעלה מ-140 יהודים במשך השנים שמלחמת ששת-הימים עד לאחרונה.

כל אלה מלמדים אותנו, שכל שנדבר עם הסורים אמת, והאמת שלנו היא שאנחנו רוצים להמשיך את הנוכחות הישראלית, שאנחנו רוצים להרחיב את ההתיישבות – גם זאת שמעתי ממר רבין, ואני מברך אותו על הדברים שאמר אז בטקס בקצרין, שיש לעשות יותר למען רמת-הגולן.

אני קורא לממשלה הזאת בידועי אל-נכון, בבטחה, שברמת-הגולן מצויים היסודות ההתיישבותיים של כל התנועות בארץ – אין כאן עניין מפלגתי, רבתי, לא קואליציה ואופוזיציה כאן, אלא נושא מרכזי שבו הביטחון תופס מקום מרכזי. משום כך, כאשר ידוע בבטחה שנחיתות טופוגרפית, חלילה, נסיגה כלשהי עלולה לסכן לא רק את תושבי רמת-הגולן אלא לסכן שוב, חלילה, את הגליל כולו, לאחר שהיו לנו ילדי מרתפים ומקלטים שבמשך חודשים בילו את ימיהם ולילותיהם במקלטים, לאחר שצפון-הארץ זכה סוף-סוף לשקט של כמה שנים, אל ניתן לסורים אפילו חלום שהם יחזרו להיות בגולן.

בגולן אין אוכלוסייה אזרחית סורית. בגולן אין אוכלוסייה ערבית. בגולן ראינו בעבר, ואנחנו רואים גם היום בקוניטרה, רק כוחות צבא, בעיקר כוחות צבא, כי כך תופסת סוריה את רמת-הגולן – כזירה צבאית אסטרטגית לסורים להבטחת שליטה על ישראל.

קריאתי למשלחת בווינגטון ולממשלה המנחה אותה: בואו ונמשיך את הקונסנסוס בנושא רמת-הגולן. יוכרזו הדברים בבירור: ישראל לא תרד מרמת-הגולן, ישראל תרחיב, בעזרת השם, את התיישבותה שם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאקי – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני גומר בתוך כמה דקות. הנושא מסעיר.

היו"ר ש' וייס:

כבר נתתי לך מעבר למנה. אני מבקש שתסיים במשפט או בשניים שירכזו את דבריך.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

תביעתי היא: בואו נתאחד סביב חוק רמת-הגולן, בואו נתאחד סביב תושבי רמת-הגולן. ממשלה זו, כך הודיע ראש הממשלה, רוצה לחזק את רמת-הגולן. אדרבה ואדרבה. בעניין זה מובטחת ברכתו של העם כולו, מובטחת ברכתן של כל המפלגות הציוניות בבית הזה. זה יהיה טוב לשלומה של ישראל, זה יהיה טוב לשלום צפונה וממילא לשלומה כולה, זה טוב לביטחונה וזה טוב להבטחת הרחבתה והגדלתה וחיזוקה של רמת-הגולן, שהיא נכס אסטרטגי ביטחוני אבל גם בעלת משמעות היסטורית, יהודית, ציונית ומוסרית גם יחד.

היו"ר ש' וייס:

ועל כן אתה מציע דיון במליאה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

על כן אני מציע דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שאקי. אדוני שר הבינוי והשיכון, מה דעתך על ההצעה לקיים דיון במליאה על הנושא הזה?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, אתמול נפתח סבב חדש במשא-ומתן לשלום בינינו לבין המשלחות הערביות. כולנו תקווה שסבב זה יביא לקדום בעשיית השלום בינינו לבין שכנינו.

משלחת ישראל למשא-ומתן עם סוריה עוסקת בהשגת השלום בין שתי מדינותינו. אנו מודעים לעובדה, שעמדותיה של סוריה לגבי השלום רחוקות מאוד מעמדותינו בנושא זה. על אף זאת רואה הממשלה בישראל חובה לעצמה ולציבור הישראלי למצות כל סיכוי לקידום עשיית השלום עם סוריה. לגבינו אין משמעות לשלום שאיננו מחזק את ביטחוננו.

אדוני היושב-ראש, המטרה העיקרית במשא-ומתן עם סוריה היא חתימת חוזה שלום בין ישראל וסוריה ולא ויתורים טריטוריאליים. מן הראוי להזכיר לחבר הכנסת שאקי, שהמפד"ל היתה שותפה לממשלה שיצרה את התקדים, שבעבור חוזה שלום מחזירים למדינה הערבית הנוגעת בדבר את כל השטחים שנכבשו במלחמת ששת-הימים.

מדיניות הממשלה הנוכחית מעוגנת בקווי היסוד שהונחו על שולחן הכנסת. אני מצטט את סעיף 2.9: "הממשלה תבסס ותחזק את ההתיישבות לאורך קווי העימות". גם ראש הממשלה וגם חברי הממשלה האחרים חוזרים ואומרים, כי הגולן הוא חלק מאותם קווי עימות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המשלחת בווישינגטון פועלת בשליחות כולנו ומתוך ידיעה ברורה כי השלום יכון על בסיס הכרה של מדינות ערב והפלשתינים בישראל כמדינה ריבונית באזור, ובזכותה לחיות בשלום ובביטחון.

הממשלה מציעה למדינות ערב ולפלשתינים להמשיך בעשיית השלום על-פי המסגרת והמתכונת שגובשה בוועידת-מדריד.

הדרך לשלום ארוכה וקשה. התחלנו בצעדים ראשונים. החלטות מכריעות בעניין השלום יובאו להכרעה גם כאן, ועד אז אני מציע להניח לשליחינו לעשות את שליחותם.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

שאלה לשר.

היו"ר ש' וייס:

לא. יש לך הצעה אחרת, ואז תציג את השאלה. לחבר הכנסת זאבי יש הצעה להעביר את ההצעה לוועדה. אני מבקש מאוד להימנע, אם אפשר, מסיבובים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא הצלחתי להבין מדברי התשובה של השר בן-אליעזר, האם פרופסור רבינוביץ היה מוסמך להגיד את מה שהוא אמר, האם זו מדיניות הממשלה או שזו פליטה אישית שלו; האם הולכים למסור חלקים מהשטח של רמת-הגולן, שעל-פי חוק הכנסת הם חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל.

אנחנו עדים לכך, שבימים האחרונים עושים מחוות לערבים. מחווה של 800 משוחררים, מחבלים, רוצחים, שמשחררים אותם; מחווה של הפסקת הריסת בתים; מחווה של ביטול גירוש 11 טרוריסטים. אנחנו מקבלים בתשובה מחוות אחרים – – –

היו"ר ש' וייס:

לפיכך.

רחבעם זאבי (מולדת):

לפיכך – אני אגיע.

היו"ר ש' וייס:

לא, יש לך דקה אחת ואתה כבר מדבר שתיים.

רחבעם זאבי (מולדת):

מחווה אחד הוא רצח בכפר-יעבץ; מחווה שני – שמענו אתמול מיאסר ערפאת שהוא ימשיך את האינתיפאדה; מחווה שלישי – רבינוביץ מבטיח להם בווינא נסיגה ישראלית.

היו"ר ש' וייס:

תסכם, זה כבר שתי דקות, אנא.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש לנו ממשלה שמשחיתה את הבסיס לקיומנו במולדת שלנו, וצריך להגיד לה: משחיתים, הסתלקו.

היו"ר ש' וייס:

לכן, מה היא הצעתך?

רחבעם זאבי (מולדת):

להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

לאיזו ועדה?

רחבעם זאבי (מולדת):

לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. יש שתי הצעות: יש הצעה של שר הבינוי והשיכון להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אבנר שאקי מסדר-היום; קיימת הצעה של חבר הכנסת רחבעם זאבי להעביר אותה לוועדת החוץ והביטחון. האם חבר הכנסת שאקי מסכים להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

מסכים.

אני מבקש למנות שני מונים. האם חבר הכנסת דוד מנע יסכים לסייע לנו? האם חבר הכנסת שפי יסכים לסייע לנו? חברי הכנסת מנע ושפי מתמנים למונים.

יוסי שריד (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

יש הצעה לשונית של חבר הכנסת יוסי שריד להגיד מחווה ולא מחווה. חבר הכנסת זאבי, אני מבין שזו הצעה ראשונה של חבר הכנסת שריד שאתה מקבל.

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד דיון בכנסת – והמשמעות המעשית היא להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון, 'צביע; מי נגד – והמשמעות היא הסרת ההצעה מסדר-היום, 'צביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון – 34

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 42

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

תמכו בדיון בוועדת החוץ והביטחון 34 חברי כנסת. הסירו את ההצעה מסדר-היום 42 חברי כנסת. לפיכך היא הוסרה.

כנס ב'

הצעות לסדר

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לכנס ב'. יש לנו שתי הצעות לסדר. בכל כנס אנחנו יכולים לאפשר שתי הצעות לסדר. אני מבקש מחבר הכנסת יצחק לוי, ואחריו מחברת הכנסת יעל דיין – הצעה לסדר מן המיקרופון. חבר הכנסת יצחק לוי, קח את הכתב מן המזכיר, כי אתם צריכים לקרוא בדיוק לפי הטקסט שהגשתם.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ברצוני להעלות על סדר-יומה של הכנסת את האסון האנושי המתרחש יום-יום בסומליה. הרעב הנורא והמצב השלטוני הרעוע של מדינה זו חברו יחד וגרמו לאסון נורא בקרב האוכלוסייה הסומלית.

תמותת אנשים, מבוגרים וילדים, במספרים מדהימים, מחרידה ומזעזעת כל אשר לבו לב אדם.

התמונות המגיעות מסומליה מזכירות, אם כי בנסיבות שונות לגמרי, תמונות מהעבר הלא-רחוק של עמנו. די בדמיון הזה כדי לעורר אותנו לזעקה על מצב זה.

העולם התעורר מאוחר מדי, והסיוע שהחל להגיע עדיין מצומצם ולא מספיק.

אני מברך את ממשלת ישראל על היחלצותה לשלוח מזון ותרופות לסומליה כמחווה אנושית, גם כאשר מדובר במדינה שאין לנו עמה יחסים דיפלומטיים.

אני מציע לכנסת להתאחד סביב הצעת החלטה המביעה זעזוע וחרדה מהמצב בסומליה ולפנות לאומות המאוחדות לארגן כוח בין-לאומי שיארגן סיוע מסיבי לאוכלוסייה אומללה זו.

אני מוסיף – זה כתוב כאן – המוסר היהודי מצווה עלינו להיות רגישים ולסייע להצלת אנשים חפים מפשע בשעה שנקלעו למצוקה נוראה כל כך.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת יעל דיין, בבקשה, הצעה לסדר. שאלו אותי מדוע זה מועלה באמצע הישיבה. התחלנו כנס ב'. זו ישיבה חדשה. הכול על-פי התקנון.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, באותו נושא של הושטת עזרה, וחס וחלילה לא על חשבון ילדים גוססים, הייתי רוצה לומר, שלא צריך להיות יהודי בשביל לשלוח מזון לילדים שמתים במספרים של – 200 ליום, עם תחזית של חצי מיליון ילדים שימותו אם הם לא יקבלו את המזון. לא צריך זיכרון קולקטיבי של שואה כדי שמדינה נאורה, באנושיותה תיחלץ לעזור לאנשים במצוקה. הנושא חוצה קווים. אין צורך יחסים דיפלומטיים, ולא משנה אם הם מוסלמים או אם הם נוצרים.

אין לי שום ספק, שהלב היהודי הרחמן והזיכרון הקולקטיבי הנורא של העם היהודי יכולים רק לתרום לעוצמת העזרה שנושית. גם בלי זה אנחנו חייבים בעזרה כזאת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לשני חברי הכנסת על היוזמה שלהם. אני רוצה להעיר הערה בשולי היוזמה. הצעה לסדר צריך לקרוא על-פי הכתוב. בגלל אופי הנושא לא התערבתי.

אני רוצה להציע לחברי הכנסת היושבים במליאה לאמץ את שתי הקריאות שהושמעו, של חבר הכנסת יצחק לוי ושל חברת הכנסת יעל דיין, ולהפנות אותן לממשלה. שמענו הבוקר, שממשלת ישראל אכן הודיעה על סיוע, ואני חושב שבדרך זאת נצרף את קולה של הכנסת למבצע האנושי היהודי החשוב הזה.

מוסכם? אני לא חושב שצריך לערוך הצבעה.

שר האנרגיה והתשתית א' רובינשטיין:

יש פרוצדורה כזאת, שאפשר לקבל בנסיבות כאלה החלטה על דעת מליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מעלה את שתי ההצעות במצורף כהצעת החלטה. מי שתומך יצביע.

הצבעה ההצעה לאמץ את שתי הקריאות בעניין האסון האנושי המתרחש בסומליה ולהפנות אותן לממשלה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אין מתנגדים, פה-אחד התקבלה ההצעה. אני מבקש ממזכירות הכנסת לפעול לכך שזה יועבר לשר החוץ ולממשלה. אגב, גם הנושא היוגוסלבי, הבוסני, שהעלינו כאן הבוקר באמצעות הצעה לסדר של חבר הכנסת זיסמן והתשובה שלי, אם אפשר להעביר את זה, בטובכם, לממשלה, לשר החוץ, כאשר בעצם הכנסת כולה, כך הבינתי, משתתפת גם בגיוני של תופעות הזוועה וגם בתביעה לסייע עד כמה שאפשר, סיוע שאכן ישראל כבר משתתפת בו.

תאונות אימונים בצה"ל

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת רפאל איתן להעלות את ההצעה בנושא: תאונות אימונים בצה"ל. חבר הכנסת איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר הביטחון לשעבר, ארנס, אמר כשפרש מתפקידו: "המערכת חייבת בניעור רציני מלמעלה ועד למטה". מה שאמר שר הביטחון שיש לעשות, הוא עצמו החמיץ כאשר כיהן כשר הביטחון.

אבל, אין טעותו פותרת את שר הביטחון מלעשות את הנדרש וההכרחי – לנער חזק את המערכת מלמעלה עד למטה. גם שר הביטחון וגם סגנו היו רמטכ"לים, ואסור שהצוות הזה ישלים עם ניסוחים מפולפלים ומתחמקים של קצינים בכירים יותר ובכירים פחות כתירוצים לחוסר משמעת ולרשלנות, שלעיתים ניתן להוסיף לה את המלה, פושעת.

אל תבואו עם סטטיסטיקה, כי זו שיטה שטחית להתייחס לבעיות היסוד שבעטיין נגרמות תאונות באימונים, במבצעים ובדרכים.

שואלים, האם קיים מכנה משותף כלשהו לתאונות, ושומעים שתי תשובות. האחת אומרת: אין; כל תאונה היא מקרה בפני עצמו. והשנייה, שגם היא נכונה: יש מכנה משותף, והוא – משמעת לקויה, רשלנות, העדר מיומנות מקצועית ואי-הקפדה על סדר ושגרה.

את הדברים הללו שמענו לאחרונה מפי יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון ומפי האלוף במילואים לפידות, שעמד בראש ועדה לבחינת הנושא. המלצה חשובה של אותה ועדה לא נתקבלה ולא מומשה – להקים גוף מיוחד בפקודו של אלוף, שיהיה מופקד על נושאי הבטיחות בצבא. אני מניח שאלופי הפיקוד יצאו נגד המלצה זו, כי ניתן לפרשה כפגיעה במעמדם ובסמכותם. בבקשה, יפעילו את כל האמצעים והסמכויות שבידיהם, כדי להפחית ולצמצם את המפגעים הללו.

שר הביטחון חייב לכפות על צה"ל נקיטת צעדים משמעותיים ומשמעותיים להגברת המשמעת – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אם אפשר, קצת יותר לאט, כדי שגם ציבור הצופים יוכל לעקוב אחריו. יש כאן שידור ישיר בערוץ-2; אנשים בוודאי מתעניינים בנושא. אם אפשר – קצת יותר לאט.

רפאל איתן (צומת):

אלופי הפיקודים, שלדעתי התנגדו לוועדה זו מחשש שמסקנותיה יפגעו בסמכותם, בבקשה, יפעילו הם את האמצעים שבידיהם כדי להפחית ולצמצם את המפגעים הללו.

שר הביטחון חייב לכפות על צה"ל נקיטת צעדים משמעותיים להגברת המשמעת, הסדר, ההופעה, המיומנות המקצועית וההקפדה על השגרה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן.

אני מזמין עכשיו את סגן שר הביטחון מרדכי גור להשיב על ההצעה. נדמה לי שזו ההופעה הראשונה שלך כסגן שר הביטחון, או שאני טועה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה לא טועה.

היו"ר ש' וייס:

אזי אני מברך אותך מאוד בשם כולנו. אני בטוח שתמלא את התפקיד בדרך הטובה ביותר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מבקש מחבר הכנסת איתן, בכל זאת, להחזיר את המונח "פושעת".

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רפאל איתן, אתה מוכן לחזור בכך מן המלה פושעת בהקשר שאמרת אותה?

רפאל איתן (צומת):

אפשר להגיד פושעת; יש רשלנות פושעת.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מותר לי לבקש לחזור בכך מהמלה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

אתה חוזר בכך?

רפאל איתן (צומת):

לא.

היו"ר ש' וייס:

טוב. בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום שישי האחרון הציג המטה הכללי בפני שר הביטחון וראש הממשלה, במשך קרוב לשעתיים, את הפעולות שננקטות בצה"ל בשנים האחרונות וגם עכשיו על-מנת למנוע תאונות, לא רק להקטין את המספר אלא על-מנת למנוע תאונות. בעצם, הרי הבעיה פה אינה מספרית. כל תאונה היא אסון, ואל כל מקרה ואל כל מי שנפגע מתייחסים בצבא כאל טרגדיה אמיתית ומחפשים ללא הרף דרכים למנוע את האסונות האלה.

במשך קרוב לשעתיים, בראשות הרמטכ"ל, עלו – ואני מציע לחבר הכנסת איתן ללמוד את הדבר הזה, שכן אני מדבר על מה שקורה היום בצבא – כל ראשי המחלקות באגפי המטכ"ל ובזרועות צה"ל, ראשי המחלקות שאחראים לבטיחות בזרועות ובאגפים, הווי אומר בכל היחידות של הצבא, גופים שאם אינני טועה לא היו קיימים בזמן כרמטכ"ל. בכל אופן אני יכול לומר לך, כיוון שלא החזרת את המלה הזו, שמספר התאונות מאז 1978, השנה שבה אתה נכנסת לתפקידך, מספר התאונות באותן שנים היה גדול לאין-ערוך ממספר התאונות בשנים הללו וגם בשנים שעברו. כדי לעשות אתך צדק, אני רוצה לומר לך, גם בשנותיך כבר היתה ירידה במספר התאונות, אבל הצעדים שננקטו בשנים האחרונות, גם הצעדים האישיים על-ידי הרמטכ"לים וגם השינויים הארגוניים, הביאו לכך, שהוטמעה בכל השורות ובכל הרמות של הפיקוד בצה"ל התחושה, שהדאגה לבטיחות איננה פוגעת ברמת הכוננות. והרי זו בעצם – מי שטיפל בסוגיה הזאת יודע – הבעיה העיקרית: איך אתה מחזיר את מפקד ובכל רמה את התחושה, שאם הוא דואג לבטיחות, הוא לא פוגע ברמת החיילים שלו בעת מלחמה, לא בעוצבות הגדולות ולא ביחידות המיוחדות. ואני מדבר על יחידות מיוחדות, כיוון ששם נדרש סטנדרד אחר, נדרשת רמה אחרת, ועדיין צריך לוודא שלא יהיו שם תאונות.

אני מוכרח לומר, שלא היה אפשר שלא להתרשם, לא רק מהמספרים, מהדיאגרמות, מכיוון שכל מספר כזה הוא חיים של בני-אדם רבים מאוד, אלא גם מעומק הירידה – של המטה הכללי, החל מהרמטכ"ל דרך כל האלופים ועד למפקדים ביחידות הקטנות, שמטרתה להטמיע את התחושה שהבטיחות איננה פוגעת ברמה המבצעית. ולכן, חובתו, תפקידו ואחריותו של כל מפקד בכל רמה לוודא, שלא יהיו אצלו נפגעים – זה נושא שמחלחל למטה.

לצערנו הרב, עם כל המאמצים ועם ההישגים, עדיין קורות פה ושם תאונות, ולכן גם נמשכים המאמצים בכל יום לחפש דרכים למנוע אותן, גם בתחומי המשמעת, גם בתחומי הטכנולוגיה, גם בתחומי ההתנהגות, החל מהטירונות ועד ליחידות המתקדמות ביותר ולמבצעים המסובכים ביותר.

איש לא משלים עם תאונות, ואיש לא מקבל הנחה, שאם צבא מתכוון למלחמה, כמעט באופן טבעי מדובר גם בתאונות. אין הנחה כזאת. במיוחד לאור ההישגים של השנים האחרונות יש תחושה ברחבי הצבא, שאפשר להגיע למניעה הרבה יותר גדולה של תאונות, ואלה המאמצים שנעשים בכל השורות.

בחודשים האחרונים כינס הרמטכ"ל עצמו כנסים מספר של מפקדים בכל הרמות. הוא קרא לכל הקצינים מהיחידות המיוחדות, כי שם בדרך כלל הבעיות רגישות יותר, עדינות יותר, והוא עשה זאת על מנת להחדיר את האמונה ואת החובה למנוע תאונות. אין לי שום ספק, שהמאמץ הזה גם יישא פרי ברבות הימים, ומספר התאונות ילך ויקטן. אני מקווה שאפשר יהיה לומר גם, שהן ייפסקו לחלוטין.

בין השאלות שנשאלו היתה שאלה שהתייחסה לתאונה שאירעה באחד משדות התעופה, עם הרשת של המטוסים, מסוג התאונות הנובעות מיוזמות חסרות אחריות, טיפשויות, של חיילים או של מפקדים זוטרים, ללא ידיעת הדרגים הגבוהים יותר. נגד האנשים האלה ננקטות כל הפעולות הנדרשות מהמשמעת הבסיסית, ואנחנו מקווים שהתגובות הנמרצות האלה יביאו לכך שגם ברמה של החיילים, ולא רק של מפקדים, יינקטו כל האמצעים וכל השיטות על מנת שלא יהיו תאונות בצבא. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. לחבר הכנסת אסעד יש שאלה – – –

חנן פורת (מפד"ל):

במקרה הזה לא היתה רשלנות פושעת?

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת חנן פורת, לא אפשרתי לך לשאול. תשאל כאשר אפשר לך. אדוני סגן השר, האם אתה מוכן לענות בקיצור נמרץ על שתיים-שלוש שאלות?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אסעד אסעד, שאלה קצרה בבקשה. אחר כך אפשר גם לשניכם, אבל בקיצור נמרץ. נכון שאין לנו פרוצדורה כזאת, אבל זה מסוג הנושאים שנגלה בהם גמישות.

אסעד אסעד (הליכוד):

בתאריך 8 באוגוסט 1992 התפרסם בעיתון "הארץ", כי השנה אירעו 260 תאונות נשק בצה"ל, רובן ככולן התרחשו בשל משחקים בכלי נשק. זה גם מאמת את הדין-וחשבון שפרסמה מפקדת חילות השדה, הדן בנתונים שמאמצע 1991 עד אפריל 1992. בתקופה הזאת היו 260 תאונות, וחלק מהתאונות לא דווחו לגורמים למעלה אלא נשארו ונגמרו בתוך היחידה. השאלה שלי היא: האם זה נכון? והשאלה הבאה: מה עושה שר הביטחון כדי לצמצם את מספרן של תאונות אלה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, שאלה בבקשה. אחר כך – חבר הכנסת חנן פורת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני סגן שר הביטחון, השוואה של נפגעי תאונות, כידוע לך מניסיוןך כרמטכ"ל וכאלוף פיקוד לפני כן, איננה יכולה להיות של מספרים מוחלטים. היא צריכה להיות מושפעת ממספר החיילים באותו יום ובאותה שנה בצבא, מהיקף האימונים והפעילות המבצעית. האם לנוכח הגורמים המשפיעים האלה אתה יכול להגיד לנו אם יש עלייה או ירידה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

הכול מובא בחשבון. אתה צודק, כל הגורמים האלה שותפים לדיאגרמות, והסיכום הכולל הוא שיש ירידה משמעותית מאוד במספר התאונות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני סגן שר הביטחון, ברכות להתמנותך לתפקיד.

באמת יש שני סוגים של תאונות. סוג אחד של תאונות הוא טעויות אנוש, גם רשלנות, אבל לא רשלנות פושעת. אני מבין שלזה התכוון חבר הכנסת רפאל איתן כאשר דיבר על המקרה האחרון שהזכרת כאן, שזו היתה רשלנות פושעת, ואולי גם מעבר לזה.

השאלה שלי היא: האם יש התייחסות מיוחדת כלפי אותם תרגילים, מבצעי ומעללי גבורה, בעיקר ביחידות הנקראות מיוחדות, והאם יש איזה טיפול נגד זה גם ברמה הפסיכולוגית, ולא רק ברמה של איתור המעשה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רפאל איתן, האם יש לך שאלה או הערה? יכול להיות שאנחנו נסיים את הדיון כאן ולא נצטרך להעביר את זה לוועדה.

רפאל איתן (צומת):

קודם כול, האם אפשר לקבל נתונים? אם זה דיסקרטי, או לא, תנו לי נתונים. כאשר הייתי בוועדת החוץ והביטחון בכנסת שלפני הקודמת, היה ברור שהמגמה חשובה. מ-1978 עד 1982 היתה ירידה חריפה לטובה במספר התאונות ובמספר החללים. אתה אומר שיש ירידה במספר התאונות. תאמר גם אם יש ירידה במספר החללים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת רפאל איתן, תאמין לי שאני כולל הכול.

רפאל איתן (צומת):

בעניין המגמות, למה להתחיל בשנת 1978? נתחיל ב-1974, כי כולנו היינו מאותה תקופה. אבל המעניין הוא המגמה, המגמות הן המעניינות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מעניין שאת השאלה הזאת שאלתי ביום שישי, והתשובה על כך היתה פשוטה – לפני 1978 לא היו להם במאגר הנתונים כל הנתונים שהזכיר כאן קודם לכן חבר הכנסת זאבי, ולא היה אפשר לעשות השוואה.

רפאל איתן (צומת):

היו נתונים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יראו לכם הכול בוועדה.

רפאל איתן (צומת):

המגמה היא החשובה. כולנו רוצים למנוע תאונות וכולנו רוצים לנקוט צעדים כדי שלא יקרו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זה נכון.

רפאל איתן (צומת):

לא סתם אמרתי רשלנות פושעת. המקרה של הרשת מצביע על רשלנות פושעת. ושני החיילים שהתייבשו – זה יותר מרשלנות פושעת. אז נא לא לחסוך במלים, אפילו לא החריפות ביותר. אני מבקש לקבל נתונים שמצביעים על המגמות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, רציתי לאפשר לשאול שתיים-שלוש שאלות, אבל זה התפתח למשהו מעבר לה. לא נורא, זה יום קצת מיוחד.

לחבר הכנסת בא-גד היתה הצעה אחרת. אדוני סגן השר, מה תהיה הצעתך, האם להעביר את הנושא לוועדה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בהחלט, בזה גם רציתי לפתוח. בלאו הכי רציתי להציע להעביר את הנושא לוועדה, כי הנושא חשוב דיו על מנת שכולם יראו את כל הנתונים.

היו"ר ש' וייס:

כיוון שזה המצב, אפשר לך, חבר הכנסת בא-גד, להציג שאלה קצרה וממוקדת מאוד.

יוסף בא-גד (מולדת):

השאלה שלי מתפצלת לשתיים. א. לפני חודש הגשתי הצעה לסדר-היום בעניין ועדת-לפידות, וקראתי לה בוקה ומבולקה, כלומר הפקרות.

היו"ר ש' וייס:

כן, אבל זה היה לפני חודש.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא קיבלתי אז התייחסות. בינתיים קרה אסון, והצעיר רוזנברג שנפל מהמסוק – הוא שכן שלי. אני ליוויתי את המשפחה מאל"ף ועד תי"ו, והופתעתי על שבהלוויה לא היתה נציגות של הממשלה, ואילו אני הייתי שם כשכן. אני שואל, מדוע משרד הביטחון או הממשלה לא שלחו נציגות להלוויית רמי רוזנברג? האם זה לא נוהל קבוע?

ב. לפי דוח ועדת-לפידות, היו במשך 11 השנים האחרונות 2,870 נפגעים בתאונות, לעומת 1,505 נפגעים בקרב. זאת אומרת, שמספר הנפגעים בתאונות כפול ממספר הנפגעים בפעולות. מה עושים כדי למנוע יחס כזה במצב כזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. מכיוון שהנושא עובר לדיון בוועדה, אני מתאר לעצמי שהעניינים האלה ילובנו שם באופן יסודי מאוד. לכן, אדוני סגן השר, אם יש לך עכשיו שתיים-שלוש תשובות קצרות כדי לספק את השואלים, אודה לך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראשית, אני רוצה לומר, בתשובה על השאלה האחרונה, שהמאמץ צריך להיות גם למנוע נופלים במבצעים וגם למנוע נפגעים בתאונות. ואומנם זו הכוונה, זו המגמה.

לא נעים לי לומר לך זאת, אבל האמת היא שלא צריך לבכות על שנים שבהן אין אבדות במבצעים.

יוסף בא-גד (מולדת):

חלילה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

זהו. אני יודע שאינך רוצה בזאת. היו תקופות שבגלל נסיבות הזמן לא היו מבצעים, אבל תאונות דרכים ותאונות אחרות כן היו, ולכן ייתכן בהחלט שמספרים נפגשים או משתנים, או אפילו גדלים, וצריך לעשות כל מאמץ כדי למנוע את שניהם.

בקשר לנוכחות בהלוויות, אינני זוכר את הנוהל. ודאי שנוכחים המפקדים. האם בכל מקרה של מוות במבצע או בתאונה היתה נציגות של הממשלה בהלוויה – אני צריך לבדוק, אני לא מכיר את הנוהל, ואשיב על כך.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה, מכיוון שבועדה אפשר יהיה לדון בכל הנתונים ולבדוק את כל האפשרויות מכל הכיוונים.

חבר הכנסת חנן פורת, שמעת את מפקד חיל-האוויר – ציטטו את דבריו – הוא הביא את המקרה הזה של הרשת כאחד המקרים החמורים של פגיעה במשמעת. במקרה כזה שאין בו שום סיבה, לא חצי-מבצעית ולא טכנולוגית, אלא פשוט שיקול דעת חמור ופגום של אנשים – –

חנן פורת (מפד"ל):

מבחני אומץ.

סגן שר הביטחון מ' גור:

– – להם יהיה טיפול מיוחד, גם טיפול משמעותי, אתה צודק, טיפול שיבדוק איך אנשים מגיעים לעשות את הדברים האלה.

אני מציע שאת הנתונים שביקש חבר הכנסת אסעד לגבי נשק אישי תשמעו במסגרת הדיונים בוועדה, מכיוון שביום שישי, בהצגת הדברים לשר הביטחון, היה על זה פרק מיוחד, גם על בעיות באימון בנשק אישי וגם בנוגע לתאונות כתוצאה מכך שהנשק מסתובב עם האנשים כל הזמן, ועל הצעדים שננקטים על-מנת למנוע עד כמה שאפשר גם את התופעות האלה.

לכן, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מבין שאתה מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. חבר הכנסת רפאל איתן, האם אתה מסכים שהצעתך תידון בוועדת החוץ והביטחון?

רפאל איתן (צומת):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מי תומך בהצעתו של סגן השר להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון? מי מתנגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

פה-אחד הוחלט להעביר את הנושא לטיפול של ועדת החוץ והביטחון. תודה רבה ליזם. אני מודה לסגן השר. אני מבקש לחזק את שאלתו של חבר הכנסת בא-גד, אדוני סגן השר, ברשותך, בנושא של השתתפות נציגי הממשלה בהלוויות. אדוני סגן השר, השאלה של חבר הכנסת בא-גד בנושא המנהג או הנהגים בדבר השתתפות נציגי הממשלה בהלוויות היא רגישה מאוד. יש הרבה פניות של הורים שחוו את האסון. אודה לך מאוד אם תעביר לו את התשובה. תודה רבה.

מינוי כונס נכסים לקופת-חולים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: מינוי כונס נכסים לקופת-חולים – הצעת חבר הכנסת יעקב שמאי. בבקשה. אתה לא ציינת איזו קופת-חולים. האם הכוונה לקופת-חולים "מכבי", לקופת-חולים "מאוחדת"?

יעקב שמאי (הליכוד):

קופת-חולים הכללית, המדוברת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בימים אלה אנחנו עדים לאחת התופעות המדאיגות ביותר בחברה הישראלית. קופת-חולים הכללית, האמורה לתת שירותים לכ-75% מהאוכלוסייה בישראל, נמצאת במשבר כלכלי, כספי וניהולי חמור. יש לה גירעון של יותר מ-2.5 מיליארדי שקלים.

אדוני היושב-ראש, קופת-חולים חייבת להיות קופה חזקה, בריאה, שתאפשר לתת לכל מבטחיה את שירותי הבריאות הטובים ביותר. לכן צריך וחייבים לעזור לקופת-חולים; אין ויכוח. אני חושב שאחד הדברים שחייבים לומר, גם אם אתה מסכים וגם אם אתה לא מסכים, הוא לתת, לעזור, לאפשר לקופת-חולים לספק שירותי בריאות לכ-75% מכלל האוכלוסייה.

אבל, איך יכול להיות שאנחנו, חברי הכנסת, שומעים את הבקשות של קופת-חולים הכללית, שחוזרת ופונה ומבקשת סיוע מכספי המדינה? קופת-חולים חטאה, קופת-חולים התנהלה בצורה לא-נכונה, קופת-חולים לא מספקת את שירותיה לחבריה, קופת-חולים באה בתביעה לעם ישראל, לממשלה, לממשלת ישראל ואומרת: אתם, חברינו, בממשלה, אתם צריכים להוציא אותנו מהבוץ שאנחנו נכנסו אליו. ואני אומר, כי בתנאים מסוימים, הממשלה חייבת לסייע.

אבל, אדוני היושב-ראש, החוצפה של קופת-חולים וראשי ההסתדרות גדולה הרבה יותר משאנחנו מסוגלים להעלות על דעתנו. מדוע? קופת-חולים מקבלת את כספיה משני מקורות עיקריים: האחד, המס המקביל; השני, המס האחיד. עד 1972, רבותי חברי הכנסת, קופת-החולים הכללית גבתה את המס המקביל מן החברים בצורה ישירה. ב-1972 נערך הסדר בין קופת-חולים הכללית לבין הביטוח הלאומי וסוכם שהביטוח הלאומי יגבה מהמעסיקים ומהעצמאים את המס המקביל ויעבירו ישירות לקופת-החולים. קרה מעשה פלא, אדוני היושב-ראש: ההכנסות של קופת-החולים כתוצאה מהגבייה של הביטוח הלאומי, לא די שלא עלו אגורה אחת לקופת-חולים, אלא הם הכפילו ב-100% את ההכנסות של קופת-חולים מהמס המקביל. אבל קופת-חולים ביקשה לשמור לעצמה את ההכנסות מהמס האחיד, וכנראה שכאן קבור כל העניין.

המס האחיד, המשולם על-ידי חברי ההסתדרות הכללית במישרין להסתדרות הכללית, נלקח על-ידי לשכת המס, ומלשכת המס מועבר בשני חלקים – חלק אחד להסתדרות הכללית, למנגנון הביורוקרטי, והחלק האחר לקופת-החולים.

סגן שר הבריאות נ' מסאלחה:

יעקב שמאי (הליכוד):

אם היושב-ראש יאפשר לך לשאול אותי שאלה, אני אשיב לך, אדוני סגן השר.

היו"ר ש' וייס:

הוא כבר שאל. אם אתה רוצה אתה יכול להשיב.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מתקן: בסיום דברי, אם היושב-ראש יאפשר לי.

היו"ר ש' וייס:

מדינה חופשית; אתה יכול להשיב לו.

יעקב שמאי (הליכוד):

המס האחיד המשולם בצורה ישירה מתחלק לשתיים – כ-70% לקופת-החולים וכ-30% להסתדרות הכללית.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, בואו נראה מה עושים בכסף הזה. להסתדרות הכללית יש מנגנון ביורוקרטי, הכולל בתוכו יותר מ-4,000 המשתכרים ישירות מהמס האחיד עוד לפני שהכסף הזה מגיע לקופת-החולים.

בבניין הוועד-הפועל, שהוא המרכז ולב-לבה של ההסתדרות הכללית, לפי תקציב ההסתדרות, אדוני היושב-ראש, יש כ-800 עובדים. אם הם צריכים לטפל בנושאים ארגוניים, בנושאים מקצועיים, בנושאים תרבותיים, בנושאי נוער, בנושאי ציבור אחרים – מקובל עלי, אין לי ויכוח. אבל להסתדרות הכללית יש גם מועצות פועלים. אגב, לפי ספר תקציב ההסתדרות מועצות הפועלים מתחלקות לשתי קבוצות: מועצות הפועלים בערים ובמושבות, ושלושת מועצות הפועלים הגדולות – חיפה, תל-אביב וירושלים. למה זה שונה? – אני לא יודע, אבל אני אסביר לכם מדוע זה שונה.

1,333 עובדים מועסקים במועצות הפועלים בכפל התפקידים, שהזכרתי אותו קודם לכן, שכן הנושאים מטופלים על-ידי 800 העובדים בוועד-הפועל, ועוד 580 עובדים בשלוש המועצות הגדולות – חיפה, תל-אביב וירושלים. ביחד יש לנו בסך הכול במועצות הפועלים כ-1,900 עובדים.

בזה נגמר הסיפור, אדוני היושב-ראש. אלה כל הכספים שלשכת המס מעבירה להסתדרות? – לא. ללשכת המס, הגובה רק מחצית, כי זה חלק אחד מהגבייה שהיא גבתה עד 1972, יש יותר מ-600 עובדים. זאת אומרת, אם הביטוח הלאומי יכול לגבות את המס המקביל, מדוע הוא איננו יכול לגבות את המס האחיד? אז הנה עוד 600 משרות של מנגנון ביורוקרטי שעובר, במקום לקופת-חולים, ללשכת המס.

יש גוף נוסף, "נעמת". מרכז "נעמת" מונה כ-220 עובדים. אגב, ב"נעמת" יש כ-5,000 עובדות במעונות – אם אני טועה, תתקן אותי סגנית השר – אבל לא כל 5,000 העובדות האלו מטפלות ישירות בילדים. יש שם מנגנון של מאות עובדות, שיש להן תפקיד פוליטי אחד, לעסוק בבחירות, כמו לכל הגופים האחרים.

והנה כאן אנחנו רואים שיש מנגנון השואב את הכסף מתוך כספי משלם המסים של קופת-החולים לפני שזה מגיע בכלל לקופת-החולים כדי לתת את שירות הבריאות הטוב ביותר אשר לו זקוק חבר ההסתדרות.

מה אני אומר, אדוני היושב-ראש? אם מוסד מתנהל בצורה קלוקלת, בצורה שלומיאלית, בצורה בזבזנית, בצורה שבה הוא הגיע למצב, שבשנים האחרונות יש לו גירעון של יותר מ-2.5 מיליארדי שקלים, וכל שנה זה כ-600 מיליון שקלים, כך אומרים – זאת אומרת שהמוסד היה צריך לבוא בעצמו ולומר: בואו נבדוק בציזיותינו, בואו נבדוק קודם כול מה קורה אצלנו בבית. אולי היה טוב אילו באו מזכ"ל ההסתדרות ומנכ"ל קופת-חולים ואמרו: הנה, כאן יש מנגנון מנופח, בואו נתמודד עם זה. הרי זה לא רק שכר, זה גם כלי רכב, טלפונים, משרדים, אש"ל, כלכלה, וכל מיני הוצאות אחרות שעם ישראל משלם אותן, וקופת-חולים לא יכולה לתת שירותים, כי אין להשיג תרופות. היום חייבים כסף לבתי-החרושת לתרופות, והאזרח אינו יכול לקבל אותן במרפאות.

אדוני היושב-ראש, אילו באה ההסתדרות ואמרה: אנחנו מוכנים, למשל, להעביר את הגבייה לביטוח הלאומי, שהרי הוא הגובה הכי טוב – ואגב, הוא גם היה מכפיל את ההכנסות, לפי האינפורמציה שיש בידינו מאז 1972, ונוסף על כך היינו חוסכים מנגנון של 600 עובדים.

אבל, ראו זה פלא: לפני כשנתיים עבר על המשק ההסתדרותי ועל המשק הישראלי אחד המשברים הקשים ביותר. זוכרים את "כור"? "כור" העסיקה יותר מ-33,000 עובדים, אדוני היושב-ראש. "כור" התמוטטה. באו וביקשו סיוע מהממשלה. הממשלה סייעה. על מה ביסס לא מזמן מנכ"ל "כור" את הדוח האופטימי שלו, ש"כור" כבר מרוויחה? הוא כבר הודיע ש"כור" יצאה מהמצוקה והגיעה למאזן רווחי. זה על חשבון אותם עשרות אלפים שפוטרו מהעבודה ב"כור" בצורה ישירה, וכתוצאה מהשירותים שנתנו ל"כור" בצורה עקיפה. מזכ"ל ההסתדרות, אדוני היושב-ראש, התפאר מעל בימת הוועד הפועל במאזן החיובי, על חשבון אלה ששילמו במחיר מקום העבודה שלהם. ודיברו על הבראה. השבוע שמענו את פסק-הדין של בית-המשפט בחיפה לעובדי "נון". עובדי "נון" הם עובדי "כור", אדוני היושב-ראש. מה אמרו בני גאון וההסתדרות הכללית על הנושא של "נון" בעתלית? הבראה. 580 עובדים ב"נון" ישלמו את המחיר. רבותי, האם אין כאן חוצפה ללא גבולות וללא מעצורים לבוא לממשלה, לשר האוצר, כשלא מנסים לייעל את המנגנון הביורוקרטי המעסיק אלפי עובדים מיותרים, על חשבון כספי המס האחיד, על חשבון התרופות, על חשבון הבריאות, על חשבון ביטוח, על חשבון ביקור אצל רופא? וזה לא הכול.

לכן אני חושב, שבנושא הזה חייבים לבוא בידיים נקיות. וכל שקל שייחסך מכספי המס האחיד, שיועבר ישירות לקופת-חולים, ייחסך מעם ישראל. העם לא ישלם את הכסף שמתבזז לביורוקרטיה מנגנונית. ואגב, בריאיון בעיתון עם מזכיר ההסתדרות לשעבר נאמר, שהוא אמר לראש הממשלה, לחיים רמון ולחבריו, שלולא ההסתדרות הם לא היו שרים. זה כתוב בעיתון. לא אני אומר זאת. זאת אומרת, שאותה הסתדרות היא גם הסתדרות פוליטית. היא משרתת מפלגה פוליטית. לכן הם באים אליכם ומבקשים מהשרים שלהם, שלנו, של עם ישראל, את הכסף להסתדרות.

לכן, אדוני היושב-ראש, צריך לעשות דבר פשוט: לעזור לקופת-חולים – כן; לסייע – כן; אבל קודם לראות שקופת-חולים והמנגנון הביורוקרטי בהסתדרות עשו את בדיק הבית האמיתי. ויש לערב ולשתף את מבקרת המדינה. מבקרת המדינה חייבת לבדוק את קופת-חולים, ולבדוק איך התבזזו הכספים, לאן הם הלכו, לאילו מטרות הם נוצלו, מי השתמש בהם במקום החולים הסובלים – כמה

מהם סובלים היום יותר, כמה מהם כבר לא יכולים לדבר לעולמים מפני שלא קיבלו את הטיפול הרפואי המגיע להם, בגין המחדלים האלה של ביורוקרטיה פוליטית.

ולכן אני מציע, כפי שהצעת גם בהצעת חוק שהגשתי לכנסת, שתהיה הפרדה בין קופת-חולים לבין ההסתדרות הכללית, לטובת ציבור החברים בהסתדרות, לטובת ציבור המבוטחים, לטובת בריאות העם ולטובת הבריאות של קופת הממשלה, שלא תישדד לחינם.

לכן אני חושב, שהטוב ביותר היה אילו הצליחו לעשות כמו ב"כור", למנות כונס נכסים. אדרבה, בבקשה, להביא כונס נכסים מפעיל, הוא יפעיל לנו מייד את קופת-החולים, וכל שקל ייבדק וכבר לא ילך למנגנון פוליטי.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהנושא הזה יעלה לדין ונקבל החלטות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת שמאי.

המשבר במערכת הבריאות

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת יורם לס להצעה בנושא: המשבר במערכת הבריאות. בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המשבר החמור במערכת הבריאות יש בו הרבה מאוד יצרים, יצרים פוליטיים, יצרים ממסדיים ויצרים אישיים. אני הייתי משוכנע, אם יורשה לי לדבר בשם כל חברי הבית, שכולנו נמצאים כאן במחנה הלאומי של החולים.

רחבעם זאבי (מולדת):

.WELCOME TO THE CLUB

יורם לס (העבודה):

אמרתי: של החולים. ואת החולים לא מעניינים היצרים האלה. לא מעניינים אותם כלל לא פוליטיקה ולא המיליארדים. חולה בכל מקום בעולם רוצה שני דברים: הוא רוצה לחיות שנים רבות יותר, והוא רוצה שזה יעלה לו פחות ככל האפשר. אלה שני הדברים הפשוטים שהחולה רוצה. ואם אני מדבר עכשיו על פחות ככל האפשר, מה היתה התוצאה המעשית, במיוחד לגבי החלשים שאינם יכולים לשלם? מכל המהומה, מה היתה התוצאה המעשית היחידה, מנקודת מבטו של החולה, לא של הפוליטיקאי? – עלייה במס האחיד, עלייה רגרסיבית במס האחיד. למשל, ביטוח המשפחה, שהיה 1.5%, שיעורו עלה ל-2.2% ברמת הכנסה של עד 2,900 שקלים. לגבי העשירים שמרוויחים 9,400 שקלים, השיעור נמוך יותר, רק 1.4%. וזה לא עלה. זו התוצאה המעשית. הרי את החולה מעניין בסך הכול כמה שקלים יוצאים לו מהכיס. זה מה שקרה, תוך פגיעה חמורה במיוחד בחלשים.

ואני אומר כל זאת לאור דבריו של שר הבינוי והשיכון, שהיום הוא, כידוע, גם מתאם פעולות הממשלה בשטחים הנתושים של העבודה והרווחה, והוא הודיע היום בעיתון, שהטיפול בחלשים הוא הפרצוף של המדינה. פגענו בחלשים.

רבותי, אני מחזיק בידי כתב אישום. על הכתב הזה אין הפטיש של ההסתדרות, יש המנורה של מדינת ישראל. זה כתב אישום של הממשלה נגד הממשלה, נקוב בשקלים. הכותרת של המסמך היא: ההוצאה הלאומית לבריאות 1989/90, ואומדן מוקדם ל-1990/91. מספרים, לא מצעים של מפלגות.

היו"ר ש' וייס:

אגב, האם האומדן התממש? זה חשוב גם מבחינתך. האם יש לך איזו אינדיקציה אם הוא התממש פחות או יותר?

יורם לס (העבודה):

איסוף הנתונים ברמות המקור-כלכליות לוקח לפחות שנה, לעתים שנתיים.

היו"ר ש' וייס:

אגב, זאת הבעיה שיש לנו בכנסת עם המוסד לביטוח לאומי. לא אחת מסתמכים על דוח שלו מלפני שלוש שנים. אני פונה אליך גם כאיש מקצוע וכאיש מדע. זו בעיה אמיתית פה. מתקיים לפעמים דיון, וייתכן – תיאורטית – שהמצב בהווה גרוע יותר או טוב יותר.

יורם לס (העבודה):

המסמך הזה, אדוני היושב-ראש, איננו מתייחס רק להווה, הוא מתייחס לנתונים מ-1984, שבועדאי התממשו, מפני שאלה נתונים שמוכרחים להתממש ברמת העומק של הזמן.

היו"ר ש' וייס:

יש תוכנית ששמה "נכון לעכשיו". אם אי-אפשר, אי-אפשר.

יורם לס (העבודה):

בכל אופן, המגמה ברורה: משנה לשנה הממשלה יורדת בהשתתפות שלה בהוצאה הלאומית לבריאות.

היו"ר ש' וייס:

זאת התשובה.

יורם לס (העבודה):

המספרים לפני. אם נשווה זאת לתחילת שנות ה-80, יש פה ירידה של 16%, ולפי חישובי מדובר במיליארד שקל, שהממשלה משאירה בקופה שלה. ואיך קורה הנס הכלכלי הזה, אדוני היושב-ראש? הרי זה קורה כתוצאה מכך שהחולים משלמים יותר – והרי כולנו אישית יודעים זאת – וקופת-חולים שוקעת בבזבז הפיננסי. זה כתוב פה, אדוני, חבר הכנסת – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

מה עם המנגנון הביורוקרטי? גם על זה תדבר? את זה משלם המבוטח.

היו"ר ש' וייס:

קודם כול הוא ידבר על מה שהוא כן מדבר.

יורם לס (העבודה):

אני מדבר על הבריאות, חבר הכנסת שמאי. המנגנון הביורוקרטי שאתה רוצה לדבר עליו – הטיעון שלך, אפילו היה נכון, כשמדובר במנגנון ביורוקרטי, אתה כחבר כנסת מחוקק מכיר בוודאי את החוקים ואת דיני העבודה של מדינת ישראל ומכיר את חוק הגנת השכר של מדינת ישראל ואת סעיף 25 של החוק, שאתה חוקקת והוא מחייב גם אותך, ושם כתוב שיש מס ארגון. לכן גם אם תצליח לחסל את קופת-חולים, עדיין, אדוני חבר הכנסת שמאי – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

יורם לס (העבודה):

הקהל של ההסתדרות אינו רופאי השיניים בכיכר-המדינה, הקהל של ההסתדרות הוא עובדים במקום עבודה מאורגן, והם, על-פי החוק – בין שהם במפלגה שלך, ואתה נהנה גם כן מהכספים האלה, ובין שהם במפלגה שלי, שהיא גם כן נהנית – ימשיכו לשלם, דרך אותה לשכת מס שאתה רוצה לחסלה, אותו מס ארגון שאתה לא יכול לחסלו, כי זה חוק המדינה שלך ושלי, והכסף הזה ימשיך לממן את הבירוקרטיה.

כמובן, בכל מקום יש בעיות. גם בחיל-האוויר היתה שחיתות, אז מה, סגרו את חיל-האוויר? אין מה לעשות עוד בהסתדרות?

יעקב שמאי (הליכוד):

איפה רמי דותן?

יורם לס (העבודה):

איפה ידלין? אני אחראי לידלין? תגיד לי. אני בא ממפלגה חדשה. איפה ידלין? בכל מקום יש שחיתות, וצריך לכרות את ראשה. אבל, חיפשת מיטה סיעודית אי-פעם? יש ב"משען" 5,000, ומישהו בנה אותן. ואני לא מדבר על שאר המפעלים.

לכן, אם אני חוזר לנושא וחוזר לממשלה – עד עכשיו דיברתי על הממשלה שהיתה ועל המספרים שלה, ואני מדבר גם על הממשלה הנוכחית – שבאותו יום שבו היא מודיעה שהיא מעקלת את הכספים של החולים, לא של קופת-חולים, של החולים, היא סוללת אוטוסטרדה לשום מקום בסגנון האלפים השווייצריים, עם הגשר הכי ארוך במדינה, עם המנהרה הכי ארוכה שהיתה אי-פעם במדינה. כבר עוקפים את האינתיפאדה מלמטה. אי-פעם, בימים שלכם, עקפו אותה מהצדדים. עכשיו עוקפים את דהרייה מלמטה. אומרים שזה יעלה 90 מיליון דולר. ובאותו יום מעקלים את הכספים של קופת-חולים. עד כאן, רבותי, הכספים, והכספים מעניינים את האזרחים.

אני עובר לנושא החשוב ביותר, חשוב יותר מהכנסת, והוא נושא העובדים של מערכת הבריאות. עם כל הכבוד, לא שר הבריאות ולא המנכ"ל ולא חברי הכנסת, ואפילו לא ראש הממשלה – מי שנותנים את השירות הרפואי אלה העובדים, רק העובדים, לא מחשבים, לא טפסים ולא כל דבר אחר. אילו הייתי אני עובד היום בקופת-חולים, איפה היתה המוטיבציה שלי, איפה היה המורל שלי, כשאומרים

לי כל היום שאני מיותר, שאני לא שווה ולא כלום, שצריך לפטר, שצריך לקצץ בשכר? אני מדבר עם עובדים, אני רואה את העיניים שלהם – באדמה. אלה לא עובדים שיכולים לתת טיפול רפואי טוב. ואני רוצה לראות אדם אחד שיראה לי דרך לשפר את השירות הרפואי בישראל בלי לשפר את המוטיבציה של העובדים לתת את השירות. מישהו מכיר דרך אחרת? מה עושים לעובדים האלה? מה אומרים להם? בשבוע הבא, אדוני שר הבריאות, יש משכורת בקופת-חולים – יש או אין? כך ניתן שירות רפואי?

לכן, ובזה אני מסכם: השלטון הקודם שדד את מערכת הבריאות במספרים שהוא עצמו פרסם אותם; שדד אותה. השלטון החדש צריך קודם לשים קורטיזון על הדלקת החריפה, קודם כול, ולאחר מכן לגשת לחקיקה רצינית, לטובת החולים, כדי לשפר את מערכת הבריאות בישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הבריאות, נא להתייחס לשתי ההצעות לסדר-היום.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שזאת הפעם השלישית או הרביעית מזמן שאני מכהן כשר הבריאות שאני עולה להשיב על הצעות לסדר-היום בנושא המשבר בקופת-חולים.

היו"ר ש' וייס:

ועוד חזון למועד, עוד תעלה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה להזכיר ליושב-ראש ולחברי הבית, שאני שר הבריאות חודש וקצת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

כמו ביכורים במדבר.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה רק לומר לחברי הבית, שאני אינני בטוח שדין במשבר הזה מדי שבוע בשבוע תורם במשהו, אבל זכותכם, כמובן, להעלות את ההצעות על-פי התקנון.

היו"ר ש' וייס:

אתה רק חמישה שבועות שר, אבל האמירה האחרונה אומרת שכבר הסתגלת לתדמית של שר.

שר הבריאות ח' רמון:

לא. אילו הסתגלתי, הייתי אומר שאני מבקש שזה לא יעלה עוד. העובדה היא שאני מכבד את הכנסת. מה שהכנסת תחליט, אני אבוא ואשיב.

אני רוצה לומר לחברי הבית, מכיוון שהעניין עולה מדי פעם: אין שום יצרים במשבר הזה, ואין, לפחות לי, שום עניין פוליטי בכל מה שקורה במשבר הזה. אני נתמנתי לשר הבריאות במדינת ישראל, והתפקיד המרכזי, היחיד כמעט, הוא לדאוג לטובת החולה; נקודה. כל הפעולות שהממשלה עושה, של השרים הפועלים בעניין ושלי, מיועדות להגשמת המטרה הזאת, והמטרה הזאת בלבד, גם אם הדבר עלול להביא להתנגשויות פוליטיות. וכשהבחירה היא בין פגיעה אישית באינטרס פוליטי שלי או של מישהו אחר לבין טובת החולה, לבין טובת מערכת הבריאות, אני אעדיף את טובת מערכת הבריאות. ואם מישהו יאשים אותי בגלל זה שיש לי איזה אינטרס פוליטי, נדמה לי שהוא לוקה במום הזה בעצמו.

על מה בעצם מדובר? מה הוא אותו קורטיזון, כדבריו של חבר הכנסת פרופסור לס – כיוון שהוא השתמש במלה קורטיזון אני מציין שהוא פרופסור לרפואה – שמבקשים מאתנו? מהי תרופת הפלא המיידית, בכמה היא מסתכמת? האם זה פלסטר של 10-20 מיליון שקלים? אני רוצה שחברי הבית ידעו מה מבקשות מאתנו ההסתדרות וקופת-חולים. ההסתדרות וקופת-חולים מבקשות מממשלת ישראל 400 מיליון שקל; נקודה.

יעקב שמאי (הליכוד):

לשנה.

שר הבריאות ח' רמון:

לשנה. מכיוון שהתביעה עכשיו מצד ההסתדרות היא לשנה, אני אומר: 400 מיליון לשנה; נקודה. ואנחנו, הממשלה, ואתם, חברי הכנסת, כאחראים לקופת הציבור, כאחראים לכספו של משלם המסים, שאתה כל כך דואג לו, חבר הכנסת לס, נסתפק בהבטחה רצינית, בעלת משמעות, שההסתדרות והקופה יעשו את מה שדרוש בקופה. זו התביעה. התביעה הזאת, מהיום הראשון שתבעו אותה, אינה מקובלת לא על שר האוצר, לא על שר המשפטים, המעורב בעניין בתוקף

ההיבטים המשפטיים של הפרשה, ולא עלי. העמדה הזאת מגובה על-ידי ראש הממשלה באופן מוחלט.

עד לרגע זה לא ביקש איש מחברי הממשלה דיון בממשלה על מנת לשנות עמדה זו. אני רוצה שזה יהיה ברור. פה ושם יש אנשים, גם בתוך הממשלה, שעושים דברים שלפי דעתי לא צריך לעשות אותם, שאומרים שדעתם שונה. אבל הם לא אומרים זאת בממשלה, והם לא מבקשים דיון בממשלה על העמדה כפי שהיא מוצגת במשא-ומתן עם ההסתדרות וקופת-חולים.

400 מיליון שקל עבור קורטיון – זה הרבה מאוד כסף.

למה אנחנו מתעקשים במשא-ומתן על כך שהכסף הזה יגיע לאותם חולים, אותם חולים חלשים, חבר הכנסת לס, שלהם אנחנו דואגים? לבעלי היכולת במדינת ישראל אין בעיה. גם למי שיש לו קשרים פרוטקציונריים אין בעיה. הם כולם מקבלים. רובנו, אם לא כולנו, נמנים עם אותם בעלי קשרים. לאלה יש מערכת בריאות טובה. הבעיה היא בהחלט עם אותן שכבות חלשות, הבעיה היא עם אותם שאינם יכולים להגיע לשירותי בריאות שמדינת ישראל יכולה וצריכה לספק להם.

אנחנו איננו רוצים משברים בקופת-חולים חדשות לבקרים. מ-1986 המשבר קיים, וכל כמה חודשים באים אל הממשלה ומבקשים ומנהלים משא-ומתן, ההסתדרות נאלצת לעמוד כענייה בפתח, והקופה עומדת כענייה בפתח – זה לא מחזק לא את ההסתדרות ולא את הקופה – באים ומנהלים משא-ומתן ועושים פתרונות שהם טלאי על טלאי. אנחנו מסרבים שהפתרון הנוכחי יהיה בבחינת טלאי על טלאי.

אני בהחלט חושב, פרופסור לס, שצריך לתת לבריאות הרבה יותר ממה שנותנים. יש לי ויכוח, וכנראה יהיה לי ויכוח עם שר האוצר בעניין זה. ההוצאה הלאומית לבריאות צריכה לגדול. השאלה היא, איך היא צריכה לגדול, באיזה אופן היא צריכה לגדול, לאילו כיוונים הכסף צריך ללכת.

אביא דוגמה מעצם הימים האלה. מישהו בא ואומר: ניתן 400 מיליון שקל לקופת-חולים. אני רוצה להגיד לחברי הכנסת ולציבור, 70% מהטיפול האשפוזי במדינת ישראל הוא אשפוז ממשלתי. 70% אלה כוללים את רוב-רובם של מבטחי קופת-חולים. אתם רוצים שאני אסביר? בבקשה. במערכת הפסיכיאטרית אנחנו עובדים על-פי שיטה אזורית. אם חבר קופת-חולים שגר באזור מסוים, נניח ליד בית-חולים לחולי נפש בטלביה, חלה במחלת נפש, הוא הולך לטלביה, כי הוא קשור לטלביה, ומקבל טיפול מהטובים בארץ. זה בית-חולים של קופת-חולים. הוא מקבל טיפול טוב, מהטובים שיש בבתי-החולים לחולי נפש. אבל אם חבר אחר של אותה קופת-חולים אתרע מזלו והוא גר ליד בית-חולים אחר, במרחק של 2-3 קילומטרים, גם זה בירושלים – אינני רוצה לנקוב בשם – הוא ילך לאותו בית-חולים אחר, כי על-פי אזור מגוריו הוא נידון ללכת לשם, הוא יקבל טיפול רפואי ברמה נחותה. למה? הוא חבר של אותה קופת-חולים. הוא זכאי לאותו אשפוז. האם לא צריך לאזן את המשאבים הללו לטובת חברי קופת-חולים? למה יש הפסד של משאבים? ודאי שצריך להגביר, ודאי שצריך להעלות את ההוצאה הלאומית.

אביא דוגמה נוספת. יש בתי-חולים ממשלתיים שמשלתיים אוכלוסייה אדירה, 400,000 איש; בדרך כלל אינני רוצה לנקוב בשמות, אבל במקרה הזה אני מוכן – בית-החולים "וולפסון" הוא בית-חולים ממשלתי. הוא משרת 400,000 איש, מיפן, מבתי-ים ומחולון, רובם חברי קופת-חולים. יש שם בעיות קשות בעניינים הקשורים לחדר מיון, דבר שהוא בבחינת פיקוח נפש. למה לתת לאחד ולאחר לא?

צריך לשבת ולראות איך מאזנים את המשאבים האלה לטובת חברי קופת-חולים, לטובת החולה, ולא על-פי קריטריונים כלשהם שמישהו קבע אותם וברמה הלאומית איש לא יודע מהם.

מה אנחנו מציעים? על מה אנחנו עומדים במשא-ומתן? אני קורא כל מיני מאמרים וכל מיני דברים. אנחנו לא רוצים להשתלט על קופת-חולים, בשום פנים ואופן לא. לפי תפיסתי, משרד הבריאות גם לא צריך לנהל בתי-חולים. אני, כשר הבריאות, מתעסק עם מכבסות. אני לא חושב שזה תפקידי. ודאי שאנחנו לא רוצים לנהל את קופת-חולים. אנחנו רוצים ומבקשים שקופת-חולים תתנהל על-ידי דירקטוריון מקצועי, מוסכם – אני אומר: מוסכם – על דעת ההסתדרות. ההסתדרות תקבע על דעתנו. אנחנו מדברים על כך שיהיו שם אנשים שיפעלו – שימו לב למשפט הזה – על-פי עקרונות הקופה; אני מדגיש: עקרונות הקופה. יש עקרונות לקופה, הם כתובים. לא עובדים בחלל ריק. הקופה מאוגדת. הם יפעלו על-פי העקרונות הללו של הקופה. ויהיה יושב-ראש דירקטוריון. איש לא יתערב במלאכתם למען העובדים ולמען המבוטחים.

במה אנחנו חוטאים בעניין הזה? על מה אנחנו רוצים להשתלט? איש מאתנו לא רוצה לשלוח לא פקיד של שר האוצר ולא פקיד של שר הבריאות לתוך המערכת הזאת. אין לנו שום עניין בכך. אנחנו מדברים על אנשים בעלי יכולת ניהולית מוכחת, על דעת ההסתדרות. יודעים על אילו שמות מדובר, ואיש מההסתדרות לא יכול היה להגיד שהשמות הללו אינם טובים, משום בחינה שהיא. אנחנו רוצים להשתלט? אנחנו רוצים לפרק? הם יודעים את האמת, כי אנחנו אומרים אותה. אנחנו מנסים לא להחריף את העימות. הם ינהלו, ואיש לא יתערב, אף לא אחד – לא אנחנו כממשלה ולא ההסתדרות, והם ינהלו את זה על-פי עקרונות קופת-חולים, עקרונות כתובים. זה לא הגיוני?

אני עברתי בוועדת הכספים לא מעט הסכמי הבראה, מפני שהבעלים הגיעו למצב קשה, ולא חשוב למה. תמיד כשיש משבר אשמים בכך כמה גורמים. דרך אגב, תמיד מאשימים את הממשלה, אבל מלבד הממשלה יש גורמים נוספים, ובדרך כלל גם הבעלים אשמים, ברמה זו או אחרת. בכל פעם שגורם נקלע למשבר, עשינו מעשה. אז הניהול נעשה בצורה אחרת. גם הניהול הקודם היה מצוין. אני לא רוצה לדבר סרה באיש.

אני אביא דוגמה מהסדר "כור". אני יודע ש"כור" – זה לא קופת-חולים, עד כדי כך למדתי. מבחינתי, המצב בקופת-חולים חמור יותר מהמצב שהיה ב"כור". באו ב"כור" וביקשו הסדר הבראה, והבעלים כמעט מרצונם אמרו: אנחנו מפסיקים להתערב בניהול. הניהול הוא חדש. קמה מועצת מנהלים חדשה ושונה לחלוטין. בא מנהל חדש והיה פיקוח של המערכת הבנקאית, דרך אגב, חמור הרבה יותר ממה שאנחנו מציעים.

אומרים לגבי "כור", שאם תהיה שביתה ייסגר מפעל. זה לא כמו מערכת הבריאות, שהיא מערכת בריאותית חברתית. ואני אומר לכם: זה חשוב עוד יותר, כי אם ב"כור" יש חס וחלילה, שגיאה ניהולית, נסגר מפעל ויש מובטלים, זה לא סוף העולם. לעומת זאת, אם במערכת הבריאות, במערכת של קופת-חולים, היו שגיאות או בעיות ניהוליות, הן עלו כסף, וזה פגע בשירות לחולה, כלומר בבריאות. משמע שפה צריך להקפיד הרבה יותר מכפי שהקפדנו ב"כור", ולא להיפך. ואנחנו יודעים שלא כל התערבות בענייני קופת-חולים היתה למען החולים.

מה אנחנו מציעים? מדברים על הלאמות ועל מה לא. ואגב, אני שומע ביקורת על הלאמה מכיוונים שאך לפני זמן קצר העלו את ההלאמה על נס, אבל אעזוב את זה, איני רוצה להיכנס לזה עכשיו. מי

רוצה להלאים, מי רוצה לקחת? לא רוצים דבר. לא הלאימו את "כור", לא הלאימו שום עסק בישראל שנקלע לקשיים, וגם אין שום כוונה לעשות זאת, להיפך.

קריאה:

הבנקים.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, גם את הבנקים לא הלאימו. על הבנקים שילמו ואפילו לא הלאימו אותם, השאירו אותם בשליטת הבעלים ההיסטוריים. מי שולט בכל הבנקים? ומי שרוצה לברר מי שולט בבנק לאומי, מי שולט בבנק הפועלים, מי שלט בבנק המזרחי עד שהוא נלקח – יכול לברר זאת. אם כן, אילו סממאות אלה? בלי שום קשר למציאות, בלי שום קשר לאמת.

והנהלה הזאת תקום והדירקטוריון הזה יקום, והדבר הראשון שהוא יבוא ויעשה הוא הסדר נושים. הוא ינהל משא-ומתן עם הבנקים, עם הממשלה, עם הבעלים, על-מנת לגייס את הכסף, ואני מאמין שהוא יבריא את הקופה, עד כמה שניתן להבריא אותה בנסיבות שבהן היא נמצאת. יש משהו לקוי במערכת הזאת, יש משהו שפוגע בחולה; כל ההסדר הזה מטרתו אחת – לקדם את האינטרס של החולה, החולה בלבד, ולא שום גורם אחר, ועל זה אנחנו מוכים כממשלה.

ברור שיש מצוקה. מה האלטרנטיבה למצוקה הזאת? לשלם 400 מיליון, ואני אומר לכם: 400 מיליון אלה, אם הם יבואו מהיכן שיבואו, גורלם יהיה כפי שהיה גורל הכסף בעבר, ובעבר לא זכו ההסכמים עם קופת-חולים לשבחים על-ידי מבקרת המדינה לפחות, גם לא על-ידי רואה-החשבון שמונה על-ידי הממשלה, והוא מפקח על מה שקורה בקופת-חולים. גם הוא לא חלק שבחים על ביצוע ההסדרים. תראו עד כמה אני משתדל שלא להחריף את הוויכוח.

היו"ר ש' וייס:

אתה עושה טוב.

שר הבריאות ח' רמון:

ומלה אחרונה אני מוכרח לומר. גם אם יעבור הכסף הזה על-פי תביעת ההסתדרות וגם אם תתייעל הקופה ותפעל בצורה הטובה ביותר על-פי תקנונה, אם לא יהיה חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אשר יאזן את המשאבים שהציבור משלם עבור בריאות – הקופה לא תתאושש, כי קופה אשר חלק גדול מחבריה, 70% מחבריה, משלמים כ-70 שקלים בחודש, אין לה יכולת קיום, כיוון שעקרון העזרה ההדדית הוולונטרית פשט את הרגל במציאות כזאת.

מה זו עזרה הדדית? פירוש הדבר, שצעירים נכנסים לקופה ומממנים את הזקנים ואת החולים. ברגע שהם מפסיקים לבוא במספרים משמעותיים, הקופה שוב אינה יכולה לתת את השירותים ואיננה יכולה לקיים את העזרה ההדדית. לכן חייבים לעבור לעזרה הדדית אובליגטורית, עזרה הדדית על-פי חוק, וזו מטרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אין דרך אחרת. לכן, ככל שנזרז ונקדים את חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אשר יקבע שכל המשאבים שאזרחי מדינת ישראל משלמים היום לבריאות יגיעו למקור אחד ויתחלקו לא על-פי היכולת, אלא על-פי הצרכים, והציבור ישלם לפי יכולתו עבור בריאות ויקבל לפי צרכיו – כן ייטב, ואת זה ניתן לעשות, אולי לצערי, רק באמצעות חוק, לא בדרך וולונטרית.

לכן אני פונה לכל חלקי הבית: בואו נזרז יחד את חקיקת החוק, ונוכל להגיע לרגע שבו יהיו כל המשברים הללו נחלת העבר. תודה.

היו"ר ש' וייס:

מה יהיה עם ההצעות, אדוני השר?

שר הבריאות ח' רמון:

כבר הייתי בוועדת העבודה והרווחה והייתי בוועדת הכספים, ובאותו יום הייתי אמור להיות גם בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ונדמה לי שעוד נכוננו לי כמה הופעות מן הסוג הזה עוד מעט בכל ועדות הכנסת, בנושא קופת-חולים.

היו"ר ש' וייס:

נארגן לך סקטים.

שר הבריאות ח' רמון:

מבחינתי אין לי שום בעיה להעביר גם את ההצעות האלה לדיון בוועדות, מכיוון שהדיון מתקיים בין כך ובין כך בכל הוועדות. מבחינתי ההליך הזה הוא קצת מוזר, אבל מה שהיושב-ראש ירצה, אני מוכן לעשות.

היו"ר ש' וייס:

יש כאן בהחלט בעיה של ארגון עבודת הכנסת, ואולי בעתיד נשים לב גם לזה. תודה רבה. ההצעה הפורמלית היא בעצם להעביר את ההצעות לוועדות.

שר הבריאות ח' רמון:

אמרתי: לוועדות, כי אינני יודע לאן.

היו"ר ש' וייס:

אני הבנתי, ואמרת דבר נכון, להעביר לכולן.

שר האוצר מבקש להצטרף לדיון, וכמובן, על-פי החוק והתקנון נאפשר לו לעשות זאת. תיקונים והשלמות. בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שר התחבורה – – –

היו"ר ש' וייס:

אנחנו נברר מייד.

יעקב שמאי (הליכוד):

תאמין לי, החולים נוסעים בכבישים.

שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא אאריך בדברי כקודמי שר הבריאות, אבל יש כמה הערות שאני מרגיש שמן הראוי שאשמיע אותן בכנסת. יומיים לאחר כינון הממשלה הזאת וכניסתי לתפקידי באו אלי אנשי קופת-חולים עם בעיה גדולה מאוד, של המשבר הכספי של קופת-חולים ואי-יכולתם להתמודד עם המשבר הזה לנוכח הצרכים של חברי הקופה ואותם 3.5 מיליוני מקבלי השירותים על-ידי קופת-חולים.

איני רוצה להיכנס לניתוח המקורות של המשבר הזה, אבל בוודאי כל אחד מאתנו מבין, שאין מדובר במרכיב אחד בלבד. יש שורה של דברים מצטברים אשר גרמו למשבר, ואי-אפשר לשים את האצבע ולהגיד: רק גורם זה או רק גורם אחר גרם למשבר. לפי דעתי, המשבר נבע גם מהחלטות שקיבלה הממשלה הקודמת, למשל: החלטה שהכנסת אישרה, שלוקחים מהמס המקביל 40 מיליון שקל

ועושים בהם שימוש לצורך חשוב מאוד – טיפול רפואי בעולים; אבל אותם 40 מיליון שקל – מקופת-חולים הכללית ומקופות אחרות, וזה התקבל בחוק ההסדרים – גרמו ללא צל של ספק לגירעון בכל קופות-החולים, ובצורה משמעותית יותר בקופת-חולים הכללית, בגלל העובדה שרוב המבוטחים נמצאים בקופת-החולים הכללית.

אין ספק ששיעור גביית המס האחיד בהסתדרות, שממנו מופרשים הכספים לקופת-חולים, היה נמוך מכפי שצריך היה להיות. ואם הגענו למצב שבו 70% ממשלמי המס האחיד משלמים את הסכום המינימלי, יש בעיה כספית עמוקה לקופת-חולים.

יש גם מה להעיר בתחום הניהול, והראיה – אותם הסדרים שהוצעו בעבר ובדקו על-ידי רואה-חשבון לא מולאו כהלכה, ועל כך קיבלנו את הדיווחים, גם כחברי כנסת בוועדת הכספים. לכן, כאשר הונח הדבר בפני קיימתי את הדברים שאמרתי לפני הבחירות, ואמרתי זאת לאנשי קופת-חולים, ואני אומר זאת לכנסת. אני חושב שצריכה להיות מעורבות של הממשלה. לא יכולה להיות מעורבות של הממשלה בלי שנתערב במה שקורה בקופת-החולים. אי-אפשר לבוא לוועדת הכספים – לא אני כשר האוצר ולא שר הבריאות ולא כל שר אחר – ולהגיד: אנא העבירו 100 מיליון שקל, לא 400 מיליון שקל, בלי שברור לאיזה תהליך הולכים וכיצד מבריא את הקופה, שכן יש בעיה; ואני חוזר ואומר: היא לא נעוצה רק באנשי הקופה, אבל היא בוודאי לא נעוצה רק בבעיות עם הממשלה.

שר הבריאות דיבר כאן בהרחבה, ואני אומר כאן את דעתי האישית לפחות. אני יודע שיש כמה מהלכים עתידיים שעליהם אגיד איזו מלה. ביקשנו ואמרנו, שאם רוצים שתהיה מעורבות, בדיקה של המשבר, נכונות לסייע ונכונות להגיע לפתרון – ולא לחודש-חודשיים, אלא פתרון שייתן למעשה לקופת-חולים את מה שמגיע לה – נדע שהולכים לפתרון שיש בו גם צדדים ארגוניים, גם שינויים מבניים וגם קיצוצים בכל מה שכרוך בעניין הזה. הצענו שתוקם מועצת מנהלים מוסכמת על שני הצדדים, הדדית; קבוצת אנשים שכל משימתם תהיה להבריא את קופת-החולים ולהגיע לפתרון גם בצד הפיננסי וגם בצד הארגוני, וכפי שנאמר, אנחנו לא רוצים לפגוע בדברים שהם בבחינת אידיאולוגיה של הקופה, ואפשר שתימצא לכך הדרך. אבל לבוא ולהגיד לנו – או כך זה התקבל בציבור – שאנחנו רוצים, כממשלה, לחתוך ולנהל את קופת-חולים, כי יש לנו איזו מגמה פוליטית מאחורי העניין הזה, אין לזה לא ידיים ולא רגליים.

אגיד מלה נוספת. שר הבריאות דיבר פה על חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני חשבתי, שבניהול המשא-ומתן הזה צריך להפריד את עניין החוק לחלוטין. יכול להיות שהחוק בסדר, יכול להיות שהוא יבריא את הקופה, יכול להיות שזה יחולל נסים ונפלאות. לא חשבתי שבעיתי כזה של משבר צריך לעסוק בתהליך חקיקה, שמטבע הדברים יש בו בעיות עקרוניות והוא אורך זמן.

שר הבריאות ח' רמון:

שר האוצר א' שוחט:

אדוני שר הבריאות, אני גם חשבת שצריך פחות לדבר עליו, כי זה מלבה את היצרים הפוליטיים, כי אם אנחנו אומרים: אנחנו רוצים לעצור את שתיתת הדם הפוליטית בתקציב של קופת-חולים, ואנחנו רוצים להגיע למבנה ניהולי שאכן ייתן פתרון ניהולי וכספי אמיתי, זה מה שצריך לעשות.

נכון שיכול להיות – והחוק יעמוד כנראה על הפרק, הונחו כמה הצעות, תהיה אחת כזאת ואחת אחרת; ואני אומר לכם בפני היושב-ראש וחברי הבית: את עמדתי הסופית, אני עוד לא קבעתי. אני רוצה ללמוד את העניין. אבל ביצרים הפוליטיים שליוו את העניין הזה עורבב מין בשאינו מינו, והתגלגל העניין לדיון של הפרדת ההסתדרות מקופת-חולים, דברים שמבחינתי פשוט לא היו קיימים. אני אומר מה כן היה קיים – חברים מסוימים באו ואמרו: תנו 400 מיליון שקל, אל תשאלו שאלות. זה לא יהיה. אני בטוח שהממשלה לא תעשה זאת, ובצדק לא תעשה זאת. אותם אנשים שאומרים שצריך לעשות זאת אינם מבינים את משמעות העניין מבחינתו של המשק הישראלי, מבחינת ניהול דברים באופן תקין, מבחינת אחריותה של ממשלה.

כבר אמר שר הבריאות – ואני אביא דוגמה נוספת. האם לא היה הסדר קיבוצים, שבו נתנו למינהלת שישבה בממשלה לנהל את העניין בתוך המערכת הקיבוצית, דבר שהיה כרוך בשינוי של דברים ובאישור של גורם חיצוני? היה צריך לאשר את הדברים? היה משבר, הממשלה נכנסה לעניין, ולא ממשלה של מפלגת העבודה, זו היתה ממשלת אחדות לאומית שטיפלה בעסק הזה. הממשלה חייבת להיות אחראית כאשר היא מזרימה כספים והיא רוצה להגיע לפתרון, כדי שהיא תדע שהדברים מתנהלים כראוי.

לכן אני אומר, הוויכוח מבחינתי בנקודת הזמן הזאת, ואני חושב שגם מבחינת שר הבריאות, בוודאי שר המשפטים שמעורב בדרך כזאת או אחרת בעניין, אינו ויכוח אידיאולוגי על הפרדת קופת-חולים מההסתדרות ועל דרך ניהול הקופה ועל דרך גביית המס. הוויכוח הוא על דבר אחר: האם ממשלה צריכה לנהל את ענייניה באופן תקין, האם ממשלה צריכה להיות אחראית כאשר היא מממנת או הולכת לממן בקטע כזה או אחר – ואני לא נכנס לסכומים – או שהממשלה נותנת כסף ואיננה מעורבת בעניין, לפחות ברמת הביצוע? מה גם שיש לנו ניסיון, ולצערי הרב, זה איננו ניסיון טוב. צריך לקרוא את השורה האחרונה של רואה-החשבון שעוסק בעניין, ואנחנו רואים שיש בעיה. יכול להיות שצריך לטפל בדברים בדרך אחרת.

לפיכך, מצאתי לנכון להגיד את דברי לכנסת, אדוני היושב-ראש, שכן נדמה לי שבלהט הוויכוח ועם האינפורמציה שיוצאת לעיתונות, אפשר לצייר את העמדה שלי כשר האוצר, ואני מניח שיש לכך רוב בממשלה, כמין רצון לכפות, לכבוש, להפריד, לפגוע בהסתדרות ובקופת-חולים. אלה לא פני הדברים. אבל אם אנחנו נשנה את הנורמות, וממשלה שמעורבת בעניין לא תהיה בתמונה של תהליך ההבראה, ולא יהיה לה מה להגיד, נגיע לדברים מסוכנים מאוד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני חושב שהעניינים מובנים.

חברי הכנסת, לפני שנעבור להצבעה, אני רוצה לאפשר לחבר הכנסת מנע להציע, במשך דקה, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת לס. השר הציע להעביר לוועדה את שתי ההצעות.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב, שלפני שמדברים בכלל בנושא של הבראת קופת-חולים, קופת-חולים עושה את הצעד הפשוט ביותר ומעלה את המס האחיד במהירות, בלי לפחות להיפטר ממעט מהרכוש הרב שיש לה.

מה מפריע היום לקופת-חולים להעביר את לשכות המס למוסד לביטוח לאומי, כדי שהמוסד לביטוח לאומי יגבה את המס האחיד כמו שהוא גובה את המס המקביל? מה מפריע לבקש מהם לעשות זאת ולחסוך בכוח-אדם ובמבנים? הרי הביטוח הלאומי גובה מס מקביל ב-100%. אין שום סיבה שהביטוח הלאומי לא יגבה את המס האחיד כבר עכשיו. לכן לפחות מול העלאת המס האחיד אפשר לדרוש לחסל את לשכות המס של ההסתדרות.

לכן אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת לס מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, לפיכך אנחנו צריכים לערוך שתי הצבעות. עכשיו נערוך הצבעה על הצעתו של חבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת שמאי, אתה תסכים להצעת השר להעביר את הצעתך לוועדה?

יעקב שמאי (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

איזו ועדה? כי זה בכל מיני ועדות.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מציע להעביר לשלוש הוועדות גם יחד.

היו"ר ש' וייס:

זה לא רציני. לא ההצעה שלך, אלא המצב הזה, ששלוש ועדות דנות בנושא, אינו רציני. יש לנו בעיה קבועה מאז הקמת הכנסת. נחשוב מה לעשות בנושא הזה.

גדעון שגיא (העבודה):

אני מציע להעביר לוועדה משולבת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמאי, יש הצעה לוועדה משותפת. על זה אנחנו לא יכולים להחליט, רק ועדת הכנסת. הרעיון ברור. ככל שוועדה משולבת יותר, כך לא דנים בעניין. אני מבין שהבנת את הכוונה של המציע, כך זה בכל תורת מינהל.

ועדת הכנסת תחליט לאיזו מן הוועדות להעביר את הנושא. מי תומך בהצעת השר להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שמאי לוועדת הכנסת לשם הכרעה על הוועדה?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' שמאי לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

פה-אחד הועברה הצעתו של חבר הכנסת שמאי לטיפול של ועדת הכנסת.

עכשיו יש הצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת לס מול הצעת השר להעביר את ההצעה לוועדה. קודם כול, אני רוצה להצביע על הצעת השר. האם מוסכמת עליך, חבר הכנסת לס, הצעת השר, על-פי הפרוצדורה של ועדת הכנסת?

יורם לס (העבודה):

בהסתייגות שכדאי שיש ועדת חינוך תהיה ועדת בריאות.

היו"ר ש' וייס:

זו הסתייגות כבדה מאוד, לכנסת הבאה. השנה הקמנו ועדת סמים. לפי העיקרון הזה, בשנת 2077 יהיו בכנסת 932 ועדות.

יורם לס (העבודה):

למה יש ועדת חינוך?

היו"ר ש' וייס:

הרעיון הוא טוב. אגב, חבר הכנסת לס, אתה יכול להעלות את זה במסגרת התקנון.

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת לס לוועדת הכנסת לשם קביעת הוועדה?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – מיעוט ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' לס לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

לפיכך אנחנו מצרפים גם את ההצעה של חבר הכנסת לס.

חברי הכנסת, בזה לא תם הדיון היום, אלא תם כנס ב', ואנחנו עוברים לכנס ג', בתנאי שחבר הכנסת שילנסקי יחליף אותי כאן. בינתיים אם חבר הכנסת מירום כאן, אני רוצה לאפשר לו הודעה.

אגב, חבר הכנסת לס, מעירים לי שבעבר היתה ועדת שירותים, שדנה כאילו באופן ספציפי. רעיון מעניין.

כנס ג'

הבטחת קליטת מאות ילדי עולים במעברת "חצרות יסף" בבית-הספר

לקראת שנת הלימודים הקרובה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו פותחים עכשיו את כנס ג' של הישיבה. הסעיף הראשון בסדר-היום: הבטחת קליטת מאות ילדי עולים במעברת "חצרות יסף" בבית-הספר, לקראת שנת הלימודים הקרובה. תנמק את ההצעה חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

משה פלד (צומת):

אדוני היושב-ראש, שרת החינוך לא נמצאת לשמוע את המציעה. זה נושא הקשור בחינוך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת סלמוביץ, רק רגע, הייתי בדרך ושמעתי בחצי אוזן שיושב-ראש הכנסת אמר שיאפשר למישהו שאלה. למי זה היה?

משה פלד (צומת):

הערתי שחברת הכנסת סלמוביץ מציעה הצעה לשרת החינוך והיא איננה פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני באמת מצטער על התופעה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

סוכם עם מזכירות הכנסת, שאני משיב על שלוש ההצעות, ולאחר מכן תמסור שרת החינוך והתרבות הודעה משלימה. אבל אני משיב על שלוש ההצעות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תמיד רצוי שיהיה השר הממונה, אבל זה דבר מקובל שמסיבה זו או אחרת שר אחר מופיע במקום השר הממונה. חברת הכנסת סלמוביץ, הבמה לרשותך.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 26 במאי 1991 נחתו בפעם השנייה על אדמת ישראל, במסגרת "מבצע שלמה", יהודי אתיופיה, יהודים נרדפים אשר סבלו תלאות רבות וחרפת רעב. יהודים יקרים אלה נאלצו, מפאת הסכנה שריחפה מעל ראשם, לעקור מאדמתם ומסביבתם הטבעית. אנו, כמי שמחויבים כלפי כל יהודי באשר הוא, הבאנו אותם אל ארצם, אל עמם, אלינו, אחיהם בדם.

"מבצע שלמה" תם ונשלם, והימצאותם של יהודי אתיופיה בקרבנו היתה לעובדה. לאיש לא היה ספק בכך שקליטתם של יהודי אתיופיה בארץ תהא קשה וממושכת. הבדלי השפה, התרבות והמנטליות – כל אלה הם רק חלק מזערי מן האתגרים והפערים ההופכים את קליטת העלייה למשימה סבוכה ביותר.

אדוני היושב-ראש, כאן, מעל דוכן זה, נכונה אני להצהיר, כי עד כה נכשלו במילוי חובתנו כלפי עולי אתיופיה. אנו, שהשכלנו להעלותם ארצה בגבורה ובאומץ, לא השכלנו עד כה להעניק להם את החום, האהבה והעזרה, שהם כה זקוקים להם. חמור מכך, אנו במו ידינו הצבנו בדרכם מכשולים שהם יציר כפינו, וזאת נוסף על מכשולים הניצבים ממילא בדרכם הארוכה, הסבוכה והמפותלת לקליטה מוצלחת בקרב עמם.

באתר המגורונים, הקרוי "חצרות יסף", מצויים 1,650 מגורונים, המאוכלסים בעיקרם בעולי אתיופיה, ומקצתם בעולי קווקז. המתח העדתי במקום רב, ומגיע לעתים אף לכדי תגרות ידיים. באתר זה לבדו מצויים כ-100 תינוקות וכ-1,000 ילדים ובני-נוער.

היום, כשבוע ימים בלבד לפני מועד פתיחת שנת הלימודים התשנ"ג, טרם נמצא פתרון לחלק גדול מילדי "חצרות יסף". עיריית קריית-אתא, האמורה לקלוט כ-70 תלמידים, טרם הביעה את הסכמתה, וקבלתם של כ-90 תלמידים נוספים בעכו, המותנית בדרישת בית-הספר הקולט להקצאת מבנים, טרם אושרה סופית.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אושרה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

כמו-כן, טרם נמצא פתרון לכ-70 ילדי גן ואל"ף-גנית, האמורים ללמוד באתר עצמו, וזאת מפאת מחסור במבנים מתאימים, אשר טרם סופקו על-ידי משרד הבינוי והשיכון. 80 ילדים שובצו בבתי-ספר בכפר-חסידיים וברכסים, ומשמעות הדבר היא שילדים אלה יאלצו לנסוע מדי יום כשעה ורבע לכל כיוון. חרף ריחוקו של האתר ממקום יישוב, טרם הוקמו במקום מבנים ציבוריים, האמורים לשמש את התושבים ואת ילדיהם בשעות הפנאי.

מצב דברים זה, ואף חמור ממנו, שורר גם באתרי המגורונים "בארותיים" ו"נווה כרמל", שם טרם נמצא פתרון בבתי-הספר לכ-110 ילדי עולים, מפאת סירובה של עיריית חיפה לקלוט אותם.

מאות ילדי עולי אתיופיה עתידים למצוא עצמם עם תחילת שנת הלימודים ללא מסגרת חינוכית ראויה, ואין פוצה פה. מספרים לנו על קשיים תקציביים. מספרים לנו על העדר נכונות מצד הרשויות לקלוט אל מסגרותיהן את ילדי עולי אתיופיה. מספרים לנו על התנגדות הורים לקליטת ילדי עולי אתיופיה בבתי-הספר שבהם לומדים ילדיהם; זה עלול לפגוע ברמת הלימודים של ילדיהם, הם אומרים. ואנו מאזינים לתירוצים הללו, להסברים ולהתפתלויות המילוליות, נדים בראשנו ומחרישים.

כאן, מעל דוכן זה, ניצבת אני על מנת לזעוק את זעקתם של העולים ככלל, ושל עולי אתיופיה בפרט. כאן, מעל דוכן זה, אני קוראת לכלל חברי הבית לקום להתייצב אל מול העוול המשווע הנגרם לעולי אתיופיה וילדיהם, ולא להניח עוד לנושא לרדת מעל סדר-יומנו עד אשר ימצא פתרון.

קשה להשלים עם האדישות, אך קשה שבעתיים להאמין, שאנו עצמנו מסוגלים לנהוג כך באחינו, עצמנו ובשרנו.

כדוגמה לכישלון קליטה נוסף של עולי אתיופיה יכולים לשמש העולים ששוכנו בעיר צפת. קליטתם בעיר היתה, במושגי קליטת העלייה האתיופית, הצלחה מסחררת. העולים החלו להתערות בסביבתם, נקלטו בחום על-ידי תושבי העיר וילדיהם, השתלבו יפה במוסדות החינוך בעיר, הועמדו לרשותם דירות חדשות, אשר תהיינה מוכנות לאכלוס בעוד כחודשיים בלבד, חלקם אף מצאו מקומות עבודה. אלא שאז קם מאן-דהוא ואילצם לעקור לאתר המגורונים בבארותיים, וכדי לשכנעם לעשות כן, נאמר להם כי אם לא יעברו לאתר המיועד, יהיה קשה להמשיך להעניק להם את סל הקליטה. כך עקרו עולי אתיופיה, כביכול מרצונם, מצפת לבארותיים, ושם – בהסתמך על תחקיר שערכתי – סיכוייהם להתערות בקהילה הישראלית הוותיקה קלושים ביותר, וזאת בשל מיקומו של האתר ובשל העדר פתרונות לקליטת ילדי העולים במוסדות החינוך שבתחום שיפוט המועצה האזורית עמק-חפר. ועלינו לזכור שוב, כי אנו עומדים שבוע ימים בלבד לפני תחילת שנת הלימודים.

בנשר, ביוקנעם ובפרדס-חנה הושכרו ונמכרו לעולי אתיופיה על-ידי חברת "עמידר" עשרות דירות המוכנות לאכלוס מייד. חרף עובדה זו וחרף חתימתם של העולים על הסכמי מכר והסכמי שכירות בגין דירות אלה, אין מאכלסים את העולים בדירות, ומסיבות בלתי מובנות וללא כל הסבר המתקבל על הדעת מועברים העולים לאתרי קרוונים. אין ספק שזו דוגמה נוספת לאוזלת היד של הסוכנות היהודית ומשרד הקליטה, המופקדים על קליטת העלייה.

לנוכח הזעקה שקמה, הוציאה שרת החינוך צו המחייב את הרשויות לקלוט את ילדי "חצרות יסף" במוסדות החינוך שבתחום שיפוטן. אולם, מסתבר שאכיפת ביצועו של הצו ככתבו וכלשונו טרם עמדה במבחן המציאות, וכפי הנראה אינה אפשרית. לפיכך, נמצא "פתרון גאוני", ולפיו ימשיכו ילדי עולי

אתיפיה אשר טרם נמצא להם פתרון לבלות את ימיהם בקייטנה נצחית, המנוהלת על-ידי החברה למתנ"סים. באתר "חצרות יסף" מתנהלת קייטנה זו בתנאים קשים ביותר, בהעדר מתקנים ראויים ותנאים אלמנטריים, והילדים נאלצים להידחק תחת סככה דלה, העשויה ניילון המיועד לכיסוי חממות, שמהווה מקור צל כמעט יחיד באתר. אני מוצאת לנכון לציין זאת, לבל יחושו חברי הבית הזה וימהרו לרשום את ילדיהם לאחת מן הקייטנות הללו.

הצעתי לאלה הטוענים כי מוסדות החינוך הקיימים צריכים מכדי להכיל את כל אותם תלמידים עולים העתידים להצטרף למערכת היא, כי ניתן לשלב את ילדי אתיפיה במסגרת משמרת שנייה בבתי-הספר, ואף להסתייע לצורך זה בתלמידי בתי-הספר הקולטים כחונכים וכמסייעים לחבריהם בני גילם ילדי העולים. בדרך זו נסייע לילדי עולי אתיפיה להדביק את הפערים ולהתערות ביתר קלות בחברה הישראלית, וניצור תשתית של שיתוף פעולה, שתוביל, כך אני מאמינה, לקליטה מוצלחת והדדית.

אדוני היושב-ראש, אל לנו להשלות את עצמנו. מצוקתם של עולי אתיפיה לא תחלוף מאליה, ואם נוסיף לאמץ את השיטה הקיימת ולנהוג בדרך של שב ואל תעשה, תאבד גם העדה הסבלנית והנהדרת הזו את סבלנותה, ואנו נימצא על סף פתחו של משבר נוסף, שסופו מי ישרנו.

מעל דוכן זה אני קוראת לסוכנות היהודית, למשרד הקליטה, למשרד החינוך, לאזרחי מדינת ישראל כולם, ולכל מי שיש לו יד ורגל בנושא, להירתם למשימה, להבטיח ולעשות הכול, למען קליטתם המהירה, הקלה והמוצלחת של עולי אתיפיה בקרבנו. הנושא הוא בנפשנו. צר לי מאוד על כך שוועדת החינוך מצאה לנכון להתכנס ולדון בנושא חשוב מעין זה יום אחד בלבד קודם שהנושא מובא ביזמתי בפני המליאה ושבוע ימים בלבד לפני תחילת שנת הלימודים. צר לי מאוד על שיש מי שממחרים לעשות הון פוליטי גם מנושא רגיש וחשוב מעין זה. וכן צר לי מאוד על כך שהנתונים כפי שהוצגו בפני ועדת החינוך הם בלתי מדויקים, ובחלקם התגלו אף כבלתי נכונים.

הפעם אסור לנו בתכלית האיסור להניח לנושא. אסור לנו לשמוט אותו מבין ידינו, ומוטלת עלינו החובה לשוב ולדון בו, להבטיח את מציאת הפתרונות ההולמים מייד ולפקח בקפדנות על יישומם המלא בשטח.

אני דורשת: א. שיימצא פתרון מיידי הולם לקליטת אותם מאות ילדי עולים מ"חצרות יסף" ומאתרי הקרוונים האחרים בבתי-הספר שבאזורם, במסגרת החינוך הממלכתי-דתי.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

למה לא הממלכתי?

אסתר סלמוביץ (צומת):

כי הם רוצים להשתבץ בבית-הספר הממלכתי-דתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה נאום בכורה, לכן אין קריאות ביניים.

אסתר סלמוביץ (צומת):

ב. שהמבנים האמורים לשמש באתר כגני ילדים יסופקו לאלתר, על מנת לאפשר לילדים להתחיל בלימודים, יחד עם כל ילדי ישראל. ג. שהנושא יועבר לדיון מיידי בוועדת החינוך, אשר תקבע את הפתרונות ההולמים ותקים מיידיית גוף אשר יפקח על יישומם.

מדובר באחינו. אנו מחויבים לסייע להם, ומוטלת עלינו החובה להביא לפתרון בעיותיהם לאלתר, בטרם ייהפך הדבר בכייה לדורות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הקליטה, בינתיים הגיעה שרת החינוך. האם ההסדר קיים?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לפי ההסדר הקיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, לפי ההסדר הקיים. אני מרשה לעצמי לאחל לחברת הכנסת סלמוביץ הצלחה על נאום הבכורה שלה, שהיה לא רק טוב אלא גם נבע מהלב. חשוב מאוד שהנאום יבוא מהלב.

מצוקת דיור של יהודים יוצאי אתיופיה באשקלון

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: מצוקת דיור של יהודים יוצאי אתיופיה באשקלון. ינמק חבר הכנסת דוד מנע.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חברת הכנסת אסתר סלמוביץ על נאומה הראשון במליאת הכנסת. שמעתי את נאומה, אני עד לעשייתה, ואני חושב בהחלט שנאומה היה מרגש. הייתי יחד אתה בביקורים שעשתה, שמעתי את השיחות שלה עם בני העדה האתיופית, ואני בהחלט מעריך את דבריה ומאחל לה המשך עשייה מוצלחת בכנסת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מנסה להתעלם מנושאים הקשורים לאופוזיציה ולקואליציה. יש דברים ושאלות שהם כל כך פשוטים, אבל הם כל כך קשים. אומר ראש מחלקת העלייה של הסוכנות: אנו מעבירים לממשלה עדה אתיופית במצב טוב. האם המצב הטוב הזה ימשיך ויהיה כך בחודשים, בשנים ובדורות הקרובים? מסופקני אם הדבר יהיה כך.

אני עד לאותם משגים שנעשו בקליטה הרוחנית, החברתית של העלייה שבאה בשנות ה-50, שהרי הדברים הם כל כך פשוטים. לפני כשבוע יצאו עולי אתיופיה מאשקלון למסע רגלי ורצו דירות קבע. 267 משפחות רצו דירות קבע, אחרי שנה-וחצי שבהן הם גרים במלון באשקלון, בכפר הנופש.

אנחנו שומעים שמשרד השיכון רכש לאחרונה 13,000 דירות עד סוף יולי 1992; במסגרת התחייבויות הרכישה, בחודשים הקרובים ירכוש משרד השיכון עוד 14,000 דירות, וביחד – כ- 27,000 דירות. האם כשיש 27,000 דירות יש בעיה לתת מגורי קבע לעדה האתיופית? 267 משפחות באשקלון רוצות דירות קבע.

אדוני שר הקליטה, מבדיקה ראשונית שעשיתי באשקלון עולה, שיש קרוב ל-1,000 דירות ריקות בעיר. יש בידי חלק מהרשימה. בגן-הוורדים – 257 דירות, בנאות-אשקלון – 24 דירות, בשמשון ובסביבה – כ-150 דירות. הנה לך מבדיקה ראשונית 550 דירות ריקות זמינות באשקלון. מה הבעיה היום לקחת את עולי אתיופיה שבאשקלון ולהעביר אותם לדירות קבע?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

נו, מה הבעיה?

דוד מנע (הליכוד):

אני שואל אותך. אני השר?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני אסביר.

דוד מנע (הליכוד):

וכך בכל רחבי הארץ. בזמנה קיבלה הממשלה החלטה, שכל עולי אתיופיה יגורו בשכירות סוציאלית. מה ההבדל? אומרים שיש הבדל. יש 3,000 עולי אתיופיה שלהם מקצים קרוב ל-190,000 שקל משכנתה, שרובה למעשה מענק, ואילו קרוב ל-3,500 משפחות יהיו בשכירות סוציאלית לסוגיה. האם יש יהודים אתיופים אמידים יותר מיהודים אתיופים אחרים? הרי לכולם אותה בעיה, לכולם אותם קשיים. ואם מעבירים אותם לשכירות סוציאלית, הרי צריכים להעביר את כולם ואפשר להעביר את כולם.

אני חוזר על השאלה של חברת הכנסת סלמוביץ לגבי צפת. דיברנו על ייחוד הגליל – 500 יהודי אתיופיה התיישבו בצפת. ראש העיר רוצה אותם. אנחנו שמענו על ראשי רשויות שלא רצו לקלוט יהודי אתיופיה בעירם. היו דברים מעולם. ראש העיר בא ואומר: אני רוצה אותם אצלי. דירות קבע יהיו בתוך חודשיים-שלושה חודשים. מדוע להעביר אותם לאתר ליד נתניה? זה ייחוד הגליל? הרי בבארותיים הם לא יחזיקו מעמד, ובקרוב מאוד יתחיל מצעד נוסף של יהודי אתיופיה מבארותיים, שרוצים לחזור לצפת.

ננסה להתעלם מהנושא של קואליציה ואופוזיציה. מה היתה החוכמה הגדולה להעביר את עולי אתיופיה מצפת לבארותיים? הרי זו שאלה כל כך פשוטה. מדוע? מי מוסמך לדבר על קליטה חברתית ופיסית של עולים מאתיופיה בצפת או בכל עיר אחרת, אם לא ראש העיר, הנוגע בדבר? והוא אומר: טעות, לא טוב שהעברנו אותם לבארותיים, אני רוצה אותם בצפת. ובכל אופן העבירו אותם לבארותיים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דיברו כאן על "חצרות יסף". גברתי שרת החינוך, אם לא יקלטו את העולים בבתי-ספר, ואם עולה אחד מאתיופיה לא ייקלט בבית-ספר, יוגש כמה ימים לפני תחילת הלימודים בג"ץ בנושא הזה של חובת החלה חוק חינוך חובה על כולם. הרי לא ייתכן שילדי העולים מברית-המועצות יוסעו כל בוקר לבתי-הספר במועצה האזורית מטה-אשר, ואילו העולים מאתיופיה, ראשי רשויות יצטרכו לעשות טובה ולהסכים להכניס אותם לבתי-הספר.

העלייה מאתיופיה היא עלייה טובה, היא עלייה נאיבית. הם לא מאלו שזועקים, אבל מחאתם זועקת, מחאתם נשמעת לא פחות.

הממשלה הקודמת וקודמותיה קלטו את עולי "מבצע משה". רוב העולים ב"מבצע משה" מועסקים. היתה קליטה טובה. הקליטה של יהדות אתיופיה מבחינת התעסוקה, אדוני השר, טובה יותר מקליטתם של יהודי ברית-המועצות, מסיבות שונות. זה הוכח לאור הניסיון שלנו מ"מבצע משה".

אין שום בעיה, להערכתי, להעביר אותם מייד לדיור קבע, לא בתוך שנתיים-שלוש שנים. מי שאומר שיהודי אתיופיה יעברו למגורי קבע בתוך שנתיים-שלוש שנים – לא יגמור בחמש, בשש ובשבע שנים את העברתם למגורי קבע.

לכן חשוב להתחיל מייד. כל שקל שנשקיע עכשיו ביהודי אתיופי יחסוך למדינה 10 ו-20 שקלים בעתיד – בבעיות חברתיות ובבעיות קשות אחרות. מדברים על קליטת 6,500 יהודים אתיופים, שתעלה קרוב למיליארד שקל. הדברים האלה זמינים. אפשר לקלוט אותם. אפשר להשקיע בהם היום, כדי שמחר לא תהיה לנו בעיה חברתית, כי אנחנו כחברה לא נסלח לעצמנו בעוד 10-20 שנה, בעוד דור, על האופן שבו קלטנו אותם יהודים מאתיופיה.

אני קורא לכנסת לקיים דיון במכלול הנושאים הקשורים בקליטת יהודי אתיופיה. אני חושב שכולנו צריכים לתת את דעתנו לנושא הזה, ואני חושב שהנושא הזה הוא חשוב לחברה, חשוב לנו, חשוב ליהדות כולה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. הסעיף הבא בסדר-היום: מצבם של יהודי אתיופיה המתגוררים בבתי-מלון, בבתי-הבראה ובקרוונים. ינמק חבר הכנסת אלי דיין.

אני פה קצת בדילמה. אני שומע שהוא בדרכו לכאן. לא הייתי רוצה בישיבה מיוחדת בגלל תקלה טכנית. אדוני השר יענה על שני הסעיפים, ואם יגיע בינתיים חבר הכנסת אלי דיין, נאפשר לו להשמיע את דבריו. לאחר תשובתך, אם תחליט שיש צורך להוסיף – תוסיף, ואם לאו – לאו. יש הסכמה. לא נקפח אותו. בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו עוסקים בשאלות כאובות מאוד, המתייחסות לאוכלוסייה רגישה מאוד, ואני מקווה שמידת הרגש שאנחנו טוענים, ובצדק, בדיון בנושא הזה תהיה תואמת את הנכונות של כולנו להתגייס למאמץ להבין את הבעיות לאשורן ולהתמודד עם פתרונן.

הממשלה הנוכחית ואנכי כשר הקליטה נכנסנו לתפקידנו לפני 43 ימים בדיוק. ומה מצאנו לפנינו בתחום הזה? מצאנו מציאות קשה מאוד ומורכבת מאוד, בעיות שונות הנגזרות מעצם המורכבות שבקליטת העלייה הגדולה בפרק זמן קצר, ובתוך זה המורכבות המיוחדת של הטיפול בעולי אתיופיה. גם כשאני מבקר את ירושת הממשלה הקודמת, אני שוכח זאת. אבל, כאשר דנים בדברים, ואני אפרש אותם בהמשך הנאום שלי, בבעיות שאנחנו עומדים בפניהן, אי-אפשר להתעלם ממחדלים קשים מאוד של הממשלה הקודמת בתחום הזה, שהציבה אותנו היום בפני עובדות שאין בכוחן לשנותן מהיום למחר.

גם אני יוצא מנקודת המוצא של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ ושל חבר הכנסת דוד מנע, שקליטת עולי אתיופיה היא משימה לאומית ארוכת טווח, והיא כרוכה בהשתלבות העדה בחברה הישראלית, ולא בתחתיתה של החברה הישראלית, במאמץ מתמשך החורג מהמקובל לגבי עליות אחרות.

מדובר בקליטה ראשונית שמשכה כפול, והיא דורשת התייחסות כוללת לשאלת הדיור הציבורי, להכשרה מקצועית, להשמה תעסוקתית ולטיפול הדור הצעיר. וכל המאמצים הללו מכוונים על מנת שנשיג את היעד העיקרי, והוא צמצום הפער וקירוב העדה לכלל החברה הישראלית.

ראשית, הנתונים. כיום נמצאים במתקני מעבר שונים 24,000 עולים מאתיופיה. כולם באחריות הסוכנות היהודית. ב-1 בספטמבר יקבל משרד הקליטה מידי הסוכנות את האחריות ל-17 אתרים, שבהם מתגוררים כ-14,000 עולי אתיופיה, ובתוך כמה חודשים יהיו באחריות המשרד למעלה מ-20 אתרים, ובהם כ-17,000 עולים. כ-7,000 עולים עדיין נמצאים ויימצאו גם בעתיד הקרוב במרכזי קליטה, במסגרת פנימיות של עליית הנוער ועוד.

והנה גוללה לפנינו כאן ברגש רב חברת הכנסת אסתר סלמוביץ את הסיפור הקשה של "חצרות יסף", ואני אתייחס גם לגופו של עניין. אבל, ריבוננו של עולם, מי הקים את "חצרות יסף" בצורה הזאת, במקום הזה? חבר הכנסת מנע, מי הקים את אתר "בארותיים" בצורה הזאת, במקום הזה? מי הקים את כל האתרים הללו? מי העמיד אותנו בפני העובדה הזאת – אותנו, ב-43 יום האלה? חודש אחרי שהממשלה קמה, ב-43 יום?

דוד מנע (הליכוד):

אני דיברתי על "בארותיים"?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

הזכרת גם את "בארותיים". אני קורא בדברי ההסבר: כישלון של הממשלה הזאת בקליטת יהודי אתיופיה. האופוזיציה, שהיום היא קואליציה, למרות כל שביתות הרעב שהיו, והפגנות שהיו, בגלל הרגישות של הנושא, לא היה חבר כנסת אחד שעלה כאן לדבר על כישלון הממשלה בקליטת יהודי אתיופיה, לא מפני שלא היתה ביקורת, אלא משום שהנושא מורכב ורגיש. אנחנו נופלים לתוך המציאות הזאת, ואתם מדברים כאילו הממשלה הזו היא שבנתה את "חצרות יסף" כפי שבנתה, ואת "בארותיים".

שרת החינוך והתרבות עוד תשיב דבר דבור על אופניו בעניין זה. בחודש הזה אנחנו עושים מאמצים משותפים יחד עם שר הפנים, יחד עם ראשי רשויות מקומיות – ואני מסכים מכל הלב לזעקת המחאה שהשמיעה חברת הכנסת סלמוביץ נגד ההתייחסות – אגב, זה לא מצד כל הגורמים, אבל לעתים מצד גורמים מסוימים – שלפעמים יש בה יותר מאבק של גזענות בטיפול בבעיה הזאת, בשיבוצם של הילדים האתיופיים. כי יש ראשי רשויות מקומיות שהוכיחו בפועל בעבר, שהם מוכנים לקלוט ילדי עולים וילדי עולים אתיופיים, אבל לא מוכנים שהגורמים האחראים לסיוע בעניין הזה לא ייתנו את הסיוע.

חבר הכנסת דוד מנע, אני מבקש להסביר באופן רציני לך, לבית ולצופים את השאלה המורכבת של מעבר עולי אתיופיה לדיור קבע, כי אנשים בארץ תמהים, ואתה אינך היחיד שמציג את השאלה כאן. העיתונים מלאים ידיעות על כך שיש עשרות אלפי דירות גמורות פנויות, ומה אפוא הקושי לפתור את הבעיה של 5,000 דירות לעולי אתיופיה.

יש לנו כיום כ-5,000 משפחות שאנחנו צריכים לפתור את בעיית הדיור שלהן, וכן של כ-1,500 יחידים. מה הבעיה? משרד השיכון סימן 5,981 דירות שנמצאות בבנייה, שחלק מהן כבר נסתיימה בנייתן, והן מיועדות לעולי אתיופיה. אבל צוות משותף של משרד השיכון ומשרד הקליטה ראה, לאחר בחינה יסודית, שמתוך 5,981 הדירות הללו ניתן לממש רק כ-3,000 דירות. מדוע? יש לכך כמה סיבות.

הסיבה הראשונה – העולים אינם מוכנים ללכת לכל המקומות, ואנחנו לא נכפה זאת עליהם בכוח. יש לנו דירות מיועדות בדימונה, יש לנו דירות מיועדות בקריית-שמונה, שאותן סימן משרד השיכון עוד בקדנציה הקודמת, אבל העולים מסרבים ללכת לשם.

חברת הכנסת סלמוביץ העלתה את פרשת צפת, ואני רוצה להבהיר כאן את העניין; אף שזה באחריות הסוכנות, חברת הכנסת סלמוביץ, ואני לא צריך להגן על כל פרט בטיפול, אלא שאני רוצה שתדעי את עיקרה של האמת. במשך חודשים הציעו משרד הקליטה ומשרד השיכון לעולים הללו, שהועברו ל"בארותיים", 150 דירות בצפת, שעומדות לפני השלמת בנייתן. נאמר לעולים, שכל משפחה שתתקשר בהסכם לגבי דירה כזאת בצפת תוכל להישאר בצפת עד השלמת הבנייה של הדירה. לאחר כל המאמצים נרשמו 15 משפחות, ולקראת התאריך הקובע ביטלו שש מהן את הסכמתן. נשארו אפוא תשע משפחות בלבד. השאר אמרו: איננו רוצים להישאר בצפת. זו האמת, וצריך לדעת אותה. אני רוצה להוסיף רק, שאני מדבר על 150 דירות שהיו פותרות את הבעיה של כל תושבי המלון בצפת. ולא רצו.

דוד מנע (הליכוד):

אתה עוד תראה שהם יחזרו לצפת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

יכול להיות.

הסיבה השנייה: הסתבר שבמסגרת התוכנית המקורית, של 5,981 דירות, כיוונו מאות משפחות ליישובים חלשים. אתה, אדוני, היית מנכ"ל שירות התעסוקה, ואתה לא היית ממליץ בפנינו "להלביש" על יישוב שיש בו 17% אבטלה מאות משפחות של עולי אתיופיה, כאשר אתה יודע שבאותם יישובים גם שירותי הרווחה קורסים תחת העומס.

הסיבה השלישית היא, שאיננו מוכנים בשום אופן, חבר הכנסת מנע, ליצור גטאות אתיופיים, או שכונות אתיופיות. אלה תיהפכנה לגטאות ול"סלאמס", לשכונות המצוקה של שנות האלפיים. הניסיון עד עכשיו מראה, שאם אנחנו רוצים אינטגרציה טובה של בני העדה, אנחנו צריכים לדאוג לאיזון דמוגרפי, לשלב אותם בכלל האוכלוסייה בצורה מתאימה.

לכן, כאשר בדקנו את ההיבטים האלה ראינו, שמתוך המלאי הזה של 5,981 דירות, אנחנו יכולים להשתמש רק ב-3,000 דירות. אין כאן בעיה שמשרד הבינוי אינו מוכן להשתמש בדירות נוספות, גם אין בעיה עם משרד האוצר. אלא שהדאגה לקליטה הטובה של העולים וההתחשבות ברצונם ושיבוצם במקום שבו יש סיכוי לתעסוקה בעבורם הם הדברים המכוננים אותנו ללכת בדרך שאנחנו הולכים בה.

ואז אמרנו, שאם כך נותרת בעיה של 2,000 משפחות, ולאחר מכן תהיה בעיה עם 1,500 יחידים, והחלטנו על פתיחת שני מסלולים. אני מציע לך, חבר הכנסת מנע, שלא לזלזל במסלול של המשכנתאות המועדפות. כבר יש משפחות של עולי אתיופיה שבחרו במסלול הזה. ומדוע? כי המסלול הזה נותן להן אופציה בתנאים – ואני מקווה שנסכם אותם סופית עם משרד האוצר – שהם תנאים טובים ונוחים, ולמשפחות עולים שמצאו תעסוקה במרכז הארץ, באזור שבין חדרה לגדרה, זו הדרך להיכנס. כי באזור הזה אין לך כמעט בנייה של דיור ציבורי. אותה בנייה של דיור ציבורי שעליה דיברת, היכולת להשכיר בשכר דירה סוציאלית, לא קיימת כמעט באזור הזה. היא קיימת באזורים שהם דרומה לגדרה וצפונה לחדרה. אנחנו מעוניינים ליישב עולים אתיופים רבים ככל האפשר במרכז הארץ, באזורים חזקים, ביישובים חזקים, באזורים שבהם זמינות התעסוקה טובה יותר.

המסלול השני הוא של דירות נ"ר, נכסי רכישה, וזה אכן בכיוון שדיברת עליו. את זה אנחנו רוצים במרכז הארץ, שוב מאותה גישה. משפחות מרובות ילדים, משפחות עם בעיות מיוחדות, לא צריך "להלביש" או להעמיס על יישובים חלשים שבלאו-הכי כורעים תחת הנטל של בעיות מצוקה ורווחה, אלא יש לשבץ אותן במקומות טובים יותר.

מה שנותר לנו עכשיו, אחרי שקבינט הקליטה אישר את המגמות האלה, זה לבוא בדברים: שר הבינוי והשיכון, אנוכי ושר האוצר, כדי לסכם ולקבוע, לקראת התקציב של 1993, כי זה יצטרך למצוא ביטוי תקציבי, את החלוקה בין המסלולים השונים.

חברי הכנסת, אני רוצה להבהיר מה פירוש הדבר שמשרד הקליטה מקבל ב-1 בספטמבר מידי הסוכנות את האחריות לעולי אתיופיה. משרד הקליטה הוא משרד מתאם. בקו החזית הראשון תעמודנה הרשויות המקומיות. מי שיישאו בעיקר הנטל של הקליטה יהיו הרשויות המקומיות. מעורבים בזה משרדי ממשלה נוספים: משרד החינוך והתרבות – בבעיה שהעלית, של שיבוץ התלמידים; משרד הבריאות – בטיפול בבעיות הבריאות; משרד הפנים – בכל ההיבטים המוניציפליים, שלא לדבר על הפונקציות האחרות של משרד המשטרה.

בעיית התיאום קשה מאוד. אני מצטער מאוד, אבל ההחלטה על ההעברה התקבלה כבר לפני שנה, ולא נערכו להעברה הזאת. כאשר אני באתי אל המשרד לא היתה שום תוכנית מבצעית של העברת האחריות, והכול התחיל כמעט מהתחלה; כמעט. התיאום בין כל המערכות האלה, בעיקר ב"חצרות יסף" – את יכולה להתרשם – הוא לא פשוט. יש אתרים קשים מאוד, ואולי "חצרות יסף" הוא הבעייתי והקשה מכולם.

אנחנו רואים לעצמנו חובה לעשות מאמצים בלתי רגילים כדי למנוע תקלות; ואם תהיינה תקלות – לטפל בהן בצורה המהירה ביותר והטובה ביותר, ככל שיהיה לאל ידנו.

אני רוצה לסיים ולומר, ואני פונה כאן גם אל חברי הכנסת מהקואליציה וגם אל חברי כנסת מהאופוזיציה. נהיה אחראיים מאוד בטיפול ובדיון בבעיות העלייה מאתיופיה. אסור להחשות כאשר רואים עוול שנעשה, ואסור לשתוק מול מחדלים שהתגלו במהלך הטיפול. אבל מדובר באוכלוסייה רגישה מאוד. לאוכלוסייה כזאת, שעל-פי תכנון הממשלה הקודמת, ובמידה רבה, בחלק גם ללא ברירה, נמצאת היום בכל כך הרבה אתרי מגורונים וקרוונים, אני לא הייתי משדר מהבית הזה את השדר, שהחיים באתרים האלה ובמגורונים האלה הם בלתי אפשריים. לא הייתי משדר זאת, זה לא יהיה אחראי, זה פשוט לא יהיה אחראי, כי דרכי המאבק של בני העדה הזאת שונים מאוד מהמושגים שלנו. חס וחלילה שדיבורים שלנו יסגרו להם את קו האופק וייטלו מהם איזו תקווה, מפני שצעדות כאלה יכולות להיגמר באסון נורא.

כפי שגוללתי את התנאים לפניכם, אין פתרון מהיר יותר ממסגרות הזמן שסימנתי כאן באופן כללי כרגע, כי אינני רוצה להתחייב על דברים לפני שתקציב המדינה מונח לפנינו ובו ההגדרה המדויקת של מה שייעשה השנה ומה שייעשה בשנה הבאה.

אני אומר כאן לחברי הכנסת מהאופוזיציה, דלתי פתוחה לפניכם, אתם נתקלים בבעיה – תפנו. יש לכם הצעה או רעיון איך לטפל בעניין טוב יותר – תציעו. זה נושא שבו לא הייתי מציע שנתחלק בבית הזה בין קואליציה לבין אופוזיציה, אלא דווקא בנושא הזה נעשה מאמץ משותף כדי לפתור את הבעיות של העדה המופלאה הזאת, שהגיעה אלינו להיקלטות, אני מקווה טובה, לא קשה מדי בארץ שלנו.

אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת הקליטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את שרת החינוך והתרבות.

חברת הכנסת סלמוביץ, את רוצה להעיר משהו. ברשותך, כבוד שרת החינוך והתרבות, נאפשר לחברת הכנסת סלמוביץ להשמיע הערה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

קודם כול, אני מודה לכבוד שר הקליטה על דלתו הפתוחה. אני מסכימה שאין פה עניין לאופוזיציה ולקואליציה. אנחנו בהחלט צריכים לשתף פעולה, כדי שהבעיה תבוא על פתרונה בהקדם האפשרי. אני בהחלט אנצל זאת, תודה.

דבר נוסף, אני מבקשת להעיר, שמביקורי בצפת ביום חמישי האחרון, כאשר פונו משם עולי אתיופיה – יש בידי רשימה של כ-37 איש שבחרו להישאר במלון מרכזי ולא פונו יחד עם שאר העולים, ושלשום התבררתי, שחרף רצונם זה ואף שיש שם דירות שתהיינה מוכנות למסירה בתוך חודש – וחצי, חרף העובדה הזאת האנשים האלה פונו נגד רצונם ל"בארותיים". העניין נמסר לי על-ידי סגן ראש העיר. אני מבקשת לבדוק את העניין ולברר מדוע נעשה הדבר. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני רוצה להפנות את תשומת לבך – אפשרתי לך לדבר שלא לפי הפרוצדורה, אבל במסגרת האפשרות שיש ליושב-ראש המנהל את הישיבה לסטות, היות שזו ישיבה מיוחדת; הדיון אינו מפלגתי, הוא ברוח טובה, בוודאי גם כבוד שרת החינוך והתרבות הסכימה להמתין דקה על מנת שחברת הכנסת סלמוביץ תשמיע את הערתה. כבוד שרת החינוך והתרבות, בבקשה.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נאמרו כאן דברים חשובים מאוד, כפי שהוסיף יושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת, נאמרו גם דברים מהלב ונאמרו דברים ששברם גדול, ואני מקווה שנגיע לכלל פתרון. לכן אשתדל רק לתת בקיצור נמרץ אינפורמציה בקטע המסוים שמשרד התרבות והחינוך חייב לעסוק בו.

דבר ראשון, אני רוצה לומר, אתם יודעים שהעולים האתיופים נמצאים ב-22 אתרים של קרוונים, 4,700 מהם הם ילדים בגיל החינוך היסודי; 4,700. הבעיה של רובם נפתרה.

ברשויות מקומיות אין אפשרות כלל שלא לקבל ילדים אתיופים, לא רק מפני שזה לא נאה, לא רק מפני שזה מנוגד לרוח הקליטה, אלא זו גם עבירה פלילית. התיקון שהיה לנו בחוק החינוך קובע איסור אפליה ברשות חינוך מקומית ומוסד חינוך – לא יפלו מטעמים עדתיים לא בקבלה וברישום תלמידים ולא בתוכניות הלימודים. מי שעובר על כך בתוך רשות מקומית נאשם בפלילים.

על כן, בתוך הרשויות המקומיות הקליטה היתה נכונה. היא קשה מפני שאיננו רוצים שיהיו יותר מ-25%, מקסימום 30% במקרים חריגים, של ילדים עולים בתוך כיתה. אם האחוז גבוה יותר, הדבר מתנקם גם בעולים וגם בכיתה כולה.

הבעיה שעמדה לפנינו, והיא חמורה, היא של אותם ילדים שהוכנסו לאתרי קרוונים שאינם שייכים לרשות מקומית מסוימת, ויש להעביר אותם לבתי-ספר הנמצאים ברשויות מקומיות הנמצאות בסביבות האתר.

העובדה שצריך לנסוע לבית-ספר אינה נעימה, אבל במדינת ישראל למעלה מ-200,000 ילדים מוסעים, גם במועצות אזוריות וגם מטעמים אחרים.

הקושי שאנחנו נתקלנו בו הוא, שרשויות מקומיות מסוימות, בייחוד באזור הצפון, סירבו לקבל מכסה נוספת על הילדים שהם כבר קלטו במקומותיהם, אף שלפי המיפוי של משרד החינוך מצאנו, שיש בתי-ספר ברשויות האלה שיכולים לקלוט ילדים נוספים, שוב, לפי המכסה הנכונה של 25% עד 30% ילדים עולים בכיתה.

על הקושי הזה אנחנו מתגברים בדרך של משא-ומתן, כאשר הובטח שהאוצר יעביר ישירות לרשות המקומית את התקציב של ילדי חוץ. אנחנו מתגברים על כך באמצעות מכסה של 15,000 שעות הוראה נוספות, רק כתוספת לילדים האתיופים, על מנת להקל את קליטתם.

נשארו שניים-שלושה מקומות. אינני רוצה לציין אותם מפני שאני מקווה שעד תום השבוע גם בעיה זו תיפתר.

מנכ"ל משרד החינוך ומנכ"ל משרד הפנים יושבים יחד ומתאמים עם הרשויות, ומספר התלמידים שטרם סודרו בבתי-ספר הולך ומצטמצם. אם ניאלץ, עם פתיחת הלימודים בשבוע הבא, ביום שלישי או יומיים קודם לכן, להיווכח שיש ילדים שעדיין לא נקלטו, יש בידי משרד החינוך, בידי שרת החינוך והתרבות סמכות מכוח צו לחייב את בתי-הספר לקבל, שעה שאנחנו והמפקחים במחוז איתרנו את בתי-הספר המתאימים שאומנם יכולים לקלוט את הילדים האלה. הדבר נתון במשא-ומתן, המספר הולך וקטן, מספר הרשויות שעדיין יש אתן בעיה ירד היום לשתיים בלבד. אני מקווה שעד תום השבוע הזה, המאוחר ביותר ביום ראשון, הדבר יוסדר בלא שנצטרך להשתמש בצו.

לא ייתכן שילדים עולים אלה לא ייקלטו בבתי-ספר מסודרים, במסגרות התואמות את צורכיהם, ואנחנו לא נשלים עם מצב כזה. אנחנו לצורך זה – לא משרד החינוך והתרבות, אנחנו לצורך זה – הכנסת, אנחנו לצורך זה – הממשלה, ואני מקווה שאנחנו לצורך זה – אזרחי מדינת ישראל היהודים, שיודעים שתפקידם לקבל ולקלוט את הילדים האלה, להתגייס ולעשות כל מאמץ כדי לתת להם ככל האפשר להיקלט במהירות, בנוחות ובשמחה. אני מקווה שזה ייעשה.

הנושא יועבר לוועדה. אני מצטערת שהנושא לא עובר לוועדת החינוך והתרבות. מכל מקום, ועדת החינוך והתרבות עוסקת בנושא, היא תדווח דיווח מלא על כל בעיה נוספת שתהיה. ועדת הפנים תעסוק בנושא. נציג משרד הפנים, נציג משרד החינוך והתרבות ונציג משרד העלייה והקליטה, שעוזר הרבה מאוד גם בתחום זה – עובדים יחד. לכל ועדה שהעניין יגיע אליה לכלל דיון יינתן הדיווח המלא, המשמח – אני מקווה – על פתרון הבעיה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת סלמוביץ, האם את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדה?

אסתר סלמוביץ (צומת):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מנע?

דוד מנע (הליכוד):

אני מבקש להעיר הערה אחת.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב. בהתאם לנוהגנו כלפי חברת הכנסת סלמוביץ, וגם אתה חבר כנסת חדש, נאפשר גם לך.

דוד מנע (הליכוד):

אני מציע שהנושא של חברת הכנסת סלמוביץ יעבור לוועדת החינוך, והנושא שלי יעבור לוועדת הקליטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש הסכמה, אפשר לעשות זאת, ולא, זה יובא לוועדת הכנסת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

יש הסכמה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, אני מעמיד להצבעה את ההצעה, שהצעתה של חברת הכנסת סלמוביץ תעבור לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוחלט שהצעתה של חברת הכנסת סלמוביץ, בנושא: הבטחת קליטת מאות ילדי עולים במעברת "חצרות יסף" בבית-הספר לקראת שנת הלימודים הקרובה, תעבור לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת דוד מנע לוועדת העלייה והקליטה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת דוד מנע, בנושא: מצוקת דיור של יהודים יוצאי אתיופיה באשקלון, תעבור לוועדת העלייה והקליטה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכנסת בעניין גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון (חברי הכנסת ושאייריהם) (תיקון), התשנ"ב-1992.

כמו-כן הונחו החלטת ועדת הכנסת בדבר סדרי הדין בתקציב השנתי לשנת 1993 וחוקים נלווים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעת חוק רשות השידור (אישור תוקפן של אגרות רדיו וטלוויזיה), התשנ"ב-1992

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק רשות השידור (אישור תוקפן של אגרות רדיו וטלוויזיה), התשנ"ב-1992, קריאה ראשונה. תציג את החוק שרת החינוך והתרבות.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית תורשה לי הערה מבחינת הסדר. אדוני היושב-ראש, אני חושבת שנעשתה פה טעות עניינית בכך שהבאתם את הצעת החוק הזאת בסוף היום. אני קיוויתי וביקשתי שהיא תהיה הנושא הראשון, כדי שבסוף היום כבר נגמור את חקיקתה בקריאה שנייה ושלישית. אודיע במה העניין.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער שאינני יודע את התשובה, כי זה עניין ליושב-ראש הכנסת.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

כן, אבל אני מבקשת שזה יועבר ליושב-ראש. כי יש דברים חשובים ויש דברים דחופים. הפעם הדברים החשובים לא היו נדחים בפני הדחוף. זה נושא דחוף, וזה עולה למעלה ממיליארד ורבע שקלים.

הנושא הוא בכך, שב-1985 אושרה הגדלת אגרת רדיו וטלוויזיה על-ידי כל הגורמים של הכנסת וועדת הכספים. זו היתה תקופה של הקפאת מחירי המצרכים והשירותים, ואז החלטה בדבר העלאת מחירים צריך היה להביא לאישור שני שרים. ועדת הכספים לא העבירה, והשר הממונה לא העביר את זה לאישור השרים, שזה היה עניין פורמלי, מתוך הנחה שאין מדובר כאן במחיר אלא במס, ומס לא היה מוקפא. ההנחה היתה שזה מס, משום שבין שאתה משתמש ובין שאינך משתמש, האגרה היא על המכשיר ולא על כמות השירות שניתן. ורוב אזרחי ישראל יודעים שאומנם יש פרסום שמקבלים תמורה עבור האגרה, אבל זה לא כל כך מדויק.

מכל מקום, קם אזרח ופנה לבית-המשפט הגבוה לצדק, וטען שהואיל וחסרות שתי החתימות האלה, מגיע לו לקבל את ההפרש עם הצמדה וריבית על אותה תוספת שהוא שילם, אף שהיתה החלטה של ועדת הכספים של הכנסת, והוא ביקש החזר.

הדבר שנוי במחלוקת. הוא פנה לבית-המשפט, ובית-המשפט, בדונו בנושא, החליט שכאן דנים במחיר ולא במס, וקבע להחזיר לאותו אדם את הסכום שמגיע לו, אם אומנם זו הדרך.

היועץ המשפטי, הפרקליטות ורשות השידור פנו לנשיא בית-המשפט העליון בבקשה לדיון נוסף, מפני שמשמעות הדבר, אם הוא יישאר ויעמוד – החזרה של למעלה ממיליארד שקלים חדשים לציבור, סכום שאנחנו זקוקים לו מאוד היום לעניינים חשובים, כפי שנשמעו כאן, ולדברים אחרים.

נשיא בית-המשפט העליון פסק בדבר העתירה הזאת. אני רוצה להביא את פסיקתו בפני הכנסת. הוא אמר: "אין מקום לדיון נוסף בבית-משפט זה. הנושא טעון הסדר תחיקתי ולא בירור משפטי נוסף". במלים אחרות, גם בית-המשפט העליון ממליץ לתקן את הטעות שהיתה בשעתה, ב-1985, בדרך של חוק ולא על-ידי דיון בבית-המשפט.

זה טיבו של החוק שאנחנו מבקשים פה. למרות אופיו הרטרואקטיבי, הרי הכוונה היא לתקן טעות, ולא להכניס את המדינה להוצאה שהיא לא רק גדולה מבחינת גודל ההחזר, אלא גם מבחינה ביורוקרטית וטיפולית היא כמעט בלתי אפשרית.

נוסח החוק הוא: "למען הסר ספק נקבע בזאת, כי האגרות בעד החזקת מקלט רדיו או טלוויזיה, שנקבעו לפי חוק רשות השידור, התשכ"ה–1965, לשנים 1985 עד 1992, הן תקפות לכל דין ולכל דבר ועניין מיום קביעתן; אין בהוראה זו כדי לפגוע בפסק-דין סופי שניתן לפני יום פרסומו של חוק זה". כלומר, במקרה המסוים היחיד שבו היתה פנייה והאיש זכה בה, אין החוק הזה בא לשלול את זכותו.

אני מבקשת לאשר את החוק. אני מבקשת שהוא יעבור לוועדת הכספים ויאושר בהקדם. אני מצטערת על שלא נעשתה בעניין זה הפעולה היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. ראשון המשתתפים בדיון הוא חבר הכנסת אברהם פורז. הוא איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור גם אם יחזור. אחריו רשום חבר הכנסת אברהם בורג. גם הוא איננו, ואותו כלל חל עליו. אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ. הוא נמצא, ולכן הוא יקבל את רשות הדיבור. אחריו רשום חבר הכנסת שאול יהלום. כרגע הוא איננו. אם הוא לא יהיה, תינתן רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון. אחריו ידבר חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני חושב שזה יהיה בסדר אם אגביל את רשות הדיבור לחמש דקות. אני גם מודיע שהרשימה סגורה. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי את רשות הדיבור משום שאני מתנגד באופן עקרוני לחקיקה רטרואקטיבית. הצעת החוק שלפנינו מצטרפת לרשימה בלתי מכובדת של חוקי תשריר, אשר מטרתם היא לבטל את תוצאות פסיקתו של בית-המשפט העליון. לפי דעתי, אנחנו צריכים לשלול מכול וכול חקיקה רטרואקטיבית מעין זו.

גם ממשלות ישראל הקודמות חטאו בכך שהביאו לכנסת חקיקה שבאה להפוך את פסק-דינו של בית-המשפט העליון, או בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק, או, כמו במקרה הזה, כבית-משפט לערעורים. אני מודה ומתוודה, שהמקרה שלפנינו איננו מן החמורים שבהם, אבל גם הוא פגום.

הממשלה היתה צריכה להיות ערה לליקוי שבפעולותיה, לפחות כאשר הגיש העותר את עתירתו לבית-המשפט, והגיע הזמן שהכנסת תביע את דעתה נגד שיטה קלוקלת זו, שלצערי, אני מוכרח להודות, הוכיחה את יעילותה והעבירה מן העולם את פסלות פעולותיה של הממשלה במקרים רבים.

השבוע זכו המועצות הדתיות לדיון ציבורי. אחד המקרים הבולטים שבהם נעשה שימוש בחוק תשריר, כלומר בחוק שמכשיר באופן רטרואקטיבי מעשה פסול או פגום של הממשלה, נוגע למועצות הדתיות ולסמכותן לגבות אגרות בעד שירותיהן. הוא הכשיר את כל המועצות הדתיות שקמו מ-1949 ועד 1966, בלי להתחשב במצב החוקי ששרר באותה תקופה.

אזכיר לכם שבעת שנקבעה האגרה באופן פגום, בדיוק באותה תקופה נחקק חוק ייצוב מחירים במשק, שנגע לכלל העובדים במדינת ישראל. כל הציבור במדינת ישראל הקפיא את השכר, נאסר על העובדים להעלות את השכר – – –

דן תיכון (הליכוד):

למעט שופטי בית-המשפט.

יוסי כץ (העבודה):

נכון.

למרות המחאות של העובדים, החוק היה כמובן בתוקף, ולא עודכן השכר, ומה שחל על הציבור צריך לחול על הממשלה.

אסיים בציטוט מתוך מאמר משפטי שמתייחס לחוקי תשריר: "חוקי תשריר מהווים לפי עצם מהותם חבלה בשלטון החוק בכלל, שמים פלסתר את פסקי-הדין של בית-המשפט ומחבלים במערכת השיפוט. הם מחנכים לזלזול בחוק, חותרים תחת מעמד בית-המשפט ומגדלים בלב האזרח את האמונה, שעוול וצדק הם מלים ריקות בלבד".

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יכול גם להאיר את עינינו מהיכן ציטטת?

יוסי כץ (העבודה):

בוודאי. ציטטתי ממאמר על חוקי התשריר ושלטון החוק. זה פורסם בקובץ "הפרקליט", כמדומני – כ"ג, אבל אני אשאיר את זה למזכירות.

היו"ר ד' שילנסקי:

מאת?

יוסי כץ (העבודה):

ד"ר פרוידנהיים הוא המחבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. לפי הציטוט ניכר שאתה עורך-דין.

יוסי כץ (העבודה):

תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שאול יהלום – איננו, הוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת דן תיכון ישנו, ולכן הוא ידבר, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבל ששרת החינוך איננה באולם. יום שחור: סיעת רצ, זכויות האזרח – חקיקה רטרואקטיבית. אזרח פנה לבית-המשפט, לשלוש אינסטנציות, ניהל מערכת משפטים נגד המדינה וזכה. ובאים – ומי בא, מנהיגת המפלגה, שעשויה לשמור על זכויות האזרח – ומביאים חקיקה רטרואקטיבית, שתבטל את פסק-הדין של בית-המשפט העליון. ובמקרה דומה, כשבאות כמה מפלגות לכנסת ורוצות לבטל את החלטת בית-המשפט העליון בנושא מימון המפלגות, זועקת סיעת מרצ: לא נעשה דבר כזה, אנחנו שומרים על זכויות האזרח, אנחנו מכבדים את החלטת בג"ץ. אל תספרו יותר סיפורים בתחום הזה. אתם צריכים להתבייש על שהשרה שלכם מגישה הצעת חוק מבישה, שעיקרה עקיפת בג"ץ תוך כדי חקיקה רטרואקטיבית.

נכון, צריך להחזיר כסף לאזרחים, הכסף הזה נגבה שלא כהלכה. ותרואו מה מסבירים לנו כאן בדברי ההסבר, שמדובר כאן במס ולא בתשלום עבור שירות. רבותי, חלם. למי אתם מספרים סיפורים כאן?

ואני רוצה לשאול שאלה אחרת: מדוע בכלל אגרה? בעד מה אזרחי מדינת ישראל, ב-1992, משלמים אגרת טלוויזיה לערוץ הראשון? באיזה תוקף, מלבד חקיקה ישנה, שעברה מן העולם מזמן? מדוע לא לערוץ השני? מדוע לא ל"גלי צה"ל"? מדוע לא לטלוויזיה החינוכית?

ואני אומר לכם: רבותי, זה תקדים שלא היה כמותו בתולדות הכנסת. שום ממשלה לא העזה לחוקק חוק כזה. צריך להכניס את היד אל תוך הכיס של הממשלה ולומר לה: גבית מס, גבית תשלום, גבית אגרה שלא כהלכה, בית-המשפט העליון פסק שאתם תחזירו. אל תבואו לכנסת לבקש מהכנסת שתאשר את הגבייה הזאת רטרואקטיבית.

רבותי, החוק הזה, אם הוא יאושר כאן, אפשר יהיה לעשות מעשה דומה עוד בעשרה עניינים דומים. למשל, הארנונה נגבתה שלא כהלכה באותן שנים, על-פי אותו חוק, וצריך להחזיר לאזרחים. לכן יכולים לבוא אנשי רשות השידור לשרה החדשה ולומר לה: תראי, יש בג"ץ, את לא כל כך מתמצאת, זה עולה 1.5 מיליארד שקל, לממשלה אין כסף, היא תצטרך להחזיר את הכסף הזה לאזרחים, בואי תהיי לנו לפה, תעבירי בממשלה הצעת חוק, וזו כמובן כבר לא מתפקדת לאחר חודש-וחצי, שהרי הם עסוקים רק בעניינים שברומו של עולם.

אני אומר לך, גברתי השרה: לא שמעת את הפתיח שלי.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

שמעתי.

דן תיכון (הליכוד):

אני נדהם. אני מכיר אותך, אני מוקיר אותך עשרות שנים כלוחמת. מה קרה לך בעניין הזה? מה קרה לך?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אתה לא שמעת את דברי. אני לא מתכחשת לכך שאני נגד חקיקה רטרואקטיבית, ואני חושבת שזו רעה חולה, ולא הייתי עושה את זה. היתה פנייה לדיון מיוחד, לכן מה שאנחנו עושים איננה עקיפה של פסיקת בית-המשפט, מפני שהאיש שפנה יקבל את חלקו, וכך נאמר בחוק.

עכשיו, לגופו של עניין, ביקשנו דיון מיוחד בשאלה האם זה מס או מחיר. תשובתו של נשיא בית-המשפט העליון היתה – – –

דן תיכון (הליכוד):

שזה מס?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לא. הוא אמר: אני לא נכנס לנושא הזה. את מה שהוא הציע לנו, את החלטתו, קראתי בפני הכנסת, וההחלטה נותנת אפשרות לקבל את התיקון הזה, שעה שאנחנו אומרים שבפסיקה המיוחדת אין נוגעים, והאיש זכאי לקבל. ואילו נשיא בית-המשפט העליון אמר – ואני חוזרת על מה שאמרתי קודם – שאין מקום לדיון נוסף בבית-המשפט, הנושא טעון הסדר חקיקתי, ולא בירור משפטי נוסף.

דן תיכון (הליכוד):

כשרוצים להחזיר את הכסף.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לא. פה היתה הפנייה לבית-המשפט. בית-המשפט אמר, שבנושא המסוים הזה, מפני שיש בו חילוקי דעות – יש מחלוקת האם התשלום עבור האגרה הזאת זה מחיר לשירות או מס – – –

דן תיכון (הליכוד):

מה דעתך?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

הואיל ואתה נותן את זה בעד מכשיר, ואני טוענת כאן שאני לא מקבלת תמורה בעד האגרה, מפני שגם אם המכשיר סגור וגם אם אתה רואה רק רשתות אחרות אתה חייב לשלם, מפני שיש לך מכשיר, הרי שזה יותר קרוב למס מאשר לאגרה. אבל בנושא הפילוסופי הזה בית-המשפט לא יצטרך לחזור ולדון, והוא המליץ בפנינו לעשות – – –

דן תיכון (הליכוד):

הוא אומר לך, אם את לא מרוצה מההחלטה שלי ואת טוענת שצריך להחזיר הרבה כסף לאזרחים – מה רע בזה שמישהו גבה כסף שלא כדין והוא נאלץ להחזיר את הכסף? מה רע בזה? אלה זכויות האזרח, ולכן צריך להחזיר את הכסף.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

להחזיר את הכסף. המצב הזה לא היה חדש. הוא איננו חדש, וכמותו יש עוד עשרות אלפים שגבו מהם שלא כדין כסף, וכשהעירו את תשומת לבם לכך, הם בחרו שלא להתייחס. מעשה באזרח אמיץ, אני לא מכיר אותו, ד"ר עודד קריב, שבא לבית-המשפט ולא התייאש וזכה. מה את אומרת? הוא שהעז – ממנו לא נגבה. אבל הוא עשה שירות לעם ישראל. אני בטוח ש-100 השקלים שהוא שילם לא הזיקו לו ולא גרמו לו לחסרון כיס או לשיברון לב.

אני בא ופונה אלייך כאן ואומר: קחי את החוק הזה חזרה. מצאי דרך אחרת. זה לא מתאים לך. זה לא יאה לך. השקפת עולמך נהרסת במו ידייך. אי-אפשר לתמוך בחקיקה הזו. זו חקיקה גרועה, חקיקה רטרואקטיבית. אסור לנו לאשר חקיקה מן הסוג הזה. את תצטרכי להתבייש אם החוק הזה יאושר, פשוט לא תוכלי לדבר עוד בשם זכויות האזרח, שכן פעם אחת האזרח הקטן המסכן עמד על שלו, זכה, ואת מבטלת את פסיקת בית-המשפט העליון.

אני פונה אלייך בפעם האחרונה, יש לך רוב, קרוב לוודאי שכל חברי המפלגה שלך יצביעו בלי לדעת על מה הם מצביעים. אני רוצה לראות את חבר הכנסת אורון, איש המוסר, מרים את ידו בעד החוק הזה.

רן כהן (מרצ):

דן תיכון (הליכוד):

לא דיברתי אליך.

אני אומר לך, אל תצביעי בעד העניין הזה. תמצאו דרך, אם אפשר בכלל, ואם קיימת דרך אחרת לעקוף את פסיקת בג"ץ שלא באמצעות הכנסת, שכן אני חושב שברוב מקרי תוכלי לעבור את השלב הראשון. אינני בטוח שתוכלי לעבור את הקריאה השנייה והשלישית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר זנדברג.

לפני כן אני מבקש להעיר לחבר הכנסת דן תיכון: אתה מדבר אל כל חברי הכנסת, אל אלה שאתה יודע שמסכימים אתך ואל אלה שאתה יודע שאינם מסכימים אתך. דיברת גם אלי וגם אל חבר הכנסת רן כהן וגם אל כל מי שנמצא פה.

רן כהן (מרצ):

דבריו של היושב-ראש מכוונים לכך שאמרת: לא דיברתי אליך.

דן תיכון (הליכוד):

האיש שדיברתי אליו נעלם. הוא אמר: ידי לא תורם. אינני רואה אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב שהערתי את הערה. הדבר הובהר. לא היתה לו כל כוונה לפגוע בחבר כנסת כלשהו. אם הבנו לא נכון, התיקון הועיל. חבר הכנסת זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שידורי הטלוויזיה והרדיו מכניסים לקופת רשות השידור כספים מפרסומים מסחריים גלויים ומפרסומות המשודרות במסווה של חסות על שידורי הטלוויזיה הכללית, הערוץ הראשון. על הכנסות אלה מיתוספות מדי שנה הכנסות המתקבלות מגבייתה של אגרת הרדיו והטלוויזיה.

האגרה נגבית ממחזיקי מכשירי טלוויזיה או מקלטי רדיו, ואין כל פרופורציה או קשר בין סכום האגרה הנגבה לבין השירות שמקבל משלם האגרה מרשות השידור. הראיה הטובה ביותר לכך, שאליבא דממשלה אגרת הרדיו והטלוויזיה היא מס, מצויה בדברי ההסבר לחוק, ואני מצטט: "הנחת היסוד של רשות השידור והרשויות שנטלו חלק בקביעת האגרה היתה, כי אותן אגרות אינן בגדר מחיר המשתלם עבור שירות או מצרך כי אם בגדר מס".

הואיל ומכשירי טלוויזיה ורדיו פופולריים ביותר, והייתי אומר שאין בית בישראל שאין בו אחד מהם לפחות, הרי שהאגרה היא מעין מס גולגולת, מס גולגולת הנגבה משכבות חלשות ומשכבות חזקות; מס גולגולת הנגבה בהליך נפרד, שהוא גם יקר, מס גולגולת המקיים סביבו מנגנון שלם של גובים וכדומה, מס שאין דומה לו בארצות המערב. זה מס מיותר.

היום אנו מתבקשים לתמוך בתיקון שמשמעותו מתן לגיטימציה לגביית כספים מאזרחים שלא כדין, ולדעתי גם שלא בצדק.

כפי שאינני רואה הצדקה להמשך קיומה של אגרת הרדיו והטלוויזיה, אינני רואה הצדקה לתיקון רטרואקטיבי, שכל מטרתו הלבנה, באצטלה של חוק, של כספים אשר נגבו על-ידי רשות השידור ובדיעבד הסתבר כי נגבו שלא כחוק.

אני סבור כי יש לבטל את חובת תשלום אגרת הרדיו והטלוויזיה. את מימון שידורי רשות השידור יש להסדיר מתוך מקורות כספיים אחרים.

דן תיכון (הליכוד):

או מפרסומת.

אליעזר זנדברג (צומת):

פרסומת היא מקור כספי אחר; פרסומת, זיכיונות לכבלים, שאת מי שמשתמש בהם אפשר לחייב בתשלום מסוים. יש דרכים. זאת לא הדרך.

בינתיים, בכל מקרה, אין להנציח את הליקוי בדרך של תיקון חוק באופן רטרואקטיבי. את מקורות המימון אפשר לחפש בהרבה פעולות אחרות שהממשלה הזאת עשתה – החסכונות הגדולים שהממשלה מתפארת בהם בקיצוצי הבנייה, ואולי אפילו לבדוק את האפשרות שתקציבים גדולים שנועדו לסגני שרים יועברו לצורך זה.

מכל מקום, אין זו הדרך לחזור לכיסו של האזרח ולגבות ממנו כספים רטרואקטיבית באמצעות חקיקה שכזאת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחרון המשתתפים בדיון, אחרון אחרון חביב, חבר הכנסת הרב אברהם רביץ.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במסגרת הצעת החוק הזאת אני פשוט מבקש להשתמש בהזדמנות זו שניתנה לי, כדי למחות על הוראה שנתפרסמה, ואשמח מאוד אם שרת החינוך תאמר לי שהוראה זו לא ניתנה, כי שרת החינוך לא הורתה להפעיל את שידורי הרדיו גם בלילות שבת מהשעה 01:00 עד לבוקר, דבר שבמשך למעלה מ-40 שנה לא היה מופעל.

אני רוצה לומר לכם, שהנושא של הפעלת שידורי הרדיו בלילות שבת הגיע אלי מאחד מעובדי רשות השידור – דרך אגב, הוא אינו אדם דתי – שטען לפני: הנה היה לנו ערב אחד בשבוע שבו יכולנו להיות בביתנו, ועכשיו מפעילים – כך הוא שמע – את שידורי הרדיו גם באותן שעות ספורות בלילות שבת.

אני רוצה להבין. אנחנו אומנם לא שותפים לקואליציה הזאת, אבל היינו בשעתנו שותפים לעריכת ההסכמים הקואליציוניים. יש לכם בקואליציה הזאת שותפה בכירה, שהיא מהווה את המשענת לקואליציה הנוכחית, וזאת מפלגת ש"ס. אני רוצה להבין, כיצד אתם עומדים מול מפלגה דתית, שנותנת לכם את השלטון, ואתם מפירים את ההסכמים, את הסטטוס-קוו, ואתם עצמכם חתמתם על הסדרים האומרים שלא תשנו ולא תגרמו לחילולי שבת נוספים.

לכן, גם מן הסיבה הזאת וגם מן הסיבות שהצביע עליהן חבר הכנסת דן תיכון, אנחנו נצביע נגד החוק הזה, כי אנחנו רוצים למחות על שימוש ברשות השידור להגברת חילולי השבת בישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. תוסיף שרת החינוך והתרבות.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

והספורט.

היו"ר ד' שילנסקי:

לספורט יש לך סגן שר.

דן תיכון (הליכוד):

הוא רק סגן שר החינוך והתרבות, לא הוסיפו – לענייני ספורט.

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון. זה היה בהומור. שרת החינוך והתרבות, בבקשה.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אתחיל בכמה הערות לחבר הכנסת רביץ. חבר הכנסת רביץ, כפי שאתה יודע, אין לי שום סמכות להפעיל תוכניות, להאריך תוכניות, לשנות תוכניות. יש מליאת רשות השידור, היא נבחרה על-ידי הממשלה שאתה היית חבר בה. יש לה שיקול דעת. היו לה החלטות בעבר. חלק מהן השעו אולי באופן שרירותי ושלא כחוק. ההחלטות שלה קיימות. אין לי מושג מה קבעו ביחס ללילות שבת. אין לי מושג מה האריכו ומה שינו, אין לי סמכות להתערב בעניין.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

את המלצת להם על כך? הם מייחסים לך את זה.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

תראה, אתם גם פרסמתם שאני נוסעת לבולטימור, והתיישבתם כמו עורבים על הכבד והחלטתם שאני צריכה ניתוח, והרבנים שלכם מטפלים בי, שיעשו לי ניתוח טוב. אז אני יודעת מה יש בפרסומים

שלכם? ביום שישי היתה כתבה גדולה על כך שאני בכלל שכיב מרע. אני יודעת מה אמרו לך? יש לי רק שאלה אחת אליך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני שואל שאלה.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לא המלצתי, לא דיברתי. ממך שמעתי בפעם הראשונה על לילות שבת שבהם האריכו או לא האריכו את השידורים או עד איזו שעה משדרים, והאמן לי, שבימים האלה לא למדתי את לוח השידורים, לא בעבר ולא בהווה.

אבל, יש לי שאלה עניינית פשוטה: האם האיש שפנה אליך ואמר שכל כך מפריעים לו, אין ברדיו שלו כפתורים? הדבר הנפלא – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הוא עובד רשות השידור. מחייבים אותו לעבוד בליל שבת.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לא מחייבים איש. אין דבר כזה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הוא לא אדם דתי והוא עובד בתורנות, והוא מבקש שלא ישדרו בליל שבת.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

הוא אדם חילוני, והוא מקבל תוספת שבת, והוא בא אליך להגיד שהוא רוצה שלא יעבדו בשבת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הוא לא יכול לנמק זאת בדתיותו. הוא לא דתי, אבל הוא רוצה ליל שבת חופשי. קורה דבר כזה, לא?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אתה יודע מה? הואיל ולא היה לי – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אני מבקש שתבררי את הדבר.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אני לא אברר, כי אין לי סמכות להתערב בעניין הזה, אבל אני רוצה להגיד לך: אתה אומר כל יום "ולמלשינים אל תהי תקווה". אני לא מבינה את הנוסח הזה. היית שואל ברשות השידור, הם היו עונים לך.

לחבר הכנסת זנדברג, אתה אמרת דבר והיפוכו. ראשית, אני מסכימה אתך לגבי הביקורת שלך על סידור האגרה – כיצד מחולקים הכספים, כיצד הדברים צריכים להיעשות. יש לדון בדברים. יש גם לדון בשאלה, כמה פרסומת אנחנו רוצים בשידורים ממלכתיים. זה נושא שחובה לתת עליו את הדעת. יש לדון גם בשאלה, האם אנחנו רוצים בכלל מערכת ממלכתית. אני חושבת שצריכים לדון בכך ויש לתת על כך את הדעת. כדי שהרשות תוכל להתחרות עם הכבלים ועם ערוץ-2 ועם מה שמגיע עכשיו מחוץ-לארץ, צריך לתת לה גם אמצעים לעבוד. צריך שיהיה חוק טוב, ושתהיה רשות יעילה, ושתישאל השאלה, האם מדינת ישראל יכולה להרשות לעצמה לתת לרשות שידור ממלכתית ליפול ולהיעלם בתחרות הכללית, ממצוקות כאלה ואחרות, ואני אינני אחראית לרשות שקיימת היום מבחינת המועצה והוועד המנהל, אבל הם הקיימים והם היום המופקדים על הנושא.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

חבר הכנסת זנדברג, בעניין אחד אמרת דבר והיפוכו. אמרת שזה מס גולגולת. אם זה בחזקת מס, הרי בוויכוח שהיה, אם אנחנו דנים – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

אני פשוט ציטטתי את הדברים שנאמרו על-ידיכם. אתם התייחסתם לזה כאל – – – כך כתוב בדברי ההסבר.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לא על-ידינו.

דן תיכון (הליכוד):

זה מופיע כך בדברי ההסבר.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אתה אמרת שזה מס גולגולת כי שמים את זה על המכשירים, ואני מסכימה אתך, אולי מתוך הנמקה שונה משלך, אולי אנחנו תמימי דעים.

זה נכון, ואינני חוזרת בי, שחקיקה רטרואקטיבית היא חקיקה לא טובה. אין על כך חילוקי דעות. אבל, אנחנו בבית הזה כבר עברנו תחיקות מהסוג הזה בעניינים שנמצאים בשוליים. חבר הכנסת דן תיכון הסביר יפה מאוד במה אני צריכה להתבייש – ואני מודה שגאוותי איננה על העמידה שלי כאן עכשיו, זה לא הנס והדגל שמקובלים עלי, בתוך המערכת שאני אחראית לה, זה בוודאי לא הפרק הכי מלהיב שנפל בחלקי – ועם זאת, חבר הכנסת דן תיכון, אתה, כחבר בוועדת הכספים, ישבת ודנת ואישרת, והממשלה שהיית חבר בה, הקואליציה שהיית חבר בה, אישרה וחתמה ועשתה. לא נעשה פה דבר – –

דן תיכון (הליכוד):

איך את יודעת איך הצבעתי? את שמעת פעם את הטיעונים שלי בוועדת הכספים?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אני לא מדברת עליך כיחיד.

דן תיכון (הליכוד):

אני הייתי חבר בקואליציה, ולא הסכמתי לגבייה הזאת; להיפך, נלחמתי בה. לכן אני מתפלא על שאת אומרת מה שאת אומרת. עוד מעט תהפכי אותי לראש ממשלה, לסגן ראש ממשלה – – – ב-1985 היו סתירות בחוק הזה, והיה מי שדאג לעקוף ולאכוף.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

מה שאני רוצה לומר הוא שהחוק הזה – האגרה הזאת ודרכי אישורה – אושר, שייך לקדנציה אחרת, והיום הוא נטל גדול על התקציב, שכולנו זקוקים לו. אני חוזרת ואומרת, שאין כאן רטרואקטיביות לגבי האדם שפנה לבית-המשפט. בית-המשפט הגבוה לצדק, שאליו פנו לדיון מיוחד, אמר את דברו.

אני מבקשת שהדבר יעבור לוועדה המתאימה, ושהיא תדון אם היא רוצה או איננה רוצה לקבל את זה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בדיון לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית ישמעו שם את פרטי הדברים, יציאו את הפרוטוקול של הדיון, יבהירו את הנושא. יושבת שם קואליציה, יושבת שם האופוזיציה שהיתה בקואליציה, יושבים שם נציגי כל הסיעות. ישמעו את נציגי רשות השידור, ישמעו מה הדרכים ומה הכספים הדרושים לצורך ביצוע הפסיקה, אם אתם לא תאשרו את החוק, ואחרי השיקול של הכנסת, כשישבו אלה שתחת שלטונם הדבר הזה נעשה ואלה הנמצאים היום בשלטון וצריכים לשאת בנטל של תוצאות השלטון הקודם, וחברי כנסת חדשים, הדבר שיעמוד לנגד עיניהם – ואני מבקשת, חברי הכנסת, שזה יהיה הדבר שיעמוד לנגד עיניכם עכשיו, כשאתם מצביעים – הוא נושא איזון האינטרסים. האם קבלת חקיקה רטרואקטיבית בנושא הזה, המאשררת את החלטת ועדת הכספים לעניין האגרה ואינה פוגעת בזכותו של הפונה בעניין המסוים הזה, עומדת ושקולה – – –

דן תיכון (הליכוד):

מי זה הפונה? – – –

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

הוא לא הופיע בשם קבוצה. יש בארץ אפשרות. חבר הכנסת דן תיכון, הרי שנינו יודעים שיש פה בעיה. יש במדינת ישראל אפשרות להופיע בשם קבוצת אזרחים. לא הופיעו פה לא המועצה לצרכנות, לא האגודה לצרכן. הוא לא הופיע בשם קבוצת אזרחים, אף שיש אפשרות להופיע בשם קבוצה. זאת אומרת שהוא הופיע בשמו בלבד. אתה לא יכול להגיד שהוא ייצג אותך, מפני שהיום במדינת ישראל – – –

דן תיכון (הליכוד):

– – –

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אל תאלץ אותי להגן על דבר שאני לא משתגעת להגן עליו כלל . תן לי לגמור את העניין.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין שההצבעה תהיה פה-אחד, נכון, גברתי השרה?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אני מגיעה לכלל סיום, אדוני היושב-ראש.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש להניח שהעותר השקיע כל כך הרבה זמן וכל כך הרבה מרץ, ובוודאי גם אלפי שקלים במשפט הזה, לא רק על מנת לקבל את 100 השקלים שלו, אלא גם מתוך אינטרס ציבורי.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אדוני, עורך-הדין חבר הכנסת דב שילנסקי, אנשים משקיעים הרבה מאוד כסף והרבה מאוד מאמץ לצורך דברים שנוגעים לאמביציה אישית שלהם, כשם שלעתים הם משקיעים פחות בענייני הציבור. יש להניח שמה שאתה אומר איננו ראייה לצורך שיקול משפטי.

אנו עוסקים בעובדות. העובדה היא, שאיש פנה, איש זכה, האיש מקבל את זכייטו. העובדה היא, שהנושא נשאר בכלל ספק. העובדה היא, שהבקשה לבירור נוסף נענתה על-ידי נשיא בית-המשפט העליון – תחזרו לכנסת. העובדה היא, שוועדת הכספים של הכנסת בעבר אישרה את התקנות האלה. אי לזאת, בתוך איזון האינטרסים, את שיקול הדעת אני מחזירה לוועדת הכספים, בבקשה להבין מה שקול כנגד מה מבחינת העיקרון, שאיננו צריך להיבחן, לדעתי, בנושא זה בלבד. יש לנו בעיה כללית בנושא – העיקרון החשוב, שלעולם, לעולם, לא תהיה חקיקה רטרואקטיבית, גם כאשר איזון האינטרסים אומר, שהנזק מול הרווח שונה מאותו איזון.

על כן אני מבקשת מהכנסת להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת הכספים, ומקווה שהיא תדון בה בהקדם.

אדוני היושב-ראש, ביקשתי קודם, אבל זה מאוחר לגבי העניין זה – להבא אני מבקשת – לו בא החוק הזה בראשית הדיון, אפשר היה אולי לסיים אותו לכאן או לכאן.

אני מבקשת להעביר את החוק לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מצטער על שלא יכולנו להעביר זאת, גברתי השרה, לראשית הדיון, כי הכלל הוא, שבדרך כלל הצעות לסדר-היום נדונות לפני חוקים. לאיזו ועדה ביקשת?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. ההצעה היא להעביר לוועדת הכספים, זה גם טבעי ולפי דעתי זה לפי התקנון, כי זאת אגרה. מי בעד העברת הצעת חוק רשות השידור (אישור תוקפן של אגרות רדיו וטלוויזיה), התשנ"ב–1992, לדיון בוועדת הכספים, לקראת הכנה לקריאה שנייה ושלישית? מי נגד?

הצבעה

היו"ר ש' וייס:

אני רואה שאני אצטרך למנות מונה. לפי הערכה זהירה שלי, ההצעה הועברה. אבל בכל זאת נמנה. חברי הכנסת, אני מבקש להוריד את הידיים. כיוון שתוך כדי הצבעה באו אנשים נוספים, אני מבקש למנות שני מונים. אני מבקש מחבר הכנסת חיים דיין ומחבר הכנסת יעקב שפי. אנא, תואילו לסייע לנו.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא חוק פוליטי. חבל להפעיל על זה משמעת קואליציונית.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מי בעד העברת החוק לוועדת הכספים?

רן כהן (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אתה סגן שר. חשבתי שייפסקו קריאות הביניים.

רן כהן (מרצ):

רק עניתי לו, ואתה מעיר לי.

היו"ר ש' וייס:

אבל הקול שלך כל כך חזק. אנחנו מצפים מסגני שרים שיתנהגו כמו זרוע מבצעת.

מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים? מי מתנגד? נא למנות.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 16

נגד – 16 ההצעה להעביר את הצעת חוק רשות השידור (תוקפן של אגרות רדיו וטלוויזיה),

התשנ"ב–1992, לוועדת הכספים לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, החוק לא עבר.

חברי הכנסת, עוד לא סיימנו. אני רוצה להודיע, שהישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ב-26 באוקטובר 1992, כ"ט בתשרי התשנ"ג, בשעה 16:00, אלא אם כן יהיו כינוסי פגרה, ואז תקבלו הודעה נפרדת. כיוון שאינני יודע אם יהיו כינוסי פגרה עד ראש השנה, אני רוצה לאחל לכל חברי הכנסת ולכל תושבי ישראל, במקרה זה היהודים, כי זה ראש השנה היהודית, שנה טובה ומבורכת, ובאותה הזדמנות – לכל אזרחי מדינת ישראל. בזאת תמה הישיבה.

הישיבה ננעלה בשעה 14:26.